

ΕΠΙΤΟΜΗ
ΤΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ

7048

Ἐκ τῆς δεκατόμου Ἱστορίας τοῦ
Α. ΒΙΑΓΚΗ-ΓΙΟΒΙΝΗ,
ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΥΠΟ
Χ. ΒΑΛΑΚΟΥ,

Νῦν τὸ πρῶτον ἐκδίδεται ὑπὸ
Γ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΟΥ.

ΟΙ ΙΗΣΟΥΪΤΑΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ

1861.

ΥΠΟ

ΚΑΘΟΛΟΥ ΧΑΒΝΕΚΚΟΥ,

Μεταφρασθὲν καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ
Γ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΟΥ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,
ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ καὶ Π. ΠΑΣΠΑΛΛΗ.

1863.

1761

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΤΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΤΗΣ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ

1901

ΕΠΙΤΟΜΗ

7048

ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ

Ἐκ τῆς δεκατῆς Ἱστορίας τοῦ

Α. ΒΙΑΚΗ-ΓΙΟΒΙΝΗ,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΥΠΟ

Χ. ΒΑΔΑΚΟΥ,

Νῦν τὸ πρῶτον ἐκδίδεται ὑπὸ

Γ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΟΥ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ καὶ Π. ΠΑΣΠΑΛΛΗ.

1863.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

ИЗД.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

Второе издание

А. ВИАКИ-ПОВИЛ

ИМПЕРАТОРСКАЯ АКАДЕМИЯ НАУК

С. ПЕТЕРБУРГ

Второе издание

С. ПЕТЕРБУРГ

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

ИМПЕРАТОРСКАЯ АКАДЕМИЯ НАУК

1883

ΤΩ

ΙΕΡΩ: ΚΛΗΡΩ:

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

Ἀφιερῶν τὸ παρ' ἐμοῦ ἐκδιδόμενον τοῦτο σύγγραμμα τῷ ἱερῷ ἡμῶν Κλήρῳ, νομίζω ὅτι πράττω ἔργον καθήκοντος υποβάλλων αὐτῷ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, ἧς οἱ σφόδρα ὑπέρμαχοι οὐκ ἐπαύσαντο πάντοτε ψέγοντες τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὑπ' ἄλλοιον ἢ τὸ τῆς ἀληθείας ὄμμα θεωροῦντες. Πιθανόν τὸ σύγγραμμα τοῦτο νὰ περιέχῃ καὶ τινὰ δυσαρέστως ἠχοῦντα εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ἡμετέρου κοινοῦ, ἀλλὰ ταῦτα ἀποδοτέα μᾶλλον εἰς τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τοῦ συγγραφέως, ἐφ' ᾧ καὶ ἐν τῷ τέλει θέλουσι προστεθῆ σημειώσεις τινές.

ΩΤ

ΩΤ

ΩΤ

ΚΑΙΣΗΛΙΑ ΤΟΣΟΘΩΡΟ ΣΥΚΗΙΟΤΑΜΑ

Χάριν τῶν Κυρίων Συνδρομητῶν, ἐν τῷ τέλει ἐπισυνήψα καὶ τὸ « Οἱ Ἰησοῦται κατὰ τὸ 1861 » τοῦ Κυρίου Καρόλου Χαβνέκκου, ἐν ᾧ ἀρκούντως καταφαίνεται τὴ ἐστὶ τὸ τάγμα τοῦτο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅποια καὶ ὅπόσα μετέρχεται μέσα ὅπως ἐπιτύχη τοῦ σκοπομένου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆ 29 Μαρτίου 1863.

Ὁ Ἐκδότης

Γ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΣ.

Γ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΣ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἄπο τοῦ 1848 ἐπεχείρησα νὰ ἐκδώσω τὴν **ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ**, τῆς ὁποίας ἐδημοσιεύθησαν δέκα τόμοι, ἀλλὰ διάφοροι περιστάσεις μ' ἐμπόδισαν νὰ ἐξακολουθήσω τὸ σύγγραμμα τοῦτο. Μετὰ ταῦτα ἐπιχειρήσας ἐν τῇ ἐφημερίδι « **ΕΝΩΣΙΣ** » νὰ δημοσιεύσω τινὰ ἄρθρα κατ' ἰδίαν, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν « **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ** πρὸς χρῆσιν τοῦ Λαοῦ », παρεκλήθην πολλαχόθεν νὰ τυπώσω τὴν ἐπιτομὴν ταύτην. Τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ἐκπληρῶ σήμερον, δημοσιεύων τοῦτο τὸ μικρὸν σύγγραμμα, δηλοποιῶν συγχρόνως ὅτι δὲν ἐννοῶ νὰ ἐγκατάλειψω τὴν συνέχειαν τῆς ἄνω ῥηθείσης **ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ**, τῆς ὁποίας ἤδη ἔχω ἔτοιμον τὸν ἐνδέκατον τόμον, τὸν ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τῆς θυελλώδους ἀρχιερατείας τοῦ Βονιφατίου Η', καὶ θέλω τὸ πράξει ἅμα ἢ ταλαιπωρουμένη ὑγεία μου τὸ ἐπιτρέψῃ. Εἶμαι εὐελπίς ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ πολὺς καιρὸς.

Μεδιόλανα, τῇ 9 Ἀπριλίου 1861.

Α. ΒΙΑΓΚΗ-ΓΙΟΒΙΝΗΣ.

ΤΩ:

ΧΡΗΣΤΩ: ΦΙΛΩ:

ΘΕΑΓΕΝΕΙ ΛΙΒΑΔΑ:

ΔΙΕΓΟΥΝΤΗ,

ΤΗΣ ΕΝ

ΤΕΡΓΕΣΤΗ

ΒΑΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΙΕΡΟΝ

Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ.

TO

THE LIBRARY

OF THE

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΤΗΤΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΕΠΙΤΡΟΦΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΤΗΤΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΗ.

Η ΠΑΠΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ.

Νομίζω ότι μικρά τις Ἐπιτομή τῆς Ἱστορίας τῶν Παπῶν δέν δύναται ν' ἀρχίσῃ καταλληλότερον, ἢ διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπομένου ἐπισήμου ἐγγράφου, τὸ ὁποῖον ἀνακεφαλαιοῖ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Παπικῆς Κυβερνήσεως, τὴν κακοήθειάν της, τὸ ἀδιόρθωτόν της καὶ τὸ ἀνεπίδεκτον τῆς βελτιώσεως αὐτῆς. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐγγράφον χρονολογεῖται ἀπὸ τριάκοντα τριῶν περίπου ἐτῶν· ἀλλὰ τὸ τρίτον τοῦτο μέρος μιᾶς ἑκατονταετηρίδος, τὸ ὁποῖον μετέβαλε τσαῦτα πράγματα ἀλλαγῆς, οὐδεμίαν ἐπέφερεν ἀλλοίωσιν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἡ ληστεία ὑπάρχει καὶ σήμερον καθὼς τότε, ἢ καθὼς πρὸ δύο, τριῶν ἢ τεσσάρων αἰῶνων· ἡ βλακεία καὶ ἡ αὐθαιρεσία τῶν κυβερνώντων εἶναι ἡ αὐτή. Ἐκ δὲ τοῦ ἀκολούθου ψηφίσματος, ὑπαγορευθέντος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΒ', ἐξάγεται ἡ ὁμολογία, ὅτι ἡ Παπικὴ Κυβέρνησις ἐνισχύει τὴν ἀθρησκείαν, τὴν κακοήθειαν καὶ τὸ φιλάρπαγον. Οὔτε δικαστήρια ἔχει, οὔτε νόμους σταθεροῦς· στηρίζεται ἐπὶ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐπὶ τοῦ αὐθαιρέτου, παιδεύει δὲ τὴν ληστείαν διὰ λησείας ἐτέρας. Τὸ

ψήφισμα οὐδενὸς χρήζει σχολίου, ἐπιφυλαττόμεθα ὅμως
νὰ προσθέσωμεν περαιτέρω παρατηρήσεις τινάς.

ΔΙΑΤΑΓΜΑ

ΚΑΤΑ ΤΩΝ

ΔΗΣΤΩΝ, ΚΑΚΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΦΑΥΛΟΒΙΩΝ ΤΗΣ
ΜΑΡΙΤΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ.

« Ἀντώνιος ἐκ τοῦ Ἁγίου Σιλβέστρου ἐπὶ κεφαλῆς
τῆς Ἁγίας Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἱερεὺς καρδινάλιος
Παλλότας, διὰ τὸν Ἁγιώτατον ἡμῶν Πάπαν Κύριον
Λέοντα ΙΒ', καὶ διὰ τὴν Ἁγίαν Ἀπόστολικὴν καὶ Καθο-
λικὴν Ἔδραν τῆς Μαριττίμης καὶ Καμπανίας, ἀντιπρό-
σωπος τοῦ Πάπα ἐπὶ ὠρισμένη ἐντολῇ·

» Ὁ Νόμιμος Μονάρχης, ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Θεοῦ
ἐπὶ γῆς, ὁ Ὑψιστος Ἀρχιερεὺς Λέων ΙΒ', μᾶς διέταξε
νὰ πορευθῶμεν ἡμεῖς αὐτοί, περιβεβλημένοι τὸ σεβαστὸν
ἀξίωμα τοῦ ἀντιπροσώπου, εἰς τὰς ἐρημωθείσας εὐρυτά-
τας χώρας τῆς Μαριττίμης καὶ Καμπανίας, ὅπως ἀνα-
στείλωμεν τοὺς φατριαστάς, τιμωρήσωμεν τοὺς ἐνόχους,
καταθραύσωμεν τὰς σκευωρίας ἐμφυλίου ἀνταρσίας, πα-
ρακολουθουμένης καὶ ὀσημέραι ἐνισχυομένης ὑπὸ τῆς ἀ-
θηρησκείας, κακοηθείας, ὕβρεως καὶ ἀρπαγῆς.

» Ὑπακούομεν ἀνυπερθέτως εἰς τὴν βασιλικὴν διατα-
γὴν τῆς φωνῆς, ἣ ὁποία συντρίβει τὰς κέδρους τοῦ Λι-
βάνου, συναισθανόμεθα δὲ ἐγειρόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡ-
μῶν μέγιστον θάρρος, πεποιθότες εἰς τὴν ἀσφάλειαν, τὴν
ὁποίαν μᾶς ἐνσταλάζει τῆς Ἐκκλησίας ἡ ὀρατὴ κεφαλὴ!
« Ἰδοὺ λοιπὸν εἴμεθα ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν, ὑποστηρίζο-
μενοι ὑπὸ τῶν νόμων, ἵνα σᾶς ἀποδώσωμεν τὴν ἀταρα-
ξίαν, σᾶς ὑπερασπίσωμεν ἀπὸ τῶν ἐνεδρῶν, σᾶς ἀπαλ-
λάξωμεν διὰ παντὸς ἀπὸ τῶν κινδύνων, τῶν ἀπειλῶν,
τῶν κλοπῶν, τῶν δολοφονιῶν, τῶν παραχῶν τῆς ιδιωτι-
κῆς καὶ δημοσίας ἡσυχίας. Λέων ὁ ΙΒ' εἶναι τοιοῦτος ἡ·

γεμῶν, ὅστις νομίζει ὅτι ἐλλείπει εἰς ἑαυτὸν, ὅταν ἐλλείπη τι εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὸ Κράτος του. Προστατεύει τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ, σώζει τὰ τέκνα τῶν πενήτων καὶ καταστρέφει τοὺς καταδυναστεύοντας αὐτὰ... Ἀποσπάσατε τὸν πένητα καὶ τὸν ἐπαίτην ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὅστις τὸν καταθλίβει. Ὁ καταδυναστεύων ἄς καταδυναστεύηται πάντοτε· ἡ δικαιοσύνη προστατεύει τὸν ἀσθενέστερον. Τοῦτο σημαίνει ἀποσπάσατε· ἐκφράζει δηλ. ἰσχυράν τινα πρᾶξιν κατὰ τοῦ δυναστεύοντος, ὅπως ἀντιπαραβάλλῃ τὴν βίαν πρὸς τὴν βίαν, καὶ τὴν ἰσχύν τῆς δικαιοσύνης πρὸς τὴν τῆς δικαιοσύνης. Ὁ ἡγεμῶν ὀφείλει νὰ ἐμπνέῃ φρίκην μόνον εἰς τοὺς μοχθηροὺς, αὐστηρὸς δὲ ὀφείλει νὰ φαίνεται μόνον ὅταν ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν ἐγκλημάτων. Διότι, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, αὐτὸς δὲν ἐδόθη ἵνα καταφοβῇ τοὺς ἀγαθὰ πράττοντας, ἀλλὰ τοὺς πράττοντας τὰ πονηρά. Θέλετε νὰ μὴ φοβῆσθε τὸν ἡγεμόνα; πράξατε καλῶς, παρ' αὐτοῦ δὲ δὲν θέλετε λάβει εἰμὴ ἐπαίνους, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ὑπουργὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ ἀγαθόν· ἐὰν δὲ πράξητε κακῶς, τρέμετε, διότι οὐχὶ εἰς μάτην φορεῖ τὸ ξίφος. Ὁ φρόνιμος διασκεδάζει τοὺς ἀσεβεῖς, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς των κυρτόνει τοὺς θόλους τῆς εἰρκτης. Τοὺς κλείει εἰς τὰς φυλακάς, ἀπὸ τῶν ὁποίων οὐδεὶς δύναται νὰ τοὺς ἐξαγάγῃ, ἢ κυλινδεῖ ἐπ' αὐτῶν τοὺς τροχοὺς. Τοὺς κατασυντρίβει καὶ τοὺς ἀποκαθιστᾷ κόνιν. Οὐδὲν ὑπάρχει βασιλικώτερον παρὰ τὸ βοηθεῖν τοὺς ἀβοηθήτους. Ἡ καλοκάγαθία του θὰ περιποιήσῃ εἰς αὐτὸν, παρεκτός τοῦ μεγάλου πλοῦτου, μακροβιότητα καὶ τὰς εὐλογίας πάντων τῶν λαῶν. Θὰ ζήσῃ, καὶ θὰ τῷ φέρωσι τὸν χρυσὸν τῆς Σαβῆ, θὰ ἦναι ἐπιθυμητὸς τοῖς πᾶσι, καὶ τὸ ὄνομά του εὐλογητὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

» Λαοὶ τῆς Μαριτίμης καὶ Καμπανίας! Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἰδανικῶν συζημάτων, περὶ πολιτικῶν δοξασιῶν, περὶ οἰκονομικῶν καὶ διοικητικῶν νομοσχεδίων. Πρόκειται περὶ τῆς μόνης καὶ οὐσιώδους ὑποθέσεως, δηλ.

περὶ τῆς ἡσυχίας, περὶ τῆς ὑπερασπίσεως, περὶ τῆς ἀπα-
 ραβιάςου ἀσφαλείας πάντων τῶν προσώπων, πάσης ἰδιο-
 κτησίας, πάντων τῶν νόμων, πάντων τῶν κυριωτέρων
 στοιχείων τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς κοινωνίας.
 Ἡμεῖς ἔχομεν δικαίωμα νὰ βασιθῶμεν, καὶ μετὰ πλή-
 ρους πεποιθήσεως βασιζόμεθα ἐπὶ τῆς δραστηρίας καὶ ἀ-
 ποτελεσματικῆς συμπράξεώς σας· τούτου ἕνεκα δὲν προσ-
 θέτομεν ἄλλα κέντρα εἰς τὴν γνωστὴν σας πίστιν, τιμιό-
 τητα, τιμὴν, δόξαν καὶ εἰς τὸ συμφέρον σας. Ἡ διαγω-
 γή σας δὲν θὰ διαψεύσῃ τὰς προσδοκίας μας. Ἄς ἀπο-
 δοθῇ τὸ σέβας εἰς τὰς ἀρχάς, τὸ κῦρος εἰς τοὺς νόμους,
 ἡ εἰρήνη εἰς τοὺς χρηστοὺς ὑπηκόους, ἡ παντελής ἡσυ-
 χία εἰς ταύτας τὰς χώρας, καὶ ἐνὶ λόγῳ, ἡ σωτηρία τοῦ
 λαοῦ ἔστω ὁ ὕψιστος ἡμῶν νόμος. Κατὰ τοῦ συρφετώ-
 δους πλήθους τῶν κακούργων, αἰμοβόρων καὶ ληστῶν
 δὲν εἶναι ἄξιον τῆς τιμῆς νὰ στείλωμεν στρατιώτας πρὸς
 καταδίωξιν, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι Σηξτος ὁ Ε΄ δὲν ἠ-
 θέλησε ποσῶς νὰ τοὺς τιμῆσῃ καταδιώκων αὐτοὺς διὰ
 τῶν ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων. Οἱ μεγάλοι ἡγεμόνες γι-
 νώσκουσι νὰ διεκδικήσωσι τὸ παραβιασθὲν δικαίωμα τῶν
 νόμων των καὶ νὰ κεραυνοβολήσωσι τοὺς ἀσεβεῖς πολὺ
 μᾶλλον διὰ τῆς φήμης τοῦ ἰδίου ὀνόματος καὶ διὰ τῆς
 ἐξουσίας των, ἢ διὰ τῶν ἰδίων των δυνάμεων. Ἐντεθθεν
 ἔπεται ὅτι ἡμεῖς ὑπηρετοῦμεν τὸν βασιλικὸν καὶ πατρι-
 κὸν σκοπὸν τοῦ Ἁγίου Πατρὸς διὰ τῆς περιωπῆς τοῦ ἀ-
 ξιώματος ἡμῶν καὶ τῶν εἰδικωτάτων δυνάμεων, αἵτινες
 ἐχορηγήθησαν ἡμῖν διὰ τοῦ χρηστηρίου τῆς ζωηρᾶς φω-
 νῆς του, ὅπως οἱ μὴ ἀποστρεφόμενοι τὴν ἁμαρτίαν, δι'
 ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, χαλιναγωγῶνται τοῦλάχισον ὑπὸ τοῦ
 φόβου τῶν νόμων, καὶ ἀποκαθίσταται οὕτως ἡ θεία λα-
 τρεία σεβαστὴ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Οἱ μὲν ἀγαθοὶ δύ-
 νανται νὰ ζῶσιν ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ νὰ εὐχαριστῶσι τὸν
 Θεόν, οἱ δὲ πονηροὶ πρέπει νὰ τιμωρῶνται καὶ παιδεύων-
 ται κατὰ τὰς πράξεις των· διότι ἡμεῖς ἀποβλέπομεν κα-
 τὰ χρέος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τιμὴν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς

τὴν ὑπακοὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τῆς Ἁγίας Ἀποστολικῆς Ἐδρας, εἶτα δὲ εἰς τὴν ἡσυχίαν τῶν λαῶν καὶ τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν πονηρῶν. Μετὰ λύπης μὲν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην γνωστοποιούμεν διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος, δρίζομεν, διατάττομεν, ἀπαγορεύομεν καὶ προστάττομεν γενικῶς καὶ εἰδικῶς τὰ ἀκόλουθα:

Α'. Οἱ φαυλόβιοι καὶ οἱ ἔνοχοι οἰοσδήποτε ἐγκλήματος, περιλαμβανομένου ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς λεγομένης ληστείας, δὲν θὰ τύχῳσι ποτε ἀμνηστίας, οὐδὲ θὰ ἐλαττωθῆ ποτε ἢ μεταβληθῆ ἢ καταδίκη των.

Β'. Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐξαρχία ἡμῶν θὰ κηρύξῃ ὡς τοιοῦτους, θεωροῦνται διὰ τούτου μόνου τοῦ διατάγματος ἔνοχοι θανάτου· πάντα τὰ κτήματά των θὰ δημευθῶσι, καὶ οἰοσδήποτε δύναται νὰ τοὺς φονεύσῃ δὲν θὰ τιμωρηθῆ. Ἀπὸ τοῦδε κηρύττεται ὡς τοιοῦτος ὁ πασίγνωστος ἀρχιληστῆς Γασπαρόνης (θεῖος τοῦ καρδινάλιου Ἀντωνέλλη).

Γ'. Οἱ κατ' ἐρήμην καταδικασθέντες, περιπίπτοντες εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης, ἅμα ἀναγνωρισθῆ ἢ αὐτότης τοῦ ὑποκειμένου των, ἐντὸς 24 ὥρῶν, ἀνευ τινὸς περαιτέρω ἀνακρίσεως, διατυπώσεως καὶ δίκης, θὰ ἀπαγχονίζονται.

Δ'. Ἐκαστος ἐγκληματίας ἔχει ἐν καὶ μόνον μέσον ὅπως ἀπαλλαχθῆ τῆς ποινῆς, νὰ παραδώσῃ δηλ. εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐξουσίας ὅπωςδήποτε ἕτερον ἐγκληματίαν ζῶντα ἢ νεκρόν. Τότε θὰ ἀθωωθῆ κατὰ χάριν, θὰ τῷ προσδιορισθῆ δὲ μόνον μία πόλις, χωρίον ἢ τόπος τοῦ Κράτους ἔξω τῆς Ἐξαρχίας, δυνάμενος νὰ ἐκταθῆ καὶ εἰς ὀλόκληρον Ἐξαρχίαν ἢ ἐπαρχίαν, ἐὰν ὁ παραδιδόμενος φαυλόβιος ἦναι ἀρχηγὸς μυστικῆς ἐταιρίας, καλούμενος ἀρχιληστῆς.

Ε'. Οἱ στρατιωτικοὶ πάσης τάξεως θὰ παύσωσι ν' ἀσχολῶνται φέροντες εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης τοὺς φαυλόβιους, ἀφαιρεῖται δ' ἀπ' αὐτῶν πᾶσα ἀντιμισθία κατασκοπείας.

Γ'. Οἱ χωροφύλακες, οἱ εἰς ἕκαστον τόπον τῆς Ἐξαρχίας διανεμόμενοι, κυρίως δὲ οἱ παρ' ἡμῖν, θὰ φροντίσωσι περὶ τῆς δημοσίας ἡσυχίας καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῆς δικαιοσύνης.

Ζ'. Τὸ πεζικόν τῆς γραμμῆς, διὰ τῶν ἐνεδρῶν καὶ τῶν οικείων περιπέλων, θὰ καταγίνηται αποκλειστικῶς εἰς τὴν τοσοῦτῃ ἀναγκαίαν ἀσφάλειαν τῶν ταχυδρομικῶν ὁδῶν διότι πάντας ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα ἡ ἐλευθερία καὶ ἀσφάλεια τῆς ἐξόδου καὶ εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν, ἣτις ἀφιερῶθη τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ διὰ τοῦ ἐνδόξου αἵματος τοῦ μαρτυρίου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἣτις εἶναι πόλις ἱερατικὴ καὶ βασιλικὴ πρωτεύουσα τοῦ καθολικοῦ κόσμου, ἐν τῇ ὁποία ὁ Ὑψίστος ἰδρυσεν τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἱερωσύνης, τὸν ἀρχηγόν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὴν Ἁγίαν Ἐδραν διὰ τοῦ ἰδίου του μαρτυρίου, καὶ ἔπαθε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν πόλιν τοῦ κόσμου συρρέουσιν οἱ πιστοί.

Η'. Οἱ ἑκατόνταρχοι καὶ ἀκροβολισταί, οἵτινες ἐνεκα τοῦ μισθοῦ, τῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ χαρακτήρος των πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς στρατιωτικοί, θὰ ὑπηρετῶσιν ἀπὸ τοῦδε ὡς πάντες οἱ ἰδιῶται, ὡς ἔπεται. Ἐν τοσοῦτῳ ἂς χορηγηθῇ αὐτοῖς ὁ μισθὸς δι' ὅλον τὸν προσεχῆ Αὐγουστον.

Θ'. Οἰοσδήποτε ἀκτῆμων παραδῶση ζῶντα ἢ νεκρὸν ἓνα κεκηρυγμένον φαυλόβιον, θὰ λάβῃ βραβεῖον χιλίων σκούδων (ισοδυναμούντων μὲ φρ. 5,400), τὸ ὁποῖον θὰ τῷ πληρώσωμεν ἀμέσως ἐπὶ τῇ μόνῃ ἐξακριβώσει τοῦ γεγονότος.

Ι'. Ἐπειδὴ ὁ ἡγεμὼν ἀγαπᾷ τοὺς ἀνδρείους, θὰ κηρυχθῶσι πρὸς τούτοις φρουροὶ τῆς τιμῆς παρ' ἡμῖν, μὲ μισθὸν καὶ στολὴν ἐφ' ὅσον διαρκῆ ἢ ἐξαρχία μας.

ΙΑ'. Θέλων δὲ ὁ ἡγεμὼν νὰ προφυλάξῃ τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀκτῆμονος ἀπὸ τῆς ἐκδικήσεως τῶν φαυλόβιων, ἐὰν αὕτη ἤθελε κατοικεῖ εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὀφείλει ὁ

δῆμος, εἰς ὃν ἀνήκει, νὰ τῆ χορηγῆ ἀμέσως καὶ δωρεάν, ὑπὸ τὴν φροντίδα καὶ εὐθύνην τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, κατοικίαν ἀποχρῶσαν ἐντὸς τοῦ χωρίου.

ΙΒ'. Ὅπωςδήποτε, ἡ οἰκογένεια τούτου τοῦ εὐεργέτου θὰ ἔχη ἀμέσως σύνταξιν δέκα σκούδων ῥωμαϊκῶν (ἰσοδυναμοῦντων μὲ φρ. 54) κατὰ μῆνα· ταῦτα δὲ θ' αὐξάνονται μέχρι τῶν 15 σκούδων, ἐὰν ὁ παραδιδόμενος φαυλόβιος τύχη νὰ ἦναι ἀρχιληστής· τοιαύτην δὲ σύνταξιν θ' ἀπολαμβάνῃ ἰσοβίως ὁ βραβευθεὶς, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ ἥμισυ αὐτῆς ἢ χήρα ἢ τὰ τέκνα του ἰσοβίως.

ΙΓ'. Οἱ τυχόντες τῆς ἀμνηστίας ἢ ὅπωςδήποτε μετασχόντες ληστρικῶν ἐγκλημάτων, μὴ ὄντες δ' ἀξιοὶ νὰ γείνωσι φρουροὶ τῆς τιμῆς, θὰ λάβωσι τὸ βραβεῖον χιλίων καὶ πεντακοσίων σκούδων ἀντὶ τῆς συντάξεως, δύο δὲ χιλιάδων, ἐὰν πρόκειται περὶ ἀρχιληστῶν.

ΙΔ'. Οἱ κτηματῖαι δὲ οἱ φονεύσαντες ἢ παραδόντες ζῶντα ἓνα φαυλόβιον, παρεκτὸς τοῦ βραβεῖου τῶν ῥηθέντων χιλίων σκούδων, θὰ ἦναι ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς τῆς τιμῆς, ἀπολαμβάνοντες ἀντὶ τῆς ῥηθείσης συντάξεως ἀτέλειαν παντὸς φόρου δημοσίου τε καὶ δημοτικοῦ, ἐπὶ ὅλην ἕξαετίαν, ἢ διὰ πλείοτερον χρόνον ὅταν οὗτος ἦναι ἀρχιληστής.

ΙΕ'. Καίτοι ἐναπόκειται εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὡς ῥητὸν καθήκον ὑπηρεσίας, ἢ σύλληψις τῶν γνωστῶν ἐγκληματιῶν (ὁσάκις αὕτη εἶναι δυνατὴ), θέλοντες ὅμως νὰ βραβεύσωμεν γενναίως τὴν ἀξίαν, κηρύττομεν ὅτι ἐὰν οἱ εἰς τὰ χωρία ὄρισμένοι χωροφύλακες ἢ οἱ εἰς τὰς ταχυδρομικὰς ὁδοὺς ἐπιτηροῦντες στρατιῶται, συλλάβωσι τυχὸν ἓνα φαυλόβιον, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῶσι, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψωσι μηδὲ ἐπὶ μικρὸν τὴν θέσιν των, θ' ἀπολάβωσι καὶ αὐτοὶ βραβεῖον χιλίων σκούδων ἂν δὲ ὁ συλληφθεὶς ἦναι ἀρχιληστής, οἱ ἀπλοῦ στρατιῶται ἢ ὑπαξιωματικοὶ θὰ προβιβάζωνται ἀμέσως

εις τὸν βαθμὸν ἀξιωματικῶν, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ εἰς βαθμὸν ἀνώτερον.

ΙΓ'. Πᾶς δῆμος ὀφείλει νὰ προφυλάττῃ τὸν κτηματῖαν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοιούτων κακούργων, μεταχειριζόμενος ὅσα μέσα νομίση τελεσιουργότερα, ἐπὶ ἀσυγχωρήτῳ ποινῇ πεντακοσίων σκούδων δι' ἕκαστον τοιοῦτον ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον ἤθελε συμβῆ.

ΙΖ'. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ σοβαρὸν τοῦτο ἀντικείμενον συντείνει τὰ μάλιστα ἡ χρῆσις τῶν ὄπλων, τούτου ἕνεκα διὰ μὲν τὰ ὄπλα τὰ μὴ κατὰ πρῶτον βαθμὸν ἀπηγορευμένα, θὰ συγχωρῆται ἡ διακατοχὴ αὐτῶν εἰς ὄντινα διὰ προηγουμένης αἰτήσεως του κρίνωμεν νὰ τὸ ἐπιτρέψωμεν, ἐξαιρουμένης ὁμῶς πάντοτε πάσης ἀναταμοιβῆς.

ΙΗ'. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὄπλα τὰ κατὰ πρῶτον βαθμὸν ἀπηγορευμένα, κατὰ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις, πόρρω ἀπέχοντα τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἰδίας ζωῆς καὶ πρὸς τὸ προκείμενον ἔργον, ἀνεγνωρίσθησαν ἀεῖποτε ὡς ἐπιβουλευτικὰ καὶ συντελεστικὰ τῶν φοικτοτάτων ἐγκλημάτων, διὰ τοῦτο μάλιστα, ἕνεκα τῶν νῦν περιστάσεων τῆς ἐπαρχίας, διατάσσομεν ὅτι οἱ παραβάται, ὡς πραγματικοὶ ἔνοχοι καλοσιώσεως, πρέπει νὰ τιμωρῶνται ἀπὸ τοῦδε, κατὰ τοὺς ὅρους αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων.

ΙΘ'. Πρὸς τούτοις, ἐπὶ σκοπῷ ἵνα τὰ ἐπ' ἀγαθῷ καὶ κοινῇ ὠφελείᾳ συγχωρηθέντα ὄπλα μὴ γείνωσιν ἀφορμὴ βλάβης ἄλλου τινὸς παρεκτός τῶν σημειωθέντων ἐνόχων, διορίζεται ὅτι, ὅστις διὰ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἢ διὰ τὴν σύλληψιν καὶ φόνον τῶν βηθέντων φαυλοβίων, ἢ θελε μόνον ὀράξει ἢ προσπαθήσει ὅπωςδὴποτε νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ὄπλων, προκειμένου μὲν διαπληκτισμοῦ, θὰ ὑποπίπτῃ εἰς τὴν ποινὴν τῶν δεσμῶν, ἐπιβαρυνομένης δὲ τῆς πράξεώς του ὑπὸ ἄλλων περιπτώσεων, θὰ ἀπαγορεύηται.

Κ'. Οἱ ὄπαδοὶ τῶν ληστῶν ἢ οἱ κατ' ἀνάγκην κλε-

πταποδόχοι, ὅσοι δηλ. συμπράξωσι μετ' ἐκείνων ἢ ἕνεκα συγγενικοῦ δεσμοῦ ἢ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἰδίας ζωῆς, τῶν συγγενῶν καὶ τῆς περιουσίας των, μάλιστα δὲ οἱ ποιμένες, δὲν θὰ ἐνοχλῶνται, ἀλλ' οὔτε θὰ ὑποχρεῶνται νὰ καταμηνύσωσι τὰς συναντήσεις καὶ πᾶσαν ἄλλην πρᾶξιν των μετὰ τῶν φαυλοβίων· τούτου δ' ἕνεκα ἀπολύονται ἀπὸ τοῦδε ὅσοι τοιοῦτοι εὐρίσκονται ἐν τῇ φυλακῇ.

ΚΑ'. Τούναντίον δὲ οἱ τῶν ληστῶν ὀπαδοὶ ἢ οἱ ἐκούσιοι κλεπταποδόχοι, ὅσοι δηλ. ἄνευ οὐδενὸς τῶν ῥηθέντων καταπληκτικῶν αἰτίων, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ σκοπῶν νὰ συστήσωσι κακούργικόν ἐμπόριον, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς χύριον πόρον ζωῆς, ἤθελον συμπράξει μετὰ τῶν ληστῶν, θὰ θεωρῶνται ὡς πραγματικοὶ φαυλόβιοι, καὶ θὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν αὐτὴν ποινὴν.

ΚΒ'. Ὅπως δὲ πάντες συνδράμωσι προθύμως εἰς ἐξόντως τῶν ἀλιτηρίων τούτων, οὐδέποτε θὰ δώσωμεν ἀκρόασιν εἰς οἰανδήποτε κατηγορίαν γενομένην κατὰ τινος ἀτόμου διὰ τὸ παρελθὸν αὐτοῦ, διότι καὶ παρεκτός τούτου, ἐπειδὴ μόνος ὁ Θεὸς γινώσκει τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν εἰμὴ περὶ τῶν σημερινῶν πράξεών των.

ΚΓ'. Ἐν πάσαις ταῖς ἀνωτέρω δίκαις θὰ δικάζωμεν διὰ τοῦ συντομωτέρου τρόπου, μάλιστα διὰ τοῦ συντομωτάτου, ἢ δ' ἀπόφασιν θὰ ἦναι ἀνέκκλητος καὶ θὰ γίνηται ἐντὸς 24 ὥρῶν.

ΚΔ'. Ἐὰν δὲ δι' ὅποιανδήποτε δικαίαν καὶ ἐπιεικῆ διάσχεψιν, ἀντὶ τῆς συνήθους κεφαλικῆς ποινῆς ἢ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν ἐφηρμόζετο κατώτερος βαθμὸς καταδίκες, ἐννοεῖται πάντοτε ὅτι εἰς ταύτην προστίθεται ἡ ἐξορία ἀφ' ὅλης τῆς Ἐξαρχίας ὑπὸ αὐστηρὰν ἀπειλήν τῆς αὐτῆς ποινῆς ἐπὶ δέκα ἔτη.

ΚΕ'. Δὲν ὠφελεῖ τοὺς ἐνόχους ὅτι εἶναι ἀνήλικοι, διότι, ἅμα συμπληρώσωσι τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος, θὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν συνήθη ποινὴν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον.

ΚΖ'. Διὰ τὰ κοινὰ ἐγκλήματα, τὰ μὴ ὑπαγόμενα δηλ. εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς ληστείας, ἐν τακτικὸν ποινικὸν δικαστήριον ἐδρεῦον παρ' ἡμῖν, θὰ δικάζη κατὰ τοὺς ἰσχύοντας τύπους· ἀντὶ δὲ τῆς ἐφέσεως, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἐπιτρέπη ἢ ἀπόφασις τοῦ ρηθέντος δικαστηρίου, θὰ συγχωρῆται μόνον ἢ πρὸς ἡμᾶς προσφυγῆ, τὴν ὁποίαν θὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἐν περιπτώσει δικαίου παραπόνου, ἢ μετριάζοντες τὴν ἀπόφασιν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον θεραπεύοντες τὸ πρᾶγμα.

ΚΖ'. Αἱ δίκαι ὅμως κοινοῦ ἐγκλήματος διαπραχθέντος εἰς τὰ ἀκόλουθα μέρη ἢ καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ὑπὸ ἀτόμων τῶν ἰδίων τόπων, δηλ. τοῦ Βασσάνου, Κάστρου, Κενάνου, Καρπινέτου, Ἰουλιανοῦ, Πατρίκας, Πισσέρνου, Πρασίδης, Ρόικα-Γόργης, Ἄγιου Λαυρεντίου, Ἄγιου Στεφάνου, Σονίνου, Σουπίνου, Βάλλε-Κόρσας, Βερόλης, Βίκου καὶ ὁποιασδήποτε ἄλλης πόλεως, χώρας ἢ τόπου τῆς ἐπαρχίας, ἀφ' ὧν κατήγετο ὁποιοσδήποτε φαυλόβιος, θὰ δικασθῶσι καθ' ὅλα ὡς δίκαι περὶ ληστείας.

ΚΗ'. Ὁ διοικητικὸς Σύλλογος, ὁ γενικὸς γραμματεὺς, ἢ ἐπαρχιακὴ διεύθυνσις καὶ αἱ ὑποδιευθύνσεις τῆς ἀστυνομίας, τὰ πρωτοδικεῖα καὶ ποινικὰ δικαστήρια καὶ αἱ παρεδρῖαι τῆς πληρεξουσίας ἐπιτροπῆς συγκεντρῶνται εἰς ἡμᾶς καὶ ἐπομένως διαλύονται.

ΚΘ'. Ἐν τῷ τόπῳ, ἐνθα διαμένομεν, εἰς πολιτικὸς πάρεδρος θὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ πολιτικὸν πρωτοδικεῖον ὡς ἀπλοῦς δικαστῆς, καὶ εἰς δήμαρχος θὰ δικάζη ὁμοίως τὰς μικροτέρας πολιτικὰς δίκας, καθὼς οἱ κατὰ τόπους κυβερνῆται· εἰς τὸν πρῶτον ποινικὸν πάρεδρον ἀνατίθενται αἱ συνοπτικαὶ δίκαι· ἄλλος ἕτερος πάρεδρος θὰ ἀναλάβῃ τὰς δίκας τῆς τακτικῆς δικαιοδοσίας, καθὼς εἶναι εἰς πᾶσαν πληρεξουσίαν ἐπιτροπὴν ὁ οἰκείος πάρεδρος.

Λ'. Τὸ τακτικὸν ποινικὸν δικαστήριον θὰ συγκροτηθῆται ἐκ τοῦ γενικοῦ ἡμῶν τοποτηρητοῦ, ἐκ τοῦ πολιτικοῦ παρεδρου καὶ ἐκ δύο ποινικῶν παρεδρων, ἐπιφυλαττομένου τοῦ δικαίωματος ἡμῶν νὰ καλῶμεν ἐκτάκτως καὶ

πέμπτον δικαστήν κατὰ τὴν προαίρεσίν μας. Πάντες δὲ οἱ τέσσαρες τοποτηρηταὶ καὶ πάρεδροι θὰ ἦναι ἡμέτεροι σύμβουλοι ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν δικῶν.

ΛΑ'. Αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ καὶ τὰ δικαστήρια, τὰ δημοτικὰ συμβούλια, οἱ δημοτικοὶ μισθωτοὶ, οἱ στρατιωτικοὶ καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἐν τῇ Ἐξ-αρχίᾳ ἣτις ἐπετρέπη εἰς ἡμᾶς, θὰ λαμβάνωσι καὶ ἐκτελῶσιν ἐτοιμῶς τὰς διαταγὰς μας, καὶ καθὼς θὰ ἀνταμείβωνται διὰ τὴν καλὴν ὑπηρεσίαν των, οὕτω θὰ τιμωρηθῶσιν αὐστηρῶς ἐν τῇ ἐναντία περιπτώσει ἀναλόγως τῆς δολιότητος ἢ τῆς ἐνοχῆς ἢ τοῦ δισταγμοῦ, τὸν ὁποῖον ἠθέλομεν ἀνακαλύψει εἰς ἕνα ἕκαστον τούτων.

ΛΒ'. Εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος ψηφίσματος καὶ ἐν ὄλῳ καὶ ἐν μέρει θὰ ὑπόκεινται ἐπίσης οἱ ἐκκλησιαστικοὶ, κοσμικοὶ καὶ ἱερομόναχοι, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ὅσοι ὅπωςδήποτε χαίρουσι προνόμια καὶ ἀτελείας.

ΛΓ'. Εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς μόνον καὶ εἰς τὴν δικαίαν μας αὐθαιρεσίαν ἐπιφυλάττομεν τὸ δικαίωμα τοῦ διερμηνεύειν, προσθέτειν, ἀφαιρεῖν ἢ τροποποιεῖν τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος ψηφίσματος, τὸ ὁποῖον 24 ὥρας μετὰ τὴν τοιχοκόλλησίν του εἰς πᾶσαν πόλιν, χώραν ἢ τόπον τῆς ἐπαρχίας θὰ ἦναι ὑποχρεωτικὸν διὰ πάντας, ὡς ἐὰν ἐγνωστοποιεῖτο εἰς ἕνα ἕκαστον κατ' ἰδίαν.

Ἐξεδόθη ἐν Φερεντίνῳ ἀπὸ τῆς παρούσης ἑδρας, τῇ 15 Μαΐου 1824.

» Α. ΚΑΡΑΪΝΑΛΙΟΣ ΠΑΛΛΟΤΑΣ, Ἐξάρχος.

» ΚΑΡΟΛΟΣ ΣΟΦΦΡΕΔΗΣ, Γραμματεὺς. »

Ἀνωτέρω ἐδημοσιεύσαμεν διάταγμα κατὰ τῆς ληξείας, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Παλλότα κατὰ Μαΐον τοῦ 1824. Τριάκοντα καὶ τρία ἔτη οὐδεμίαν ἐπέφερον μεταβολὴν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, ὅστις εἶναι καὶ σήμερον ὅ,τι ἦτο τῷ 1824, μάλιστα ὅ,τι ὑπῆρξε πρό τινων αἰώνων.

Τὸν μὲν Γασπαρόνην διεδέχθη ὁ Πασσατόρης, τὸν δὲ Πασσατόρην ὁ Λαζαρίνης, τὸν Λαζαρίνην, ὁ ὁποῖος κατὰ τινὰς συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, θέλει διαδεχθῆ ταχέως ἄλλος τις, διότι ἡ ληστεία ἐγκείται ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῆς Παπικῆς κυβερνήσεως.

Ἄφ' οὗτου οἱ ἱερεῖς ἀνέλαβον τὴν κυβέρνησιν ἐν Ῥώμῃ, καὶ οἱ Πάπαι ἠθέλησαν νὰ ἦναι τοποτηρηταὶ τοῦ Κωνσταντίνου μᾶλλον ἢ τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀναρχία ἐγένετο χαρακτηριστικὸς τύπος ἐκείνης τῆς κυβερνήσεως. Μέχρις οὗτου οἱ εὐγενεῖς ἦσαν ὀπλισμένοι καὶ κατεῖχον φρούρια ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ προνόμια ἐντὸς αὐτῆς, εὐρίσκομεν πάντοτε αὐτοὺς ἐπὶ κεφαλῆς πάσης στάσεως· οἱ Πάπαι δὲ, οἵτινες ἐτρόμαζον τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς αὐτοκράτορας πέραν τῶν Ἀλπεῶν, ἐδιώκοντο πάντοτε ἐκ Ῥώμης· καὶ οἱ εὐγενεῖς μετὰ τῶν δορυφόρων των, οἵτινες ἀνέτρεπον ὅλην τὴν πόλιν καὶ διέπραττον πολλὰς λεηλασίας καὶ φόνους, ἦσαν αὐτοὶ. οὔτοι οἵτινες ἠνώχλουν τοὺς δρόμους, καὶ συνελάμβανον καὶ ἐγύμνονον τοὺς πρόσκυνητάς, οἵτινες ἐπορεύοντο ἢ ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Ῥώμης. Ἄρκει νὰ ἀναγνώσῃ τις τὴν ἱστορίαν τῶν Παπῶν, νὰ ἴδῃ πῶς ἡ ἐκεῖ ἀναρχία ἦτο μόνιμος, διαρκής, καὶ ἵνα ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀπορίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθη πάντοτε ἡ κυβέρνησις τῶν ἱερέων ὅπως εἰσφάξῃ τύπον κανονικὸν καὶ δώσῃ κύρος καὶ ἀξίωμα εἰς τοὺς νόμους. Σηξέτος ὁ Δ' ἐνησχολήθη περὶ τούτου πολὺ, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅσους ἀπηγγόνισεν, ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις ὑπῆρξε πάντοτε ἡ αὐτῇ, οὕτως ἡ αὐτῇ πάντοτε ἔμεινε καὶ ἡ ἀταξία. Ἄλλ' ἀφ' οὗτου οἱ εὐγενεῖς, οὐχὶ συνεργεῖα τῶν Παπῶν, ἀλλὰ συνεργεῖα τῶν χρόνων (οἵτινες ἐπίσης ἐνήργησαν καὶ κατὰ τῶν Παπῶν) δὲν κατεῖχον πλεόν οὔτε τιμάρια, οὔτε τιμαριωτικὰ προνόμια, καὶ οἵτινες ἄφησαν νὰ τοῖς πέσωσι τὰ ὄπλα ἐκ τῶν χειρῶν, αὐτοὶ ἔμειναν ἡσυχοὶ ἐν τοῖς παλατίοις των, ἀγοντες βίον φυτικόν, καὶ βλακευόμενοι ἀπὸ γενεᾶν εἰς γενεάν. Προσθετέον δὲ, ὅτι ἡ ἀρχαία τιμαριωτικὴ εὐγένεια ἐν Ῥώμῃ ἐ-

ξηλείφθη σχεδὸν ὅλη ἢ ἐπτώχευσεν· ἡ δὲ σημερινὴ ῥωμαϊκὴ εὐγένεια εἶναι κατὰ μέγα μέρος νέον δημιούργημα καὶ καταγεται ἀπὸ τῶν Παπικῶν οἰκογενειῶν τῶν τελευταίων τούτων αἰῶνων, ἐμορφώθη δὲ οὐχὶ διὰ τῶν ὀπλων, ἀλλὰ διὰ τῶν ραδιουργιῶν τῆς ποντιφικῆς Αὐλῆς. Αὕτη λοιπὸν φέρει τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀρχῆς τῆς.

Ὁ λαὸς ὅμως ἔμεινεν ὁ ἴδιος· εἶναι δὲ ὄντως λίαν παρράξενον πῶς λαὸς φύσει πολεμικὸς ὑπέκυψεν εἰς τὴν πλεονἀπόλεμον κυβέρνησιν, ἣτις θεωρεῖ ἀρετὴν τὴν ἀντιστρατιωτικὴν μικροψυχίαν. Ὑπάρχει λοιπὸν ἀδιάκοπος ἀντιφασὶς μεταξὺ κυβερνήσεως καὶ κυβερνωμένων· αἱ φιλοπόλεμοι τάσεις τοῦ ἔθνους δὲν διασκεδάζονται οὔτε ὑπὸ τοῦ ἐμπορίου οὔτε ὑπὸ βιομηχανίας, οὔτε ὑπὸ ἄλλης τινοῦς ἀσχολίας, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναπτύξῃ τὴν δραστηριότητά του ἢ τὴν δύναμιν τῆς εὐφροσύνης του· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔθνος ἀπ' ἐναντίας καταθλίβεται ὑπὸ μηχανικῶν ἐθιμοταξιῶν θρησκείας, τεινούσης πρὸς δουλοπρέπειαν, καὶ καταπιέζεται συχνότατα ὑπὸ τῆς ἀλαζονικῆς μεγαλοπρεπειᾶς μιᾶς τάξεως ἀνδρῶν καὶ ἐγωϊστικῆς, φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν ὑπολείπεται ἄλλο εἰς τὰς γενναίας ψυχὰς εἰμὴ νὰ παραδοθῶσιν εἰς βίον παράνομον, τυχοδιωκτικόν, ριψοκίνδυνον, καὶ ἄγοντα εἰς κακουργήματα. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο εἶναι τόσῳ ἐντετυπωμένον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀγερώχων κατοίκων τοῦ Ἀπεννίνου, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ νεάνιδες τῆς ῥωμαϊκῆς Καμπανίας δὲν ἐκτιμῶσι τὸν ἐραστὴν των ἐὰν μὴ ᾖναι ἀνδρεῖος. Οἱ λησταὶ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ Πάπα δὲν ἀντιχοινοῦσιν ἀκριβῶς πρὸς τοὺς κλέφτας ἐν τῇ Τουρκίᾳ. Ἐκ τούτων, ὅσοι δὲν δύναται νὰ ὑποφέρωσι πίεσιν, ἀποσύρονται εἰς τὰ ὄρη, καὶ ζῶσιν ἀπὸ ἐκδρομῶν καὶ λησείας κατὰ πάντων ἀνεξαιρέτως· τὸ αὐτὸ δὲ πράττουσι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οἵτινες δὲν θέλουσι νὰ ὑποφέρωσι τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν ἱερέων. Ἐπειδὴ ἡ Παπικὴ κυβέρνησις, οὔσα αἰωνία παραβίασις τῶν δικαιωμάτων ἐκάστου πρὸς ἀποκλειστικὸν ὄφελος μιᾶς τάξεως, στηρίζεται ἐξ ὀλοκλή-

ρου ἐπὶ τῆς καταχρήσεως καὶ τῆς βίας, τούτου ἕνεκεν ὁ λαὸς δὲν ὑπολαμβάνει αὐτὴν ἄλλως, εἰμὴ ὡς ληστείαν ἐξησκημένην ἐν εὐρείᾳ ἐκτάσει. Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λαοῦ ὁ Πάπας εἶναι ὁ μέγας ἀρχιεπίσκοπος, εἶδος τι Γέροντος τοῦ Ὁρους (α), οἱ καρδινάλιοι οἱ κυβερνῶντες τὰς ἐπαρχίας εἶναι ἄλλοι τόσοι λησταί, λησταί δὲ καὶ αἱ ὑποδεέστεραι ἀρχαί, τουτέστιν οἱ δικασταί, οἱ χωροφύλακες καὶ ὅμοιοι καὶ ἐπειδὴ τὸ πᾶν εἶναι παρανομία, ἐν τῷ φρονήματι τοῦ λαοῦ δὲν ὑφίσταται ἡ πάλη μεταξὺ τοῦ νόμου καὶ τῆς παραβιάσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ μεταξὺ τῆς βίας καὶ βίας.

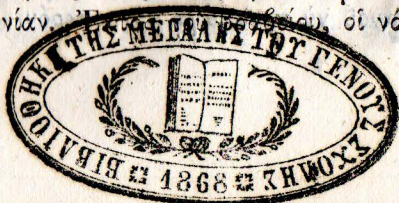
Ὅτι ἡ παρὰ τοῖς λαοῖς τοῦ Παπικοῦ κράτους ἐπικρατοῦσα αὕτη ἰδέα δὲν εἶναι πάντῃ σφαλερὰ, τὸ καταδεικνύει αὐτὸ τὸ διάταγμα τοῦ Καρδινάλιου Παλλότα, ὁ ὁποῖος λαλεῖ περὶ ἐνεδρῶν, κινδύνων, ἀπειλῶν, κλοπῶν, δολοφονιῶν, ταραχῶν τῆς δημοσίας καὶ ιδιωτικῆς ἡσυχίας, καὶ ὁμολογεῖ ἐν αὐτῷ εἰλικρινῶς ὅτι ἐν ταῖς ἐπικρατείαις τοῦ Πάπα, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἀγίας ἡμῶν θρησκείας, ἐν τῇ γῆ τῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλεχθείσῃ ὅπως χρησιμοποίησι ὡς ἡ καθέδρα τοῦ τοποτηρητοῦ αὐτοῦ, ἀκμάζουσιν ἡ ἀθρησκεία, ἡ κακοήθεια καὶ αἱ τάσεις πρὸς τὰς ἀρπαγὰς. Δὲν εἶναι ἀρὰ γε τοῦτο μία ἐξομολόγησις ὅτι ἡ κυβέρνησις εἶναι κακίστη; Ἐν παντὶ κράτει ὑπάρχουσι λάθη καὶ ἀποπλανήσεις, ἀλλ' ὅπως φθάσῃ ἡ ἀταξία εἰς τοιαύτην ὑπερβολὴν, ὀφείλει τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ κοινωνικὸς διοργανισμὸς εἶναι λίαν διεφθαρμένος, ὅτι αἱ διατάξεις

(α) Ὁ Γέροντος τοῦ Ὁρους (τουρκιστὶ Σέιχ-ἔλ-Δζεπέλ) εἶναι ὁ περιφημὸς καὶ τρομερὸς Χασσάν Σαββάχ, γεννηθεὶς εἰς Χορασσάν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα συνέστησε καὶ διέδωκε τὴν μυστικὴν πολιτικοθρησκευτικὴν ἑταιρίαν τῶν (χ)άσσεσσίνων (ληστών) καθ' ὅλην τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικήν, ἀρχηγέτην (Σέιχ-ἔλ-Δζεπέλ) ἔχουσαν αὐτὸν τὸν Χασσάν Σαββάχ. Ὀνομάσθη δὲ οὕτω, διότι εἶχε τὴν καθέδραν του ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἀλαμούτ, εἰς τὰ ὄρενά μεθόρια τοῦ Ἰράκ. Τοσοῦτον δὲ ἐνέπνεε φόβον, ὥστε οὐχὶ μόνον οἱ Ἐμίραι καὶ οἱ Σουλτάνοι τῷ ἐπλήρῳ φόβῳ ὅπως τὸν ἔχωσι φίλον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας. Σ. τ. Μ.

του εἶναι μοχθηραὶ καὶ ὅτι ἐλλείπουσιν ἢ οἱ νόμοι, ἢ οἱ εὐσυνείδητοι καὶ τίμιοι ἄνθρωποι ὅπως διατάξωσι τὴν ἀκριβῆ ἐκείνων ἐκτέλεσιν.

Ὁ Καρδινάλιος Παλλότας πρὸς καταστολὴν τῶν ἀταξιών, δὲν ἐπικαλεῖται τὸ ἱερὸν κῦρος τῶν νόμων, ἀλλὰ μεταχειρίζεται τὴν ἀτομικὴν καὶ ἔτι δεσποτικωτέραν αὐθαιρεσίαν του. Δὲν εἶναι κρατοδικεῖον, διότι ὁ ἱερεὺς, καθὼς δὲν γνωρίζει τὴν πολιτικὴν νομοθεσίαν, οὕτω δὲν γνωρίζει μηδὲ νὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς στρατιωτικῆς. Ἀφ' ἑτέρου, καὶ τὸ στρατοδικεῖον ἔχει τοὺς νόμους του, καὶ οὐδένα καταδικάζει εἰς θάνατον χωρὶς νὰ τὸν δικάσῃ τοῦλάχιστον διὰ τὸν τύπον. Τὸ στρατοδικεῖον ἀναχαιτίζει ἐπὶ μικρὸν τὴν ἐνέργειαν τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ τὰ ἀντικαθιστᾷ δι' ἄλλων· διακόπτει τὴν ἀξίαν τῶν κοινῶν νόμων, ἀλλὰ τοὺς ἀντικαθιστᾷ δι' ἄλλων ὅσω δὲ καὶ ἂν ἦναι ἐπικίνδυνον ἐνεκα τῶν καταχρήσεών του, ὅμως καὶ αἱ καταχρήσεις αὗται ἔχουσι τὰ ὄριά των.

Τὸ διάταγμα τοῦ Καρδινάλιου Παλλότα προβαίνει περαιτέρω. Αὐτὸς δὲν ἀναβάλλει, ἀλλὰ διαλύει ὀλοσχερῶς τὰ τακτικὰ δικαστήρια, τὴν δὲ ἐξουσίαν τούτων συγκεντρώνει εἰς μόνον τὸ πρόσωπόν του, ἀχυροὶ ὅλους τοὺς νόμους, εἴτε κακοὶ εἶναι οὗτοι εἴτε καλοὶ, καὶ νόμος γίνεται ἡ μόνη του αὐθαιρεσία. Οὐδένα κώδικα ἐπικαλεῖται ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς βάσις εἰς τὰς κρίσεις, οὐδένα τύπον ὅπως τὰς συντάξῃ· τὰ πάντα ἐναποτίθεται εἰς τὸ δοκοῦν αὐτῶ. Οὗτος ἀρχίζει νὰ θέτῃ ἔξω τοῦ νόμου τοὺς ληστὰς καὶ νὰ τοὺς καταδικάζῃ εἰς τὸν θάνατον καὶ εἰς τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας των πρὶν εἰσέτι δικασθῶσιν εἰς ἑαυτὸν μόνον ἐπιφυλάττει τὸ δικαίωμα νὰ κηρύξῃ τίνες πρέπει νὰ θεωρῶνται λησταὶ καὶ τίνες ὄχι· καὶ πάντας δὲ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κηρυχθέντας ὡς τοιοῦτους δύναται ἕκαστος οἰοσδήποτε νὰ φονεύσῃ, μάλιστα ὁ φονεύων αὐτοὺς βραβεύεται ἀδρῶς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἐξάρχος τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας ἀνατέλλει τὴν δολοφονίαν ἐπιτρέπων τὴν δολοφονίαν.

μιμοι δολοφόνοι διορίζονται φύλακες τῆς τιμῆς!!! Φαί-
 νεται ἀδύνατον, ἀλλ' οὕτως εἶναι γεγραμμένον. Ἐκεῖνος
 τὸν ὁποῖον ὁ Ἐξάρχος ἐκήρυξε ληστήν, ἀμα συλληφθῆ,
 πρέπει νὰ κρεμασθῆ ἀνευ τιγὸς διατυπώσεως ἀνακρίσεως·
 ἀλλ' ὅπως μὴ συλλάβωσιν αὐτὸν εὐκόλως, ὁ καρδινάλιος
 διατάττει τοὺς στρατιώτας νὰ μὴ φροντίζωσι περὶ αὐτοῦ,
 διότι « τὸ στίφος τῶν κακούργων, τῶν αἰμοβόρων, τῶν
 » ληστῶν, δὲν εἶναι ἀξίον νὰ τιμῆθῃ τοσοῦτον, ὥστε νὰ
 » στέλλωνται κατ' αὐτῶν στρατιῶται, ἀφοῦ γνωρίζεται
 » ὅτι ὁ Σῆξτος ὁ Ε' οὐδὲ ἠθέλησε νὰ τοὺς τιμῆσῃ σέλ-
 » λων κατ' αὐτῶν ἀστυνομικοὺς ἀνδρας » καὶ διατάττει
 τοὺς στρατιώτας νὰ περιορίζωνται εἰς τὴν φύλαξιν τῶν
 ταχυδρομικῶν δρόμων, ἐκτὸς ἂν τις ληστής ὑπάρχῃ το-
 σοῦτω μωρὸς ὥστε νὰ τοῖς πέσῃ αὐθορμητῶς εἰς χεῖρας.
 Μάλιστα ἀφαιρεῖ τὴν ἀντιμισθίαν τῶν κατασκόπων, ὅ-
 πως οἱ λησταὶ ζῶσιν ἔτι ἀσφαλέστεροι. Ἡ Παπικὴ ἀσυ-
 νομία ἣτις φέρει τὴν κατασκοπεῖαν μέχρι τῆς ἐξομολο-
 γήσεως, ἀτιμάζει ἀπ' ἐναντίας ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῶν ἀπο-
 καλύψεων, τὸ ὁποῖον δύναται μόνον νὰ περιβάλλῃ χαρα-
 κτῆρα ὄχι κακοῆθῃ. Ὁμολογῶν τὴν ἀνικανότητά τῆς κυ-
 βερνήσεως ἵνα διατηρήσῃ τὴν δημοσίαν τάξιν, ὀπλίζει
 μὲν τοὺς κατοίκους, ἔπειτα δὲ καταδιώκει ἀγρίως τὴν ἐ-
 λαχίστην κατάχρησιν τῶν ὄπλων. Λέγει ὁ Καρδινάλιος
 ὅτι « οἱ μεγάλοι ἡγεμόνες γινώσκουσι νὰ διεκδικῶσι τὸ
 » παραβιαζόμενον δικαίωμα τῶν νόμων των, καὶ νὰ κε-
 » ραινοβολῶσι τοὺς ἀσεβεῖς πολὺ περισσότερο διὰ μό-
 » νης τῆς φήμης τοῦ ὀνόματός των καὶ διὰ τῆς ἐξουσίας
 » τῆς προσταγῆς ἢ διὰ τῆς βίας » καὶ ἐν τούτοις τὸ
 διάταγμά του ὁμολογεῖ τὴν ἀπόλυτον ἔλλειψιν νόμων,
 δικαιοσύνης καὶ δημοσίας τάξεως, καὶ τὴν μωρίαν τοῦ
 ἡγεμόνος καὶ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, οἵτινες δυσχυρίζον-
 ται νὰ ἀντικαταστήσωσιν ὅλα ταῦτα διὰ πομπωδῶν φρά-
 σεων καὶ δι' ὕψους ἀγυρτικῶς ἀπειλητικοῦ ἐνὸς δεσποτι-
 σμοῦ πάντῃ ἀνεπιτηδείου νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ μόνου
 ἱκανοῦ νὰ προαγάγῃ τὸ πονηρόν.

Ὅτε τὸ διάταγμα τοῦ Καρδινάλιου Παλλόττα ἐδημοσιεύθη καὶ ἐτυπώθη, τὸ διπλωματικὸν Σῶμα ἐν Ῥώμῃ κατεπλάγη, καὶ εἶδεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐκτενεστέρα ἐξομολόγησις τῆς κακίστης καὶ τερατώδους κυβερνήσεως τῶν ἱερέων. Ἐγείναν περὶ τούτου ἐπιπλήξεις εἰς τὸν Λέοντα ΙΒ'. Ὁ Πάπας προσεκάλεσε τὸν καρδινάλιον ἵνα τῷ εἴπῃ κάτι. « Συγχωρεῖτε, Παναγιώτατε, ἀπεκρίθη ὁ καρδινάλιος Ἐξάρχος· τὸ διάταγμα τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐδημοσίευσα εἶναι αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μοι ὑπηγορεύσατε κρατῶ ἀνὰ χεῖράς μου τὸ πρωτόγραφον. — Καὶ τὸ ἐξέβαλεν ἔξω. « Νὰ μοι τὸ ἀφήσητε » ἐπρόσθεσεν ὁ Πάπας. — Ἄν ἡμαί ἀνόητος! (so « sarò coglionel) ἐπανελάβε μετὰ ζωηρότητος ὁ καρδινάλιος. Τὸ κρατῶ δι' ἀσφάλειάν μου, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι δὲν ἐπραξα ἄλλο ἢ νὰ ἐκτελέσω τὰς διαταγὰς τῆς Ὑμετέρας Ἀγιότητος. » Οὗτος ὁ σύντομος διάλογος μᾶς ἀφίνει ἀβεβαίους πότερος, ὁ Πάπας ἢ ὁ καρδινάλιος ἢ το ἀχρειότερος.

Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι μετὰ τοῦ Γασπαρόνη τούτου, διὰ τοῦ ὁποίου τὸν φόνον ὁ Καρδινάλιος Παλλόττας ὑπέσχετο μεγάλην ἀμοιβήν, μετὰ τοῦ ἀρχιεπιστοῦ Γασπαρόνη, τὸν ὁποῖον ἕκαστος εἶχε δικαίωμα ἐπομένως νὰ φονεύσῃ, καὶ ὁ ὁποῖος ἂν συνελαμβάνετο ζῶν, ἐμελλεν ἀμέσως καὶ ἀνευ ἐλπίδος χάριτος νὰ ἀχθῆ εἰς τὴν ἀγχόνην, μετὰ τούτου, λέγω, τοῦ Γασπαρόνη δὲν ἠσχύνθη ἢ παπικῇ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν, νὰ τῷ ἀσφαλίσῃ τὴν ἀτιμωρησίαν, καὶ νὰ τῷ προσδιορίσῃ καὶ σύνταξιν ὁ δὲ ἀνεψιὸς τοῦ Γασπαρόνη, ὁ καρδινάλιος Ἀντωνέλλης εἶναι τώρα γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας τοῦ Πίου Θ' καὶ εἰς διάστημα δεκαετοῦς περίπου καρδινάλικῆς ἀξίας ἀπέκτησε χρηματικὴν κατάστασιν ἀδρότατην, ἥτις ἀναβαίνει εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια.

Προκειμένου λόγου περὶ κυβερνήσεως ἱερέων, ἰδοὺ καὶ ἕτερον ἀστεῖον ἀνέχδοτον.

Ὁ Πανιερώτατος Καττάνης, ἀντιπρόεδρος ἐπὶ τῆς

εισπράξεως τῶν φόρων, προσεκάλεσε δι' ἐπισήμου ἐπιστολῆς τὸν ἀρχιτέκτονα Χώλλ, πραγματογνώμονα τῶν ἀστυκῶν γηπέδων παρὰ τῇ ἐπὶ τῶν φόρων προεδρεία, ἵνα πορευθεὶς ἐκτιμήσῃ τὰ οἰκοδομήματα τὰ κείμενα ἐν τῇ Καμπανίᾳ. Οὗτος ὅμως ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ πράξῃ τοῦτο· ἀλλ' ἐν περιπτώσει καθ' ἣν συγκατετίθετο, ἀπῆτει νὰ τῷ πληρωθῶσι τὰ ἀγώγια, ἡ τροφή καὶ ἡ κατοικία. Πρὸς ταύτας τὰς ἀπαιτήσεις, ὁ πανιερώτατος ἀντιπρόεδρος ἐπὶ τῶν φόρων ἀπήντησεν ὡς ἔπεται, κατὰ τὴν 6 Αὐγούστου 1833.

« Τί φλυαρεῖ αὐτός ὁ κύριος περὶ ὑποχρέωσης ἢ μὴ ὑποχρέωσης, περὶ ἀγωγίων, τροφῆς καὶ κατοικίας;

« Περὶ μὲν κατοικίας, ἄς κοιμηθῇ ὑπὸ συκὴν, ὅπου ἢ θὰ χερῆ πολλὴν τὴν δρόσον.

« Περὶ δὲ τροφῆς, παρεκτός τῶν σύκων τοῦ δένδρου ὑπὸ τὸ ὅποιον θὰ κοιμηθῇ, ἡμπορεῖ, ἐπειδὴ διαμένει ἐν τῇ ἐξοχῇ, νὰ πορισθῇ κичώριον, κολοκύνθα καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

« Ἀγώγιον! ἔχει καλοὺς πόδας, πολλὰκις δὲ καὶ χονδρὴν ῥάβδον. Ἄς τὴν θέσῃ μεταξὺ τῶν σκελῶν του ὡς τὰ παιδιά καὶ ἄς τραβᾷ ἐμπρός.

« Περὶ ὑποχρέωσης, ὁ κύριος δὲν θέλει νὰ τὰς ἀναγωρίσῃ. Ἄλλ' ἐὰν ὀφείλῃ νὰ ὑπηρετῇ πᾶς μισθοδοτούμενος, ἀν' ἐτι μᾶλλον ὀφείλῃ νὰ ὑπηρετῇ ὁ πλειότερος ἀπολαμβάνων μισθοὺς, ὁ Κύριος Ἐπιθεωρητής, ἔχων ἤδη πλειοτέρους μισθοὺς ἢ δακτύλους εἰς τὰς χεῖρας, ἄς μὴ δυσκολεύηται νὰ φανῇ συγκαταβατικώτερος κτλ.

« Ἐπὶ τέλους, δυνάμεθα νὰ τῷ δώσωμεν ἕν πρόγευμα.

« Ὑπογεγραμμένος Δ. ΚΑΤΤΑΝΗΣ. »

« Ὑστεροχρόνως ἦσαν γεγραμμένα τὰ ἀκόλουθα.

« Ἄς τῷ γραφῇ λεπτοτάτῃ ἐπιστολῇ μὲ ὠραίους λόγους. Περὶ δὲ τῶν γεγονότων ἄς τῷ συμβῆ ὅτι, ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιόν του (prout de jure).

« Ὑπογεγραμμένος Δ. ΚΑΤΤΑΝΗΣ. »

Δὲν εἶναι αὕτη χρηστότης τῷ ὄντι κληρική; Εἷς ὑπάλληλος, εἴτε δίκαιον ἔχει εἴτε ἄδικον, κάμνει παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐκπληρώσεως χρέους τινός, τὸ ὁποῖον τῷ ἐπιβάλλεται· ταύτας τὰς παρατηρήσεις ἐκθέτει πρὸς ἄλλον ὑπάλληλον ἵνα τὰς κοινοποιήσῃ τῷ ἀρχηγῷ. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀντὶ νὰ πραγματευῆται τὸ ἀντικείμενον μετὰ τῆς προπούσης βαρύτητος, προστρέχει εἰς χυδαίους ἀστεϊσμούς, εἰς ὕβρεις, τὰς ὁποίας διαβιβάζει πρὸς τὸν μεσολαβήσαντα ὑπάλληλον, παραγγέλλων αὐτῷ νὰ γράψῃ πρὸς ἐκεῖνον ἐπιστολὴν λεπτοτάτην με ὠραίους λόγους, τούτεστι νὰ ἀπατήσῃ τὸν ἀντιτείνοντα ὑπάλληλον ἵνα τύχῃ παρ' αὐτοῦ τὸ ποθούμενον. Ἀλλὰ τούτου τοῦ ποταποῦ τεχνάσματος, (ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὑπηρεσίας) προτίθεται καὶ τὸν σκοπὸν νὰ κάμῃ ὥστε εἰς ὑπάλληλος ὑποδεέστερός του νὰ δώσῃ ὑπόσχεσιν, αὐτὸς δὲ ἐπιφυλάττει ἐαυτῷ τὸ προνόμιον νὰ μὴ τηρήσῃ μηδεμίαν ὑπόσχεσιν προφασισζόμενος ἀναιδῶς ὅτι αὐτὸς οὐδὲν ὑπεσχέθη.

Ὅφειλε τις νὰ πορευθῇ εἰς τὴν Ῥώμην, τὴν ὑπὸ ἱερέων κυβερνωμένην, ὅπως εὖρη παραδείγματα τοιαύτης κακοηθείας!!

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ, Α΄ ΠΑΠΑΣ.

Διάλογος μεταξύ κριτικοῦ καὶ θεολόγου τινός.

Κριτικός. Λοιπόν· ἐπειδὴ ὁ Πάπας ἐλάλησεν, ἡ κρίσις ἐτελείωσε, δὲν εἶναι ἀληθές;

Θεολόγος. Ἀληθέστατον· ἡ Ἄρμονία (1) τὸ εἶπε

(1) Ἐφημερίς κληρική ἐκδοθεμένη ἐν Τουρίνω. Σ. τ. Μ. Ο' (1)

καὶ πολλάκις τὸ ἐπανελάβε· καὶ πρὸ τῆς Ἀρμονίας, τὸ εἶπεν ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος.

Κριτ. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος ἀνήρесе μετὰ ταῦτα ὅ,τι πρότερον εἶχεν ἐπιβεβαιώσει, διότι ἀφοῦ ἀπαξ ὁ Πάπας ἐλάλησε καὶ ἐλάλησεν εἰς ὕψος τὸ ὅποῖον δὲν ἠγαθήσθησεν οὔτε αὐτὸν οὔτε τοὺς συναδέλφους του, δὲν ἐθεώρησε τὴν κρίσιν συμπληρωμένην. Οἱ Θεολόγοι πάντοτε πράττουσιν οὕτως· ἐπιδοκιμάζουσι τὰς ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι τοῖς συμφέρουσι, καὶ ἐφεισβάλλουσι τὰς λοιπὰς. Τοῦτο πράττει καὶ ὁ Δὸν Μαργύττης (1) καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ του οἱ φοροῦντες τὸν τρικέρατον πῖλον. Ὁ Πάπας ἐλάλησεν ὅτε κατήργησε διαφόρους ἑορτάς, ἀλλ' ἀντὶ νὰ δώσωσιν αὐτοὶ οἱ πρῶτοι τὸ παράδειγμα ὑπακούοντες εἰς τοὺς ὑπερτάτους παπικούς χρησμούς, αὐτοὶ δὰ εἶναι οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουσιν εἰς τὴν κρίσιν του, ἐξακολουθοῦσι δὲ νὰ πανηγυρίζωσι τὰς ἑορτάς, τὰς ὁποίας ὁ Πάπας ἐξήλειψεν ἐκ τοῦ ἑορτολογίου.

Θεολ. Τοῦτο δὲν εἶναι ὑπόθεσις δογματικῆ· ὁ Πάπας δὲν ἀπαγορεύει εἰς τοὺς μὲν νὰ ἦναι ἀκριβέστεροι τῶν δέ.

Κριτ. Οὔτε τὸ ἑορτάζειν τὴν κυριακὴν εἶναι δόγμα, καὶ ὅμως σεῖς ὀργίζεσθε κατ' ἐκείνων οἱ ὅποιοι ὀλιγώτερον μὲν εὐσεβεῖς τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ πλεον φιλόπονοι, δὲν νομίζουσι χρέος τῶν νὰ τὴν τηρῶσιν. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν ταῦτα, καὶ ἄς ὀμιλήσωμεν περὶ δόγματος.

Εἰπατέ μοι, ἐν τούτοις· δὲν εἶναι ἄρα γε δόγμα ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡ ἄρνησις ἀποβαίνει αἵρεσις;

Θεολ. Ἄναμφιβόλως.

Κριτ. Πολὺ καλά· τὸ 494 ὁ Πάπας Ἅγιος Γελάσιος ἐν μιᾷ συνόδῳ τὴν ὁποίαν συνεκρότησεν ἐν Ῥώμῃ ἐκήρυξεν αἰρετικὸν πάντα ὅστις ἤθελεν ἀρνηθῆ ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ ὁ Ἅγιος Παῦλος ἐβασανίσθησαν ἐν Ῥώμῃ ἀμφότεροι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν· ἐπομένως τὸ πι-

(1) Ὁ ἱερωμένος συντάκτης τῆς ἐφημερίδος ἡ Ἀρμονία. (1)

στεύειν ὅτι, ἐν Ῥώμῃ καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ὁ Ἅγιος Πέτρος καὶ ὁ Ἅγιος Παῦλος ὑπέφεραν τὸ μαρτύριον, ὧφειλε νὰ ἦναι ἄρθρον πίστεως; Τί σᾶς φαίνεται; Ὁ Πάπας ἐλάλησεν, ἡ κρίσις ἐτελείωσεν.

Θεολ. Αἶ, βέβαια, βέβαια.

Κριτ. Ἄλλὰ πῶς συμβαίνει ὅτι οὐδεὶς πιστεύει εἰς τοῦτο ὡς εἰς ἄρθρον πίστεως καὶ ὅτι αὐτὸ ἐκηρύχθη σφαλερὸν ὑπὸ τῶν καλλιτέρων, ὀρθοδοξοτέρων καὶ καθολικωτέρων κριτικῶν;

Θεολ. Θέλει νὰ εἴπῃ. . . πρέπει νὰ διακρίνη τις. . .

Κριτ. Σεῖς δὲ εἴθε πάντοτε ἔτοιμοι μὲ τὰς παρενθέσεις καὶ διακρίσεις σας. Ἄς τὸ κοντολογώμεν. Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἄρθρον πίστεως;

Θεολ. Συμφωνῶ καὶ ἐγὼ ὅτι δὲν εἶναι πλέον ἄρθρον πίστεως· ἀλλὰ κατὰ τοὺς τότε καιροὺς ἐπιστεύθη ὡς τοιοῦτον.

Κριτ. Τοῦτο δηλοῖ κατὰ σᾶς, ὅτι πάλαι ποτὲ ὑπῆρξαν δόγματα τὰ ὁποῖα σήμερον δὲν θεωροῦνται ὡς τοιαῦτα, ἀλλ' εἶναι μάλιστα λάθη τῆς ἱστορίας καὶ κριτικῆς· συμβαίνει δὲ τὸ αὐτὸ ὡς καὶ περὶ τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Μαρίας (Sine Sabe), τὸ ὁποῖον ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐκυρώθη ὡς δόγμα, ἐνῶ πρότερον δὲν ἦτο τοιοῦτο, μάλιστα ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου ἦτο δεισιδαιμονία, τὴν ὁποίαν ἐπενόησαν οἱ αἰδεσιμώτατοι κανονικοὶ τοῦ Λουγδούνου. Τώρα ποῖος σᾶς βεβαίῳ ὅτι, καθὼς ἔσφαλεν ὁ Πάπας Γελάσιος, δὲν ἔσφαλε καὶ ὁ Πάπας Πῖος Θ'; Σᾶς κάμνω μίαν ἄλλην ἐρώτησιν. Πιστεύετε ἀληθῶς ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος ἐπορεύθη τῷ ὄντι εἰς Ῥώμην, ὅτι ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος Πάπας, ὅτι ἀπέθανεν ἐκεῖ, καὶ ὅτι τὰ ὀστᾶ του, τὰ ὁποῖα σεῖς φυλάττετε λέγοντες ὅτι εἶναι ἰδικά του, εἶναι καθ' αὐτὸ ἐκεῖνα, καὶ οὐχὶ ὁ σκελετὸς ἄλλου τινὸς ἀγνώστου ὑποκειμένου;

Θεολ. Μήπως θέλετε νὰ ἀρνηθῆτε ἀλήθειαν ἐπικυρωθεῖσαν καὶ πρεσβευθεῖσαν ὑπὸ τοσοῦτων αἰῶνων;

Κριτ. Ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἐπίσης οἱ ἄνθρωποι ἐπίστευ-

σαν εἰς τὸν κεραυνοβόλον Δία, εἰς τὸν ξανθὸν Ἀπόλλωνα, εἰς τὴν ὡραίαν Ἀφροδίτην, οἱ ὅποιοι τῶρα ἀπέβησαν ἀντικείμενα τῶν μουσείων· δὲν ἠδύνατο τάχα νὰ συμβαίη τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὰς κνήμας καὶ μὲ τὰς πλευρὰς τοῦ Ἁγίου Πέτρου; Ἐν ἐνὶ λόγῳ· σεῖς αὐτοὶ τὸ πιστεύετε ἢ δὲν τὸ πιστεύετε;

Θεολ. Ἐγὼ ναί· καὶ θέλετε δὲ νὰ μὴ τὸ πιστεύω, ἐγὼ, Θεολόγος ῥωμαῖος, καθολικὸς, ἀποστολικός;

Κριτ. Ἀγαθὴ τύχη. Ἀλλὰ, ἂν δὲν ἦτο ἀλήθεια;

Θεολ. Μοὶ φαίνεται ὅτι ν' ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τούτου εἶναι αἴρεσις.

Κριτ. Λοιπὸν τὸ πιστεῦν αὐτὸ εἶναι ἄρθρον πίστεως;

Θεολ. Μοὶ φαίνεται ναί, διότι τοιοῦτόν τι περίπου εἶναι τὸ πιστεῦν, ὅτι ὁ Πάπας εἶναι ὁ διάδοχος τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ καθιδρυμένος ἐν Ῥώμῃ ὡς κεφαλὴ τοῦ κόσμου (caput mundi): καὶ αὐτὸς ὁ Δὸν Μαργόττης, ὁ μέγας Δὸν Μαργόττης, τὸ λέγει ἐν τῇ αὐτοῦ ἀντιπαραθέσει μεταξὺ τῶν ἀχρείων πορνῶν τοῦ Λονδίνου καὶ ἐκείνων τῆς Ῥώμης.

Κριτ. Θαυμασίως· ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξεν ἀναγκαιότατον τὸ νὰ υπάγῃ καὶ ν' ἀποθάνῃ ὁ Ἅγιος Πέτρος ἐν Ῥώμῃ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἢ ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐνσαρκώσεώς του θὰ ὑπῆρξεν ἀτελές, ἐὰν ἐχρηιάσθη ἄλλος τις νὰ τὸ τελειοποιήσῃ. Ὡ, διὰ τί ὁ Ἰησοῦς δὲν ὑπῆγεν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὴν Ῥώμην ἵνα σταυρωθῇ ἐκεῖ, ἀντὶ νὰ σταυρωθῇ ἐν Ἱερουσαλήμ! Τώρα κατὰ τὴν ὁμοφωνίαν πάντων τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων θεολόγων, ἢ λύτρωσις, τῆς ὁποίας αὐτουργὸς ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, εἶναι ἔργον κατὰ πάντα ἐντελές, τούτου δὲ ἕνεκα δὲν ἔχει ἀνάγκην ἄλλων συμπληρωμάτων· εἶναι ἐπομένως πάντῃ ἀδιάφορον εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐὰν ἐπορεύθῃ ἢ μὴ ὁ Ἅγιος Πέτρος εἰς τὴν Ῥώμην, ἐὰν ἀπέθανεν ἐκεῖ ἢ ἐν Βηθσαϊδᾶ, ἐὰν ὑπάρχωσιν ἢ μὴ Πάπαι καὶ ἐπίσκοποι· ταῦτα

πάντα εἶναι παρεμπόκτοντα, εὐμετάβλητα, εὐθραυστα, τὰ ὁποῖα δύνανται καὶ νὰ λείψωσιν, ἢ καὶ νὰ ἀντικατασταθῶσι δι' ἄλλων.

Θεολ. Ὡ! Ὡ! Κύριε Κριτικέ, τρέχετε ὀγλίγωρα καὶ παρὰ πολὺ σκεύδετε μὲ τὸν ἵππον σας, καὶ ἐν τούτοις μοὶ ἀφίνετε ὀπίσω τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Κριτ. Κατὰ τοὺς θεολόγους, ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐν Χριστῷ· κακῶς δὲ θὰ ἦτο ἐμπεπιστευμένη εἰς τοὺς Πάπας, οἱ ὅποιοι ἀντὶ τῆς ἐνότητος ἐκήρυξαν ἀπ' ἀμβωνος ἀείποτε τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν ἡγεμόνων.

Θεολ. Καὶ ὅμως ὁ Ἅγιος Κυπριανὸς εἶπε: *Deus unus est, et Christus unus et una Ecclesia, et cathedra una super petram Domini voce fundata.* « Εἰς μόνος εἶναι ὁ Θεὸς, καὶ » εἰς μόνος ὁ Χριστὸς καὶ μία μόνη ἡ Ἐκκλησία, καὶ » μία μόνη ἡ καθέδρα ἢ ἐπὶ τῆς πέτρας τεθεμελαωμένη » καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος. »

Κριτ. Θὰ σὲ ἀνασκευάσω διὰ τῶν ἰδίων σου λόγων. Δὲν ἐξετάζω τί ἤθελε νὰ εἶπῃ ὁ ἐπίσκοπος Καρχηδόνος διὰ τῶν μυστικῶν φράσεών του, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε δὲν ἀνεγνώριζεν ἐν τῇ καθέδρᾳ τοῦ Πέτρου ἐξουσίαν ἀνωτέραν τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τὰς ἐκλαμβάνω ὡς ἐπιθυμεῖτε σεῖς καλλίτερον, καὶ λέγω· Πῶς ἄρά γε ἐν ζήτημα τοσοῦτω οὐσιῶδες διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Πάπα, ὁποῖον εἶναι ἢ ἐν Ῥώμῃ ἀποκατάστασις τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐν ζήτημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἢ βᾶσις ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζονται πάντες οἱ ἰσχυρισμοὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀντὶ νὰ ἦναι καθαρῶς ἐκπεφρασμένον καὶ τρανῶς ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τῆς ἱστορίας, εἶναι τοῦναντίον τοσοῦτω σκοτεινόν, ὥστε ἀμφιβάλλει τις περὶ τῆς ἀληθείας του; Τῷ ὄντι οἱ ἀρνούμενοι ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος ποτὲ δὲν ὑπῆρξεν ἐν Ῥώμῃ, ἔχουσιν ἐπιχειρήματα πολὺ ἰσχυρότερα παρὰ τὰ τῶν ἀποδεχομένων τοῦτο· διότι μεταξὺ τοσοῦτων μεγάλων μαρτυριῶν τὰς ὁποίας οἱ τελευταῖοι οὗτοι δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι, δὲν

ὑπάρχει μηδεμία οὔσα σύγχρονος ἢ σχεδὸν σύγχρονος τὸ ὀλίγον δὲ τὸ ὅποσον δύνανται νὰ εἰπωσιν εἶναι προβληματικόν.

Θεολ. Πῶς δύνασθε νὰ διαβεβαιώσητε τοῦτο, ἀφοῦ ἔχομεν αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἅγιος Πέτρος ἔγραψεν ἀπὸ τῆς Ῥώμης πρὸς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Ῥώμη ἐν τῇ ἐπιστολῇ δὲν ἐκφράζεται ῥητῶς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν μεταφορικὴν ὀνομασίαν Βαβυλωνίας; ὑπάρχουσι ὅμως πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν Βαβυλωνίαν δὲν ἐννοοῦσι τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, οὔτε τὴν νέαν Βαβυλωνίαν ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ τὴν Ῥώμην.

Κριτ. Εὔγε! Ἴδου ἐφθάσαμεν εἰς ἓν πρόβλημα, ἢ μᾶλλον εἰς πολλὰ προβλήματα. Αἱ λέξεις « Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ Συνεκλεκτὴ, ἢ ὁποία εἶναι ἐν Βαβυλωνίᾳ, καὶ ὁ υἱός μου Μάρκος, » εἶναι αἰνίγμα. Τί θὰ ἐννοήσωμεν μὲ τὴν Συνεκλεκτὴν ἢ Συγκλητικὴν; Τὴν ἐκκλησίαν, καθὼς ἐξήγησαν οἱ μεταφρασταί; Ἡ μήπως εἶναι μᾶλλον ὄνομα κύριον γυναικὸς τινος, τὸ ὄνομα παραδείγματος χάριν, τῆς ἰδίας συζύγου τοῦ Ἁγίου Πέτρου, καθὼς ἐνόησαν τινές; Διότι ἐκ τοῦ Ἁγίου Παύλου γινώσκομεν ὅτι ὁ Πέτρος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σύζυγόν του. Εἶναι ἄρα γε τοῦλάχιστον βέβαιον ὅτι ὑπὸ τὴν Βαβυλωνίαν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν Ῥώμην; Ἄν πολλοὶ τὸ βεβαιώσιν, ἄλλοι τὸ ἀρνοῦνται· οἱ μὲν στηρίζονται ἐπὶ εἰκασιῶν, οἱ δὲ ἐπὶ λόγων βασιμωτέρων. Ἄλλη δυσκολία. Ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Σιλβανοῦ, ὅστις, καθὼς εἶναι γνωστὸν, ἐχρημάτισε συνεταῖρος τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἀλλ' ἀγνοεῖται παντάπασιν ἐὰν ὑπῆρξεν ἐταῖρος καὶ τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ἡ ἀρχαιότης, πιστεύουσα εἰς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, ὑπέθεσεν ὅτι ὁ Ἅγιος Μάρκος ἦτο ὁ ἐταῖρος καὶ γραμματεὺς τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἄλλ' αὕτη ἢ ὑπόθεσις δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ. Διότι ὁ Ἅγιος Παῦλος, ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ἐκ Ῥώμης, ὅτε ἔμενον ἐκεῖ φυλακισμένος, μᾶς διδάσκει ὅτι

ὁ Μάρκος κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εὐρίσκετο ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ μετὰ τοῦ Τιμοθέου, πρὸς τὸν ὁποῖον παρήγγειλε νὰ τὸν φέρῃ πρὸς αὐτὸν, διότι εἶχε μεγάλην αὐτοῦ ἀνάγκην. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸν Φιλήμονα ἐπιστολῆς, γεγραμμένης καὶ αὐτῆς ἐν Ῥώμῃ, ἐξάγεται ὅτι ὁ Μάρκος εἶχε φθάσει εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν καὶ ἔζη μετὰ τοῦ Ἁγ. Παύλου. Δὲν δύναται τις λοιπὸν νὰ καταλάβῃ πῶς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Μάρκος ἠδύνατο νὰ ἦναι μετὰ τοῦ Πέτρου, περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Παῦλος οὐδέποτε ἀναφέρει ὅτι εὐρίσκετο μεθ' ἑαυτοῦ, μήτε ὅτι ἦτο ἐν Ἰταλίᾳ, μήτε ὅτι εἶχε σχέσιν τινὰ πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς τοὺς ὄπαδούς του, οἱ ὅποιοι περιπλέον ἦσαν πάντες Ἑλληνισταί, καὶ ἀνήκοντες εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸν κόμμα, ἐνῶ ὁ Πέτρος, Ἰουδαῖος τὴν καταγωγὴν, τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὰς προλήψεις, ἀνῆκεν εἰς τὴν φατρίαν τῶν αὐστηρῶν σφόδρα ἰουδαιζόντων.

Ἐπὶ τέλους, ἡ ἐπιστολὴ περὶ τῆς ὁποίας μοὶ λαλεῖτε σύγκειται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τεμαχίων ἐξαχθέντων ἐξ ἄλλων ἐπιστολῶν τοῦ Ἁγίου Παύλου. Καταφαίνεται τὸ ὕφος του, ἀνευρίσκονται καὶ αὐτοὶ οἱ διαλογισμοὶ του, ἐπομένως πολὺ πιθανὸν εἶναι ὅτι αὕτη ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἀλλαχθέντος τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπιγραφῆς, ἀντικατεστάθη ἀντὶ τοῦ Παύλου τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου. Ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει ἐξηγεῖται ἡ μεταφορικὴ ἔκφρασις τῆς Βαβυλωνίας ἀντὶ τῆς Ῥώμης. Ὁ Παῦλος ὑπηνίττετο τὴν δουλείαν τῶν Ἑβραίων, πρὸς τὴν ὁποίαν παρέβαλε τὴν ἑαυτοῦ, διότι ἀχθεὶς εἰς τὴν Ῥώμην, εὐρίσκετο ἐκεῖ αἰχμάλωτος.

Θεολ. Ἐκεῖ εὐρίσκετο ἐπίσης καὶ ὁ Πέτρος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Διονυσίου ἐπισκόπου Κορίνθου.

Κριτ. Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἔρχεται ὀλίγον τι ἀργά, διότι ἔγραφε περὶ τὸ τέλος τῆς Β' ἑκατονταετηρίδος, 120 ἢ 130 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο ἀποστόλων.

Θεολ. Πιθανὸν νὰ ἐβασίσθη ἐπὶ τῆς παραδόσεως.

Κριτ. Ἦθελον τὸ παραδεχθῆ, ἐὰν ἡ διαβεβαίωσις δὲν

ἐμπεριεῖχε προφανῆ ἱστορικὰ λάθη. Ὁ Διονύσιος λέγει ὅτι ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἐκήρυξαν μαζὺ ἐν Κορίνθῳ, καὶ ὅτι ἐκεῖθεν ἀνεχώρησαν μαζὺ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνθα ὑπέστησαν τὸ μαρτύριον. Ἀμφότεραι αἱ διαβεβαιώσεις εἶναι ψευδεῖς. Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, αἱ ὁποῖαι περιγράφουσι λεπτομερῶς τὰς περιηγήσεις τοῦ Παύλου, καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος ὅστις τὰς ἐπιβεβαίωσι, προσθέτων καὶ πολλὰς ἄλλας λεπτομερείας, οὐδέποτε λέγουσιν ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀπόστολοι ἐταξείδευσαν ὁμοῦ, ἢ ὅτι ὁ Πέτρος ἐξῆλθέ ποτε ἐκ τῆς Συρίας· τοῦναντίον αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων οὐδέποτε ἀναφέρουσιν ὅτι αὐτὸς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Παλαιστίνης· μόνον δὲ παρὰ τοῦ Παύλου γνωρίζομεν ὅτι συνητήθησαν ἅπαξ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, ὅπου ἔλαβον λογομαχίαν τινά.

Εἶναι δὲ παντελῶς ψευδὲς ὅτι ὁ Παῦλος ἐκ τῆς Κορίνθου ἐπορεύθη εἰς Ῥώμην· εὐρισκόμενος αὐτὸς ἐν Κορίνθῳ, συνέλαβε μὲν τὴν ἰδέαν τούτου, ἀλλ' ἐξηκολούθησε νὰ διέρχηται τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Συρίαν ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐνεκὰ τινος ἐπαναστάσεως τῶν Ἰουδαίων συνελήφθη, καὶ ἀκολούθως μετηνέχθη εἰς Ῥώμην ὅπως δικασθῆ ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Καίσαρος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐφεσιβάλει. Ἐμείνεν ἐν Ῥώμῃ δύο ἔτη, δηλ. μέχρι τοῦ ἔτους 61, ἔπειτα ἐγένετο ἄφαντος χωρὶς νὰ ἤξεύρη τις τὸ πῶς. Ἀλλὰ, μέχρι τοῦ 61, πάντα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, περὶ ὧν ἔχομεν γνῶσιν, ἀποδεικνύουσιν ἀδύνατον τὴν εἰς Ῥώμην ἔλευσιν τοῦ Ἁγ. Πέτρου.

Θεολ. Δὲν εἶναι τάχα δυνατόν νὰ ὑπῆγεν ὕστερον;

Κριτ. Τοῦτο εἶναι ἀπλῆ ὑπόθεσις· ἀλλ' ὅπως ἔχη ἀξίαν τινά ἢ ὑπόθεσις αὕτη, ἀνάγκη νὰ κραταιωθῆ διὰ τινος ἀποδείξεως.

Θεολ. Ὑπάρχει, ὑπάρχει. Αὕτη εὐρίσκεται εἰς ἐν χωρίον τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος Ῥωμαίου ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς Κορινθίους.

Κριτ. Πρὸς Θεοῦ! Κατὰ τὴν ἰδέαν μου, ἢ ἐπιστολῇ

αὕτη ἀποδεικνύει ὅλον τὸ ἐναντίον. Λέγεται ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος ἐβασανίσθη τὸ ἔτος 67, ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Νέρωνος· ἡ δὲ ῥηθεῖσα ἐπιστολὴ ἐγγράφη μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον, διότι λαλεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ πρὸ τοῦ ἔτους 70, ὅτε κατεστράφη ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, διότι τὸν ὑποθέτει εἰσεῖτι ὑπάρχοντα. Ἄλλὰ τί λέγει ἐκείνη ἡ ἐπιστολή; Λέγει ὅτι ὁ Παῦλος, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄκραν τῆς Δύσεως, καὶ ἐννοεῖ ἀναμφιβόλως τὴν Ἰσπανίαν, ἐφονεύθη ἐκεῖ κατὰ διαταγὴν τῶν διοικητῶν. Λοιπὸν ὁ Ἅγιος Παῦλος δὲν θά ἐφονεύθη ἐν Ῥώμῃ. Πρὸς τούτοις δὲ λαλεῖ περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πέτρου, ἀλλ' ἀορίστως καὶ ὡς περὶ γεγονότος τὸ ὁποῖον συνέβη οὐχὶ ἐν Ῥώμῃ, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ὁ γράψας δὲν ἦτο σαφῶς πληροφορημένος, ἐνῶ μετὰ μεγαλειτέρας ἀκριβείας ἀναφέρει τινὰς γυναῖκας ἀποθανούσας ἐν τῷ προηγουμένῳ διωγμῷ. Τὸ κῦρος λοιπὸν τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος ἡ ἀποδεικνύει ὅλον τὸ ἐναντίον, ἢ τοῦλάχιστον οὐδὲν ὑπὲρ ἡμῶν. Προσθέσατε δὲ περιπλέον, ὅτι ἐκεῖνο τὸ χωρίον θεωρεῖται ὑπὸ διαφόρων κριτικῶν ὡς ἀπόκρυφον καὶ παρεμβεβλημένον. Οὕτω λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εἶναι τῷ ὄντι πολὺ παράδοξον ὅτι ὁ Κλήμης, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ὠρίσθη καὶ ἐκηρύχθη διάδοχος τοῦ Πέτρου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, οὐδὲν ἐγίνωσκε περὶ τούτου.

Θεολ. Εἶναι ὅμως ἀλήθεια ἀναντίρρητος ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς Β' ἑκατονταστηρίδος εἶχε στερεωθῆ καὶ διαδοθῆ ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος ἐπορεύθη εἰς Ῥώμην, καὶ ὅτι ἐκεῖ ὑπέστη τὸ μαρτύριον. Ὁ ἐπίσκοπος Διονύσιος, περὶ τοῦ ὁποίου σὰς ὠμίλησα, τὸ μαρτυρεῖ ἐν τῇ Ἀχαΐα, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ὁ Ἅγ. Εἰρηναῖος ἐν ταῖς Γαλλίαις, ὁ Κάιος ἐν Ῥώμῃ, ὁ Τερτυλλιανὸς ἐν Ῥώμῃ καὶ Ἀφρικῇ.

Κριτ. Τοῦτο εἶναι ἀληθέστατον· ἀλλ' αὕτη ἡ παράδοσις παρουσιάζεται πρῶτον εἰς τὴν σκηνὴν 120 ἢ 130 ἔτη μετὰ τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον διετέλεσεν ἄγνωστον εἰς

ἅπαντας τοὺς προτέρους συγγραφεῖς. Ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος μάρτυς, ὁ περὶ τὰ μέσα τῆς Β' ἑκατονταετηρίδος διατρέψας ὀλίγα ἔτη ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὅστις ἀναφέρει περὶ ἐνὸς ὑποτιθεμένου ἀγάλματος ἐκεῖ ἀνιδρυθέντος εἰς τὸν Σίμωνα τὸν Μάγον, ἠγγόει παντελῶς ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος εὐρέθη ποτὲ εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἀπέθανε, καίτοι ἔχων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ Ἀπολογία καλλίστην εὐκαιρίαν νὰ τὸ ἀναφέρῃ. Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τοῦ μυθιστορήματος τοῦ φέροντος ἐπωνυμίαν: Ἀναγνωρίσεις τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος, ὅστις συνέγραψε περὶ τὰ τέλη τῆς Β' ἑκατονταετηρίδος, ἀναφέρει περὶ μιᾶς διενέξεως τοῦ Πέτρου καὶ Σίμωνος τοῦ Μάγου συμβάσης ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τοῦ ταξειδίου τοῦ πρώτου εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι τοῦτο τὸ ὑποτιθέμενον ταξειδίον εἶναι μῦθος πλασθεὶς μεταξύ τοῦ 150 καὶ 180· διότι πρὸ τοῦ 150 ἢ καὶ τοῦ 160, δὲν εὐρίσκομεν ἔχνος τούτου, ἀλλ' ἀρχίζει νὰ ἀναφύηται εὐθὺς μετὰ τὸ 180. Ἡ ἀρχὴ τούτου τοῦ μύθου φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ῥηθὲν μυθιστόρημα τῶν Ἀναγνωρίσεων καὶ εἰς τὸ λάθος τοῦ Ἰουστίνου, ὅστις συνέχυσεν τὸν Σίμωνα Σάγκον, Θεὸν τῶν Σαβίνων, τοῦ ὁποίου εἶδε τὸ ἄγαλμα ἐν Ῥώμῃ, μετὰ Σίμωνος Μάγου, συμπατριώτου του. Ἀναχωρῶν ἀπὸ τούτων τῶν δεδομένων, διελογίσθη οὕτως: Ὁ Πέτρος ὑπῆρξεν ἐχθρὸς τοῦ Σίμωνος Μάγου· τὸν ἀπέβαλεν εἰς τὴν Σαμάρειαν, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὸν ἐφίμωσεν ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, καθὼς λέγουσιν αἱ Ἀναγνωρίσεις· καὶ ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι τῷ ἀνήγειραν ἐν ἄγαλμα, ὑπῆγε λοιπὸν εἰς τὴν Ῥώμην ἵνα ἐπαγγελθῇ τὴν μαγικὴν του τέχνην, καὶ ὁ Πέτρος δὲν ἦτο τοιοῦτος ἄνθρωπος ὥστε νὰ μὴ τὸν καταδιώξῃ καὶ ἐκεῖ. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς υποθέσεως ἐπλάσθησαν τὰ ὑστερόχρονα μυθιστορήματα περὶ ἀμίλλης θαυμάτων μεταξύ ἀμφοτέρων ἐνώπιον τοῦ Νέρωνος καὶ περὶ τῆς δυσυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ Μάγου, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ ὁποίου ὁ Νέρων ἐθανάτωσε τὸν Ἀπόστολον.

Θεολ. Λοιπόν, καθ' ὑμᾶς, ὁ καθολικὸς κόσμος ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἠπατήθη ὑπὸ μιᾶς ἀγυρτείας, ὑπὸ τῆς ὁποίας τόσοι σοφοὶ ἄνδρες ἐπαγιδεύθησαν. Τοῦτο εἶναι ἄτοπον.

Κριτ. Μάλιστα εἶναι φυσικόν. Καὶ ὅμως ἀφ' ἐτέρου δὲν εἶναι ἀπάτη, ἀλλὰ μῦθος, ὅστις εἰσδύει εἰς τὴν φαντασίαν καὶ μεταβάλλεται εἰς γενικὴν πίστιν. Μήπως ὁ κόσμος δὲν ἐπίστευσε ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας εἰς τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνικῶν; Καὶ ὁ Σωκράτης, ὅστις κατεδικάσθη εἰς θάνατον διότι ἐδίδασκέ τινας φιλοσοφικὰς ἀληθείας, ὀλίγας στιγμὰς πρὶν ἀποθάνῃ ἐθυσίασεν ἀλέκτορα τῷ Ἀσκληπιῷ. Ἄνδρες σοφώτατοι ἐξηκολούθησαν νὰ ἐμένωσιν ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ, ὅτε αὕτη ἀπέβη ἀτοπωτέρα ἢ ἄλλοτε, καὶ ἐθριάμβευεν ὁ χριστιανισμὸς· καθὼς τὴν σήμερον ἄνδρες σοφώτατοι ἔχουσι πληρεστάτην πίστιν εἰς ἄλλας δεισιδαιμονίας οὐχ ἤττον ἀτόπους καὶ τὰς ὁποίας ὑπερασπίζονται ἐπίσης μετὰ ἰσχυρογνωμίας. Τιμᾶται ἡ πλάνη, *est error in pretio*, εἶπεν ἀρχαῖός τις. Ἄν ὁ κόσμος ἐμελλε νὰ διευθετῆται μόνον ὑπὸ θετικῶν ἀληθειῶν, δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον ποίησις, καὶ ὄφειλέ τις νὰ παραιτήσῃ τὴν φαντασίαν, ἣτις κατέχει τόσον μέρος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐνεργείᾳ. Ἄνευ φαντασίας καὶ ἄνευ ποιήσεως, ἄνευ τῶν μύθων αὐτῆς, τῶν φαντασιωδῶν δημιουργιῶν, δὲν θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ συστηθῇ οὐδεμία θρησκεία, καὶ ὁ ἴδιος Θεὸς ὄφειλε νὰ κυβερνᾷ ὁρατῶς καὶ αὐτοπροσώπως τὴν γῆν, καὶ νὰ πράττῃ ἀδιάκοπα θαύματα ὁρατὰ καὶ ψηλαφητά. Ἐγὼ δὲν κατηγορῶ ταύτας τὰς παλαιὰς μυθοπλαστίας διότι ἐπιστεύθησαν, ἀλλὰ κατηγορῶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπωφελοῦνται ἀπὸ ταύτας ὡς εἶδος ἐμπορίου, καὶ οἱ ὁποῖοι τὰς ὑπερασπίζονται ἐπὶ κερδοσκοπία. Ὅταν ὁ Πάπας λέγῃ Ἐγὼ εἶμαι ὁ τοποτηρητῆς τοῦ Θεοῦ καὶ διάδοχος τοῦ Ἀγγίου Πέτρου, εἶναι δυνατὸν νὰ λέγῃ οὐχὶ μόνον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὸν συμφέρει, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αὐτὸς πιστεύει ἐν συνειδήσει. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἕκαστος ἀνθρω-

πος έχει μίαν συνείδησιν μορφωμένην ὑπὸ τῶν ἰδίων φώτων του καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων, ἔσω συγχωρημένον εἰς τὸν ἄλλον νὰ ἀποκριθῆ: "Ἄγιε Πάτερ, ὑμεῖς πράττετε καλῶς λέγοντες αὐτό, καὶ πράττετε ἔτι κάλλιον πιστεύοντες αὐτό· τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως, δὲν πιστεύω εἰς τὴν ἐπιτροπείαν σας καὶ εἰς τὴν διαδοχὴν σας τοῦ Ἁγίου Πέτρου, περιπλέον ἢ ὅσον πιστεύω εἰς τὸ ἀλάνθαστον καὶ εἰς τοὺς παπικούς σας νόμους, διότι, καίτοι οὗτοι ἀπεδείχθησαν ψευδεῖς, σεῖς ἐνασμενίζεσθε κηρύττοντες αὐτοὺς ἀληθεῖς.

Θεολ. Λοιπὸν, καθ' ὑμᾶς, τὰ σώματα τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ Παύλου, τὰ ὁποῖα φυλάττονται ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὰ ὁποῖα ἅπαξ ἔπραττον τόσα θαύματα, εἶναι καὶ αὐτὰ φαντασία;

Κριτ. Ἀποφασίσατέ το ὑμεῖς. Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Καίου, ἱερέως Ῥωμαίου, δηλ. περὶ τὴν λήξιν τῆς Β' ἢ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος, ἡ δημοτικὴ πίστις ἐδείκνυε τὸν τάφον τοῦ Πέτρου ἐν τῷ προαεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ, τὸν δὲ τοῦ Παύλου, κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς Ὠστίας· πεντήκοντα δε ἔτη ὕστερον, ὁ Κορνήλιος πάπας ὑπέθεσεν ὅτι ἐνεταφιάσθησαν ἐν ταῖς κρύπταις, καὶ ἐκεῖθεν ἐξήγαγε τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ ἐξέθηκεν εἰς τὴν κοινὴν προσκύνησιν. Λοιπὸν αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν ποῦ ἔκειτο ὁ ἀληθὴς τάφος τῶν δύο ἀποστόλων· καὶ ἐπομένως ὁ Θεὸς γινώσκει εἰς τίνα ἀνήκουσιν ἐκεῖνα τὰ ὀστᾶ, ἂν ὑπάρχωσιν ἀκόμη, καὶ ἂν μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας δὲν ἀπέβησαν κόνις. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ ἱερεῖς δὲν θὰ εἰλεψαν νὰ τὰ ἀντικαταστήσωσι δι' ἄλλων, χωρὶς νὰ προσέξωσιν ἐν τῇ βία, ἐὰν ὀστέων ἀρρένων ἦναι θήλεα, ἢ ἐὰν τὰ σκέλη καὶ οἱ βραχίονες ἦναι ἀμφοτέροι δεξιοὶ ἢ ἀμφοτέροι ἀριστεροὶ, ἢ ὁ εἷς μικρότερος τοῦ ἄλλου. Οἱ εὐλαβεῖς δὲν εἶναι τόσοι λεπτολόγοι· σώζει δὲ ἡ πίστις καὶ οὐχὶ τὸ σκάφος (*chi salvacè la fedaccia, non la barcaccia*) ὡς λέγει ἡ παροιμία.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΠΩΝ.

Ὀλίγον τι ὑπερβολικός ἦτο ὁ ἔπαινος τὸν ὁποῖον Σουηδὸς τις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ κόμης Ὁξενσιέρνος, ἐπεδαψίλευσεν εἰς τοὺς Ἴταλοὺς, εἰπὼν, ὅτι αὐτοὶ τοσοῦτω ὑπερτεροῦσι τὰ ἄλλα ἔθνη, ὥσθ ὁ ἄγγελος τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ πολὺ ὀρθότερα ἦτο τοῦ Ἀλφιέρη ἢ ῥήτρα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναφύεται ἐν Ἰταλίᾳ εὐρωστότερος ἢ ἀλλαχοῦ· καὶ τῷ ὄντι ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ δαίμονος παρήχθησαν δύο τοιαῦτα δημιουργήματα ὁποῖα δὲν παρέσχεν ἄλλοτε ἡ Ἱστορία τοῦ κόσμου, τουτέστιν, ἡ ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ ἡ αὐτοκρατορία τῶν Παπῶν· ἡ μὲν διὰ τῆς σπάθης, ἡ δὲ διὰ τῆς θρησκείας, ἀμφότεραι δὲ διὰ τῆς φρονήσεως. Ἡ πρώτη καὶ τοὶ πρό πολλοῦ ἐκπεσοῦσα, ζῆ ὅμως εἰσέτι ἐν τε τοῖς νόμοις τῆς καὶ ἐν τοῖς μνημείοις αὐτῆς· ἐτοιμόρροπος εἶναι καὶ ἡ δευτέρα καὶ εἰς τὸ τέλος προσεγγίζουσα, καὶ ὅμως αἱ ἀναμνήσεις αὐτῆς θέλουσι διαρκεῖ ἀκόμη ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἀμφότεραι ἀνετράφησαν ἐν τῇ αὐτῇ κοιτίδι, καὶ μέτεσχον τῶν αὐτῶν ἀσθενεστάτων ἀρχῶν, ἀλλ' ἀνεκαθεν καὶ βρέφη οὔσαι ἐτι κατέδειξαν ἰδέας μεγάλας, καθὼς τὸ μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς εὐρώστου κράσεως τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀναγνωρίζεται ὅτι μέλλει ποτὲ νὰ αὐξηθῇ γίγας. Οὐδὲν λοιπὸν θαυμαστὸν, ἐὰν ὁ Πῖος Θ' καταντήσας τῶν προκατόχων του ἀπλῆ σκιά,

σπεύδει νὰ κινή γλῶσσαν αὐθάδη, ὡς ἂν ἐκέκτητο ἀκόμη τὴν δύναμιν ἐκείνων· διότι ὁ πρὸ πολλοῦ συνειθίσας νὰ διατάττη καὶ ὑποτάσσηται, δὲν δύναται νὰ ἀποβάλῃ τὴν ἕξιν ταύτην, καὶ ἀφ' οὗ αὐτὸς στερηθῇ τῆς ἐξουσίας, ἢ ἀνίσχυρος ἀλαζονεία του καταφαίνεται γελοία.

Ἡ τοῦ Πάπα ἀρχή, ὡς εἰκὼν καὶ παράστασις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, εἶναι κυρίως ἐθνικὸν δημιούργημα, ἀνιδρυθὲν κατ' ὀλίγον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας· μ' ὅλον δ' ὅτι οἱ Πάπαι καλοῦσιν ἑαυτοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχουσιν οὐδὲν χαρακτηριστικὸν ἐξομιάζον αὐτοὺς πρὸς τοῦτον, ἂν μὴ ἦναι καὶ πάντῃ τὸ ἀντίθετον. Πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Εὐαγγελίου ἀντιφάσκουσιν οἱ πάπαι, πᾶν ὅτι πράττουσιν εἶναι ἀπλῆ παρωδία πρὸς ἀναίρεσιν, καὶ τολμῶ εἰπεῖν, πρὸς ἐκμυκτηρισμὸν τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπίτροπος, ὡς εἶναι γνωστὸν, καλεῖται ὁ ἕτερόν τινα ἀντικαθιστῶν πᾶσα δὲ νόμιμος ἐπιτροπεία ἀπαιτεῖ νόμιμον ἐντολήν, τέλειον νομικὸν τύπον καὶ τὴν ἐνώπιον συμβολαιογράφου τινὸς γινομένην σύνταξιν αὐτῆς. Εἰς μάτην ὁμως ἤθελέ τις αἰτήσῃ παρὰ τοῦ Πίου Θ' τὸ ἐπιτροπικὸν ἢ τὸ ἐγγραφον πληρεξουσιότητος διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεδείχθη τοποτηρητῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀντὶ τούτου μᾶς ἀναφέρουσιν ἰσορίας τινὰς, τὰς ὁποίας ἐρμηνεύουσι κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ τὰς ὁποίας ἄλλοις τις ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἐρμηνεύσῃ· ἐπομένως ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτῶν ἠδύνατο καλῶς νὰ ἦναι ἄμοιρος παντὸς θεμελίου.

Οἱ Πάπαι πρὸς τούτοις δυσχυρίζονται ὅτι εἶναι διάδοχοι τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὅστις πρῶτος ἵδρυσεν τὴν ἑαυτοῦ ἔδραν ἐν Ῥώμῃ, καὶ μετέδωκεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἰδίους διαδόχους, οὐχὶ κατὰ δικαίωμα πρωτοτοκίας (διότι ὁ Ἅγιος Πέτρος εἶχεν ἴσως σύζυγον καὶ τέκνα), ἀλλὰ κατὰ κληρὸν. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ὁ Ἅγιος Πέτρος διέτριψέ ποτε ἐν Ῥώμῃ; Ἄλλοτε ἦτο δόγμα πίστεως ὅτι οἱ Ἅγιοι Πέτρος καὶ Παῦλος ἐχρημάτισαν πραγματικῶς ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἀπέθανον κατὰ τὴν αὐτὴν

ἡμέραν ἄλλ' οἱ ὕστερον κριτικοὶ κατέστρεψαν τὸ δόγμα τοῦτο, καὶ τὴν σήμερον δύναται τις περὶ τούτου νὰ ᾔηται ἀρετικὸς ἐν καλῇ πίστει.

Τῶν πρώτων ὀκτὼ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπων ἡ ἱστορία εἶναι πάντῃ μυθώδης, ἀγνοεῖται δὲ μάλιστα ἂν αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἐπίσκοποι ἢ ἀπλοὶ ἱερεῖς, κυβερνῶντες μετ' ἄλλων ἱερέων τὴν Ἐκκλησίαν ἐν Συνόδῳ. Ἀπορεῖ τις δὲ βεβαίως ἀκούων ὅτι ἡ πρώτη κατὰ τὴν ἱστορίαν θεμελιώσασα τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἦτο γυνή τις, Πρίσκελλα καλουμένη, ἐν τῆς ὁποίας τῇ οἰκίᾳ ἐγίνοντο αἱ συνεδριάσεις καὶ ὅτε καθὼς ἡ πρώτη αὕτη Ἐκκλησία συνέκειτο σχεδὸν μόνον ἐκ ξένων, δούλων, ἀπελευθέρων, ἐργατῶν, τυχοδιωκτῶν εἰς τὴν Ῥώμην συρρεόντων πρὸς ζήτησιν πόρου, οὕτω καὶ οἱ Ἐπίσκοποι αὐτῆς ἐν τοῖς πρώτοις αἰῶσιν ὑπῆρξαν σχεδὸν πάντες ἢ Ἕλληνες ἢ Σύροι ἢ Ἀφρικανοί. Κατώκουν δὲ, ἐπειδὴ ἦσαν πένητες, εἰς ἐν ἐκ τῶν ἀθλιεστέρων προαστείων τῆς Ῥώμης ἔξω τῆς πόλης Καπένης, ἐνθα εἶχον τὴν συνοικίαν των οἱ Ἰουδαῖοι, μετὰ τῶν ὁποίων ὀλόκληρον περίπου αἰῶνα συνεχέοντο οἱ χριστιανοί.

Μέχρι Κωνσταντίνου, ἦτοι ἐν διαστήματι περίπου 250 ἐτῶν, ἐχειροτονήθησαν πλειότεροι τῶν τριάκοντα ἐπισκόπων ἐν Ῥώμῃ, πάντες ἀσήμαντοι, τῶν ὁποίων μόλις ἐνίοτε γνωρίζεται τὸ ὄνομα ὥστε διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὰ ἐὰν ὑπῆρξαν ἢ μή. Ὅσοι ἀνεμίχθησαν εἰς τινα ὑπόθεσιν ἀπέτυχον, οὐδὲ ἐξήσκησαν μεγαλύτεραν ἐξουσίαν τῶν ἄλλων ἐπισκόπων. Βίκτωρ ὁ Α΄, περὶ τὸ τέλος τοῦ Β' αἰῶνος, ἐφιλονείκησε μετὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἐπισκόπων περὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, καὶ ἔλαβεν ἀδικον 60 περίπου ἔτη ὕστερον, Στέφανος ὁ Α΄ ἐφιλονείκησε μετὰ τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ, ἐπισκόπου τῆς Καρχηδόνας, περὶ τοῦ τύπου τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐξηλέγχθη ὡς προπέτης. Οὕτω λοιπὸν ἀπέτυχον πάντα ταῦτα τὰ πρῶτα δοκίμια τῶν Ῥωμαίων ἐπισκόπων ἵνα ἐπιβάλωσι τὴν θέλησίν των εἰς τοὺς ἄλλους.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ χριστιανοὶ κατεδιώκοντο μὲν ὑπὸ τινῶν αὐτοκρατόρων, ἠνοοῦντο δὲ ὑπὸ ἄλλων. Οὗτοι ἀπετέλουν τότε ἑταιρίαν πολιτικὴν, ὁποῖοι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπῆρξαν οἱ Καρβονάριοι (α) καὶ ἄλλοι φιλελεύθεροι· οἱ χριστιανοὶ ἤθελον νὰ μεταρρυθμίσωσι τὸν αἰῶνα καὶ καταλύσωσι μίαν παλαιὰν θρησκευτικὴν ὅπως ἀντικαταστήσωσι νέαν· ἀλλ' οἱ ἱερεῖς εἶναι πανταχοῦ οἱ αὐτοὶ, ἡ δὲ θρησκεία, τῆς ὁποίας εἶναι οἱ ὑπουργοὶ, εἶναι πάντοτε κατὰ τὴν αὐτῶν κρίσιν, ἡ μόνη ἀληθῆς, καὶ πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι ψευδεῖς, καθὼς τὴν σήμερον θεωροῦσιν ὡς μόνην ἀληθῆ θρησκευτικὴν ἐκείνην τοῦ Πάπα. Τοιαύτη ἦτο καὶ τότε ἡ κατάστασις τῆς πολυθείας, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεὶς πλέον ἐπίστευε, καθὼς σήμερον οὐδεὶς πλέον πιστεύει εἰς τὸν Πάπαν. Τούτου ἕνεκεν οἱ ἱερεῖς ἐκραύγαζον κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς ἀθέους, ἀσώτους, ἐχθροὺς τῆς θρησκείας καὶ τῆς κοινωνίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὑπῆρξεν ὡς ἕγγισα ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλ' εὐτυχέστερος καθὼς πανοῦργότερος. Ἴνα καταβάλλῃ τοὺς ἀντιπάλους τοῦ προσεταιρίσθῃ τὴν νέαν θρησκευτικὴν κοινωνίαν, τῆς ὁποίας ὁ ἀγὼν ἐθριάμβευσε μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ. Νικήσας ἐθανάτωσε πάντας τοὺς ἀντιζήλους, δὲν ἐσυγχώρησεν οὐδὲ τὸν πενθερόν του, ἐφόνευσε τὴν σύζυγον, ἐφόνευσε καὶ τὸν υἱόν του· τηκόμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἐλέγχων τοῦ συνειδότος, ἔδωκε πίστιν εἰς τοὺς ἐπισκόπους, οἵτινες τὸν ἔπεισαν ὅτι τὸ βάπτισμα ἀποπλύνει πάντα τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐβαπτίσθη ὄντως περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ὅτε πλέον δὲν ἠδύνατο νὰ διαπράξῃ πλειότερα. Ἐξῆσεν ἐθνικὸς καὶ ἐτελεύτησεν ἀρειανός.

(α) Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν Καρβοναρίαν. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἑταιρία συνεστήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐν τῇ νοτίῳ Ἰταλίᾳ ὑπὸ τῶν σφόδρα φιλελευθέρων, ἔχουσα σκοπὸν νὰ καταπολεμῇ τοὺς τυράννους καὶ νὰ προάγῃ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἰταλίας. Ἐπωνομάσθησαν δὲ Καρβονάριοι, διότι ἐνεδύοντο ὡς οἱ Carbonari (ἀνθρακεῖς) τῆς Καλαβρίας καὶ τῶν Ἀβρούτζων, ἔνθα καὶ αὐτοὶ κατ' ἀρχὰς διέτριβον.

Σ. τ. Μ.

Διατρίβων ἐν Ῥώμῃ μετὰ τὸν φόνον τῆς συζύγου του Φαύστης, τὸ μὲν Λατερανὸν παλάτιόν της καὶ ἄλλα κτήματα αὐτῆς ἐχάρισεν εἰς τὸν Σίλβεστρον, ἐπίσκοπον Ῥώμης, ὅστις ἀπὸ τὰ προάστεια μετέθεσε τὴν ἔδραν τοῦ ἐντὸς τῆς Ῥώμης αὐτῆς. Οὕτω δὲ τὰ πρῶτα πλοῦτη τῶν Παπῶν ὑπῆρξαν κληροδόμημα ἐνὸς ἐγκλήματος.

Μέχρι τοῦδε οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης διετέλεσαν ἀφανεῖς καὶ ὀλίγον μετέσχον τῶν ἔξω τῆς Ῥώμης ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Καὶ ἡ σύνοδος τῆς Νικαίας μάλιστα, ἡ πρώτη τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, συνεκροτήθη περὶ τὸ 325 ἐν ἀγνοίᾳ τούτων, καὶ χωρὶς νὰ ἐκπροσωπεύσῃ αὐτοὺς οὐδεὶς ἐπιτετραμμένος. Ἐπεκράτει ἤδη ἡ ἀρχὴ νὰ ἐξαρτᾶται ἡ ἀξία τοῦ ἐπισκόπου ἀπὸ τῆς σημαντικότητος τῆς πόλεως ἐνθα ἤδρευεν. Ἐν μιᾷ πόλει, π. χ. ἥτις ἦτο μητρόπολις διαφόρων ἄλλων καὶ καθέδρα τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ, ὁ ἐπίσκοπος ἐθεωρεῖτο μητροπολίτης καὶ ἀνώτερος τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ Ῥώμη ἦτο πρωτεύουσα ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας καὶ πασῶν τῶν ἄλλων πόλεων ἀνωτέρα, ἐμελλε φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς νὰ ἔχῃ ἀξίαν ἀνωτέραν τῆς τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων.

Ὁ πρῶτος ὅστις ἐπωφελήθη τὸ προνόμιον τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ Ἰούλιος (336—352) ἐπὶ τῶν ὑπὸ Ἀρείου διεγερθεισῶν ταραχῶν. Ἡ Ἀλεξανδρεία τῆς Αἰγύπτου ἦτο μετὰ τὴν Ῥώμην ἡ μεγαλητέρα πόλις τῆς αὐτοκρατορίας, ἕως τότε δὲ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἐπίσκοποι εἶχον ἀπολαύσει μεγάλην ὑπόληψιν, ἐνῶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης ἦσαν ἢ οὐδόλως ἢ ὀλίγον γνωστοί. Ἄλλ' ὁ Ἀθανάσιος, ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας, μέγας ἅγιος καὶ μέγας ταραχοποιὸς, ὅστις ἐπρωταγωνίστησεν ἐν ταῖς θεολογικαῖς ἐκείναις διεγέξεσι, βλέπων ὅτι κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν ἑθρῶν τοῦ κατηγορεῖτο ἐπίσης ἐπὶ βαρυτάτοις ἐγκλήμασι, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κλύδωνος καὶ πρὸς μείζονα περιπλοκὴν τῶν πραγμάτων, κατέφυγεν εἰς Ῥώμην καὶ ἀνέθηκε τὴν δίκην τοῦ εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἰούλιον. Καίτοι

δὲ ἡ ἔκκλησις αὕτη, ἀντιβαίνουσα πρὸς τὰς τότε συνηθείας τὰς ὑπὸ τῶν κανόνων ὀριζομένας, ἐφαίνετο καινοτομία ἄνευ προηγουμένων παραδειγμάτων, ὁ Ἰούλιος ὁ μωσὶς ἐγνώρισε νὰ ἐπωφεληθῆ τῆς εὐκαιρίας, εἶπε καὶ διςσχυρίσθη ὅτι κατ' ἀρχαιότατον ἔθιμον αἱ μεγάλαι δίκαι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφασίζωνται ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης, κατώρθωσε δὲ μάλιστα νὰ συγκαταλεχθῆ τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἰς τὰς διατάξεις τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου. Τοῦ γεγονότος τούτου αἱ συνέπειαι ὑπῆρξαν ἄπειροι.

Ὁ διάδοχός του Λιβέριος (352—355) δὲν ἔδειξε τὸ αὐτὸ θάρρος καὶ αὐτὸς παρεσύρθη εἰς τὰς θεολογικὰς ἔριδας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἥτις διήρει τοὺς ἐπισκόπους εἰς ἀρειανούς, ἡμι-ἀρειανούς, θιασώτας τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, καὶ πλείστας ἄλλας αἱρέσεις. Κυρίως εἰπεῖν, οὗτοι πάντες ἀπετέλουν συμμαχίαν ἐπισκόπων κατὰ τοῦ Ἀθανασίου καὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἑδρας αὐτοῦ, ἥτις ἐπρώτευεν ἐν πάσῃ τῇ Ἀνατολῇ περισσότερον ἢ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ἐν τῇ Δύσει· ὁ Ἀθανάσιος ἐκέκτητο παράδοξον δραστηριότητα, μεγίστην ἰσχυρογνωμοσύνην καὶ ἀξιοθαύμασον καρτερίαν. Ἐπὶ 50 ἔτη ἐπάλασε κατὰ πάντων, ἐκατηγορήθη ἐπὶ διαφόροις ἐγκλήμασιν, ἅτινα δὲν ἐφαίνοντο ἄπλαϊ συκοφαντίαι· ἐξόριστος καὶ πολλάκις καταδιωχθεὶς, πολλάκις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἐνίοτε δὲ μετὰ σκληρὰς πεισματοῶδεις μάχας καὶ διαβάς ἐπὶ σωροῦ πτωμάτων. Εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του ἐλογίζετο παρ' οὐδὲν οἰονδήποτε μέσον, ὡς ἀληθῆς ὁ Αἰγύπτιος δὲν ἀπηξίωσε νὰ προσφύγῃ καὶ εἰς τὴν μαγείαν. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκυβέρνα δεσποτικῶς, ἐνέπνεε δὲ τρόμον καὶ εἰς τὰς ἀρχάς, πολιτικὰς τε καὶ στρατιωτικὰς· διὰ τοῦ πλοῦτου, τῆς ἐξουσίας, τῶν μηχανορραφῶν, εἶχε σχηματίσει ἰσχυρὸν κόμμα, ὑποκινήσει στάσεις, καὶ ὑπελήφθη μάλιστα ἀντάρτης. Ἡ κατὰ Ἀρείου θεολογικὴ ἀπόφασις τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ὑπῆρξεν ἔργον τοῦ Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος τὴν ὑπερήσπισε γενναίως κατὰ εἰκοσιν

ἄλλων συμβόλων πίστεως, κατὰ τεσσαράκοντα συνόδων, κατὰ χιλιάδων ἐπισκόπων καὶ κατὰ τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν κρατιωτῶν τοῦ αὐτοκράτορος Κώνσταντος· ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τέλους, καὶ ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης καὶ ἡσυχος ἐν τῷ θρόνῳ του, ἀφοῦ ἐθεμελίωσε τὴν παντοδυναμίαν τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ μετέδωκεν ὡς κληροδότημα εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ τὸ φιλοτάραχον καὶ μοχθηρὸν πνευμά του.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης δὲν εἶχον εἰσέτι σφετερισθῆ τὸ ἀλάνθαστον· ἐλάνθανον πολλάκις, πολλάκις ἀντέφασκον, καὶ ὅμως τὰ πράγματα ἐβαινον κατ' εὐχὴν. Περὶ τῆς θεολογικῆς ἐρίδος, ἥτις τότε ἀπέβη συρμός, ὁ Λιβέριος δὲν ἐσχημάτισέ ποτε ἀκριβῆ καὶ σταθερὰν γνώμην του· προστεθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀρειανῶν, ἀνήρεσεν ἔπειτα τοὺς λόγους του ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος ἦτο πραγματικῶς προσωπικὴ μᾶλλον ἢ δογματικὴ· ἐπρόκειτο νὰ καταδικασθῆ ὁ Ἀθανάσιος. Ὁ αὐτοκράτωρ Κώνστας ἐπρότεινεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης τύπον πίστεως συμπεριλαμβάοντα ἐκείνην τὴν καταδίχην, ἀρνηθέντος δὲ αὐτοῦ, τὸν ἐξώρισε, καὶ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ οἱ Ῥωμαῖοι ἐξέλεξαν ἕτερον ἐπίσκοπον, Φήλικα τὸν Β'. Μετὰ διετῆ ἐξορίαν, βαρυνθεὶς ὁ Λιβέριος, ὠμολόγησεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο δεινότερος θεολόγος ἢ αὐτός, ὑπέγραψε πᾶν ὅ,τι ἐκεῖνος ἠθέλησε, καὶ ἐπανήλθεν εἰς Ῥώμην, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τοῦ Φήλικος. Τοιοῦτοτρόπως ἔζων συγχρόνως δύο ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης, ὁ Λιβέριος καὶ ὁ Φήλιξ, ἀμφότεροι νόμιμοι, ἀμφότεροι ἐπίσης ἐμπνεόμενοι καὶ ἀγόμενοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι, ὅτι ὁ μὲν δευτερας, δηλ. ὁ σχισματικὸς ἐπίσκοπος, κατετάχθη μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ ὁ πρῶτος οὐχί.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος, ἡ ἐπισκοπικὴ ἔδρα τῆς Ῥώμης ἀπέβη λίαν σημαντικὴ θέσις. Οἱ ἐπίσκοποι κατώκουον ἐν τῶν πολυτελεσέρων παλατιῶν τῆς πρωτευού-

σης τοῦ κόσμου. Κατεῖχον πολλήν περιουσίαν, ἐλάμβανον, ἰδίως παρὰ τῶν γυναικῶν, ἀφθότους ἐλεημοσύνας, ἔτρωγον εἰς πολυτελεῖς τραπέζας, ἐξήρχοντο ἐφ' ἀμάξης, καὶ πρέπει νὰ ἦτο τῶ ὄντι ἐπίζηλος ἡ θέσις αὕτη, ἀφοῦ τις Πρεσβυτάτος, εἰς ἐκ τῶν πλουσιωτέρων πατρικίων τῆς Ῥώμης καὶ ἐθνικός, ὃν συνεβούλευε νὰ γείνη χριστιανός, ἀπεκρίνετο ἀστεϊζόμενος· Ναί, τῆ ἀληθείᾳ, ἀρκεῖ ὅμως νὰ μὲ ψηφίσητε ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης.

Τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἔδιδε πρὸς τὸν Δάμασον φίλον του, διάδοχον τοῦ Λιβερίου, περὶ τοῦ ὀπαίου δύναταί τις νὰ εἴπη, ὅτι κατέκτησε τὴν ἁγίαν ἔδραν διὰ τοῦ ξίφους (366—384). Ἡ ἐκλογή αὐτοῦ παρέσχε θέαμα ταραχῶν τοῦ ὀπαίου ὅμοιον δὲν εἶχε ποτε φανῆ. Ὁ Δάμασος καὶ ὁ Ὀρσικίνος διεφιλονείκησαν τὴν ἁγίαν ἔδραν διὰ τῶν ὀπλων ὁ πρῶτος κατέλαβεν ἐξ ἐφόδου μίαν Ἐκκλησίαν, ἔνθα ἔπεσον φονευμένοι πλείοτεροι τῶν 40 ἀνθρώπων. Ἡμιεθνικός αὐτός ὁ ἴδιος, καὶ ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν κυριωτέρων ἐθνικῶν, ἐδίωξε τὸν ἀντιπάλον του, ἀλλὰ τὴν πολυχρόνιον ἀρχιερατείαν του διατάραξαν ἀδιάλειπτοι ἀγῶνες τῶν ἀντιπάλων του, τοὺς ὁποίους κατέβαλε διὰ τῆς βίας. Ὁ Δάμασος ἦτο Ἰσπανός τὸ γένος, καὶ κατήγετο ἐξ εὐγενῶν, ἔχων ἐν Ῥώμῃ πολλὰς σχέσεις καὶ ἰσχυροὺς προστάτας· ἦτο ἀγγίλους, ἐπιχούργει, ἠγάπα τοὺς σοφοὺς, ἐπροστάτευσε καὶ ἠνύνησε τὸν ἅγιον Ἰερώνυμον, καὶ ἠγαπάτο πολὺ ὑπὸ τῶν γυναικῶν· ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιμελούμενος μᾶλλον πῶς νὰ διάγη βίον ἀνετον, καὶ ἐθεωρεῖτο ἄνθρωπος ἀλαζῶν καὶ ὑπερήφανος. Κατηγορήθη ἐπὶ σπατάλῃ καὶ ἐπὶ γυναικείαις ραδιουργίαις, ἀλλ' ἀτηλλάγη πάσης εὐθύνης διὰ τῆς προστασίας τοῦ Ἀγίου Ἀμβροσίου, ἐπισκόπου Μεδιολάνων. Πρῶτος οὗτος ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Πάπα (πατὴρ), ἥτις ἐδίδοτο συνήθως εἰς τοὺς ἀποβιώσαντας διασήμεους ἐπισκόπους, οἵτινες εἶχον ἀφήσει ὄνομα καλόν. Πρὸς τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ Οὐα-

λεντινιανός Α' ἐχορήγησεν αὐτῷ καὶ πᾶσι τοῖς διαδόχοις του ὅλην τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἐξήσκειον ἐν τῇ θρησκείᾳ οἱ Μέγιστοι Ποντίφηκες, ὁ δὲ Θεοδόσιος ὁ Α' ἐψήφισεν ὅτι εἰς τὰ τὴν πίστιν ἀφορῶντα ὄφειλον πάντες ν' ἀσπάζωνται τὰς δοξασίας τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Τοιαύτας διατάξεις ὑπήγορευεν ἡ πολιτικὴ ἢ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία ἣτο ἐν τῷ διαλύεσθαι, αἱ θρησκευτικαὶ ἐριδες ἐγεννῶντο ἢ μία ἀπὸ τῆς ἄλλης, καὶ αἱ σύνοδοι ἦσαν ἀνίσχυροὶ νὰ ἐπαναγάγῃσι τὴν ὁμόνοιαν· ἢ εἰδωλολατρεία εἶχε χάσει πᾶσαν ἐπὶ τῶν λαῶν ἐπιρροήν· αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες συνετέλουν εἰς τοῦτο ἀρνύμενοι τὴν δαπάνην τῆς λατρείας, δημεύοντες τὰ κτήματα καὶ ἐπιφέροντες ἐν Ῥώμῃ τὴν καιρίαν πληγὴν εἰς τὸν ἐθνισμὸν διὰ τῆς καταργήσεως τῶν Ἑστιάδων, αἵτινες ἀπέβησαν ἤδη ἀνωφελεῖς, καθὼς ἀνωφελεῖς εἶναι τὴν σήμερον αἱ μοναχάίμας. Οἱ αὐτοκράτορες λοιπὸν, ἵνα σώσωσι τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ἐπιρροήν τῆς Ῥώμης, καὶ διατηρήσωσιν ἐν στοιχείῳ συγκεντρώσεως, ἐχορήγησαν εἰς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης τὴν θρησκευτικὴν ἐξουσίαν, ἥτις ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτο προσὸν τῶν Μεγίστων Ποντιφῆκων, ἀξίωμα τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ κατεῖχον αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες, καὶ τὸ ὁποῖον παρήτησε πρῶτος ὁ Γρατιανός. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία λατρεία ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Μεγίστου Ποντίφηκος καὶ ἄνευ ψηφίσματος τῆς Γερουσίας, διὰ τοῦτο τὸ δικαίωμα τοῦ διευθετεῖν τὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων εἰς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης συνάμα μετὰ τῆς ἀξίας τῶν Μεγίστων Ποντιφῆκων. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἐξουσίαν ἔλαβον οἱ Πάπαι οὐχὶ παρὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ παρὰ τῆς πολιτικῆς ἐπισημότητος τῆς πόλεως τῆς Ῥώμης καὶ παρὰ τῶν πολιτικῶν σκοπῶν τῶν αὐτοκρατόρων.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Δαμάσου μέχρι τοῦ Ἁγίου Λέοντος δὲν παρέχουσιν ἀξιοσημειώτον τι. Πρῶτος ὁ Συρίκιος προσέλαβεν αὐτὸς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Πάπα καὶ ἠγόρευ-

σεν ὑπὲρ τῆς ἀγαμίας τῶν ἱερέων. Ὁ Ἰννοκέντιος, ὁ ἐπι-
σκοπεύσας ὅτε οἱ Γότθοι ὀδηγούμενοι ὑπὸ Ἀλαρίχου ἐ-
ξεπόρθησαν τὴν Ῥώμην, πρῶτος ὠνόμασε Πρωτίστον
τῶν Ἀποστόλων τὸν Ἅγιον Πέτρον, ὅστις προωδοποίησε
τὴν εὐδαιμονίαν τῶν μετὰ ταῦτα Παπῶν. Ὁ Ζώσιμος ἐ-
νεπλέχθη εἰς σφοδρὰν φιλονεικίαν πρὸς τοὺς Ἀφρικανούς
ἐπισκόπους, διατεινόμενος ὅτι πᾶσα δίκη τῶν ἐπισκόπων
ἔπρεπε νὰ φέρῃται εἰς Ῥώμην· ἀλλὰ πρὸς τοῦτον ἀντέ-
στησαν οἱ Ἀφρικανοὶ, ἐξ ὧν καὶ ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος.
Ἐκαστος σχεδὸν τούτων τῶν Παπῶν ἐπρέσβευσε γνώμην
τινὰ ἐσφαλμένην. Ὁ Συρίκιος δισχυρίσθη ὅτι εἶναι ἀμαρ-
τία τὸ βαπτίζειν ἐν ἄλλῃ, ἐκτὸς τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα
καὶ τῆς Πεντηκοστῆς· ὁ Ἰννοκέντιος Ἀΐσπασθη ἐθνικὴν
τινα τελετὴν, καὶ ὑπεσῆριξεν ὅτι τὰ βρέφη ἀποθνήσκοντα
ἄνευ μεταλήψεως τῶν μυστηρίων μεταβαίνουσιν εἰς τὸν
ἄδην· ὁ Ζώσιμος διετάραξε τὰς Γαλλίας· ὁ Βονιφάτιος
ἠναγκάσθη νὰ διαφιλονεικῆσθαι τὴν ἀξίαν πρὸς τὸν Εὐλά-
λιον, τὴν δὲ δίκην ἀπεφάσισεν ἐν Ῥαβέννῃ ὁ αὐτοκράτωρ
Ἰννόριος.

Ὁ Λέων Α΄ ἐξελέχθη τῷ 440, καὶ ἀπέθανε τῷ 461·
ὡς θεολόγος δὲ καὶ ὡς Ποντίφηξ ὑπερέβη πάντας τοὺς
προκατόχους του· ἐξήσκησε μεγίστην ἐξουσίαν ἐν Ἰτα-
λίᾳ, ἐν ταῖς Γαλλίαις καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Μεγάλην ἐ-
πιρροὴν ἔσχεν ἐπὶ τοῦ εὐήθους καὶ ἀκολάστου Οὐαλεντι-
νιανοῦ Γ΄, αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως, ἐχάρη τὰ πιστὰ
παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ἀνατολῆς Μαρκιανῷ, ἐδοξά-
σθη δὲ ἀναγορευθεῖς ἐν τῇ οἰκουμένικῃ συνόδῳ τῆς Χαλ-
κηδόνος Ἀρχιεπίσκοπος Πανιερώτατος καὶ Πατριάρχης
πρώτην ταύτην φορὰν ἔγεινε χρῆσις τοῦ τίτλου τούτου
καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν μόνον· ἡ Σύνοδος τὸν ἐτίμησεν ἐπί-
σης ἀποδοῦσα κῆρος δογματικόν εἰς τὴν πρὸς τὸν Φλα-
βιανὸν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν δυσηρέσθησε κηρύξασα
ὅτι ἡ ἔδρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἴα ἦτο ἡ δευτέρα
μετὰ τὴν τῆς Ῥώμης· ἐκ τούτου δὲ ἐπήγασεν ἡ ἀντιζη-
λία μεταξὺ τῶν δύο ἐδρῶν, ἡ διαρκέσασα 600 ἔτη καὶ

περατωθεῖσα διὰ τοῦ σχίσματος τὸ ὁποῖον εἰσέτι διαρκεῖ. Ὅτε περὶ τὰ 452 ὁ περίφημος Ἀττίλας, εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρέταξε τὰ ἐξολοθρευτικὰ στίφη του ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Μιγκίου καὶ τοῦ Πάδου, ὁ αὐτοκράτωρ Οὐαλεντινιανὸς Γ', ἄμοιρος μέσων ἀντιστάσεως, ἐπέμψεν τὸν ἐπίσκοπον Λέοντα μετ' ἄλλων διακεκριμένων ἀνδρῶν νὰ διαπραγματευθῶσι μετ' ἐκείνου. Ἡ συνδιάλεξις ἐγένετο εἰς Γοβερνόλον. Ὁ Ἀττίλας ὑπεδέχθη φιλοφρόνως τοὺς πρέσβεις τοῦ Πάπα, ὡς ὅρους δὲ τῆς εἰρήνης ἀπήτησεν ἐτήσιον φόρον καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ Ὠγορίαν ὡς σύζυγον· οἱ ὅροι ἐγένεον παραδεκτοὶ καὶ ὁ Ἀττίλας ἀπεσύρθη.

Ὁ Λέων ὑπῆρξεν ἀλιγώτερον εὐτυχῆς· τρία ἔτη μετὰ ταῦτα, ὅτε ὁ Γενσέριχος, βασιλεὺς τῶν Βανδάλων, ἤλθεν ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς νὰ λεηλατήσῃ τὴν Ῥώμην δευτέραν φοράν, ὁ Γενσέριχος, φανατικὸς ἀρειανὸς καὶ τοῦ Ἀττίλα βαρβαρότερος, μόλις καὶ μετὰ βίας ὑπεσχέθη εἰς τὸν ποντίφηκα νὰ μὴ πυρπολήσῃ τὴν Ῥώμην καὶ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς· καὶ ὅμως ἐπὶ τῆς ἐκπορθήσεως, ἥτις διήρκεσε 15 ἡμέρας, δὲν ἐφείσθη οὐδὲ τῶν λαμπροτέρων ἐκκλησιῶν, καὶ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἀπειρα πλούτη καὶ μέγαν ἀριθμὸν δούλων. Ὁ Λέων ἐζήτησεν ἕξ ἔτη μετὰ τὸ δυστύχημα τοῦτο, καὶ ἀπέθανε τῷ 461, τιμηθεὶς ὡς ἅγιος καὶ θρηνούμενος ὡς μέγας ἀνὴρ. Πρῶτος ὁ Λέων ἦνωσε δύο ἐπισκοπικὰς ἐδρας εἰς μίαν μόνην, τὴν τοῦ Κιμιέτις μετὰ τῆς Νικαίας. Αὐτὸς ἐκύρωσε τὸ διαζύγιον τῆς συζύγου τῆς γεννωμένης δούλης, ἵνα λάβῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἑτέραν γυναῖκα ἐλευθέραν· ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν διάλεκτον, ἐν τῷ γάμῳ τῶν δούλων, ὁ Πάπας ἐκεῖνος δὲν ἀνεγνώριζε μυστήριον.

Μέχρι τοῦδε οἱ Πάπαι δὲν διετέλεσαν κυριάρχαι τῆς Ῥώμης ἀλλ' ὑπήκοοι· ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας σχεδὸν ἡ ὑπαρξίς των ἦτο ἀσήμαντος, ὕστερον ὅμως ἤρχισαν νὰ λαμπρῶνται καὶ ν' ἀποκτῶσιν ὑπόληψιν καὶ ὑπεροχὴν. Ἐὰν ὁ

Λιβέριος ἀφῆκε νὰ κακωθῆ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κων-
 σταντος, εἴαν τυραννηθεῖς ὑπὸ τούτου ἀπάμοσε τὸ θρή-
 σκευμά του, τοῦτο συνέβη οὐχὶ διότι δὲν ἦτο κυριάρχης
 ἀνεξάρτητος τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ διότι εἶχεν ἀδύνατον χα-
 ρακτῆρα ἀπ' ἐναντίας ὁ Ἰούλιος Α' καὶ ὁ Λέων Α', χα-
 ρακτῆρα ἔχοντες δραστήριον, καίτοι ἐν τῇ αὐτῇ καταστά-
 σει τοῦ Λιβερίου διατελοῦντες, ἀνέδειξαν ἐπαισητὸν τὸ
 βάρος τῆς ἠθικῆς ἐξουσίας των, ἐκυβέρνησαν τὴν Ῥω-
 μαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἰσχυρῶς, ἐπηύξησαν τὴν ἐξουσίαν
 των, καὶ ἀπήλασαν μεγαλητέραν ἀνεξαρτησίαν ἐκείνης
 τῆν ὁποίαν κέκτηται σήμερον ὁ Πίος Θ'. Θέλομεν ἰδεῖ νὰ
 ἐπαναλαμβάνηται τὸ αὐτὸ καὶ ἀκολούθως.

B.

Οἱ ἀμεσοὶ διάδοχοι τοῦ Λέοντος Μεγάλου, Γλαρίων
 καὶ ὁ Σιμπλικίος ὑπῆρξαν μάρτυρες τῆς ἐσχάτης ἀγω-
 νίας καὶ τῆς πτώσεως τῆς Δυτικῆς αὐτοκρατορίας. Τῷ
 475 ἡ Ἰταλία ἦτο ὅλη πλήρης βαρβάρων μισθοφόρων,
 οἵτινες πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἀνεβίβαζον εἰς τὸν θρόνον
 καὶ κατεβίβαζον τοὺς αὐτοκράτορας κατὰ τὴν ἀρέσκειάν
 των, ἐνίοτε δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, καὶ τελευταῖον ἐξε-
 θρόνισαν τὸν τελευταῖον αὐτοκράτορα, τὸν Ῥωμύλον Αὐ-
 γουστύλον, ὅστις ἦτο παιδίον, καὶ ἀνηγόρευσαν τὸν Ὀ-

ὄδοακρον βασιλέα, ἀφήσαντες τοῦ λοιποῦ ἀθίικτους καὶ ἀ-
 παρασαλεύτους τὰς ῥωμαϊκὰς θεσμοθεσίας. Ὁ Ὀδοάκρος
 ἐβασίλευσε 16 ἔτη, μετὰ ταῦτα ἐνικήθη καὶ ἐδολοφονήθη
 ὑπὸ τοῦ Θεοδωρίχου, ὅστις τῷ 493 ἐσύστησε τὸ βασι-
 λειον τῶν Γότθων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. Ἐπὶ τῶν παραχῶν τού-
 των οἱ Ποντίφηκες ἀπέσχον ἀπὸ τῆς πολιτικῆς, ὑπῆκου-
 σαν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, καὶ δὲν ἠσχολήθησαν
 περὶ ἄλλο τι ἢ περὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν θρησκείαν.

Πρῶτος ὁ Πάπας Σιμπλικίος εἰσήγαγεν εἰς τὰς ἐπι-
 στολάς τὴν συνήθειαν νὰ δίδηται εἰς τοὺς Ἡγεμόνας ἢ
 ἐπωνυμία τοῦ Υἱοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἰδιοποιουντο ἐπ' αὐ-
 τῶν τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν οἱ ῥωμαϊκοὶ νόμοι ἀπένε-
 μον εἰς τὸν πατέρα ἐπὶ τοῦ υἱοῦ. Οἱ ἡγεμόνες τὴν ἐδέ-
 χθησαν χωρὶς νὰ προνοήσωσι τὰς συνεπείας, ὃ δὲ αὐτο-
 κράτωρ Φριδερίκος Βαρβαρόσσας ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος καὶ
 ὁ μόνος ὅστις κατενόησεν αὐτὸς καὶ ἐδοκίμασε νὰ εἰσά-
 ξη μεταβολὴν τινὰ εἰς τὰς διατυπώσεις τῆς ῥωμαϊκῆς
 γραμματείας· ἀλλ' ἡ συνήθεια εἶχε πλέον καθιερωθῆ ἀπὸ
 ἕξ αἰῶνων, καὶ ἡ ἀπόπειρά του ἀπέτυχεν.

Ἐπὶ τῆς ἱεραρχείας τοῦ Σιμπλικίου ἤρχισαν αἱ πρῶ-
 ται διαφορίαι μεταξὺ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας καὶ τῆς ἐν
 Κωνσταντινουπόλει, αἱ πηγάσασαι ἀπὸ τῆς περὶ τοῦ πρω-
 τεύειν ζηλοτυπίας. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πρῶτον σχίσμα με-
 ταξὺ αὐτῶν τὸ διαρκέσαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ λήξαν μὲ
 τὸν θρίαμβον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας.

Περὶ τούτους τοὺς χρόνους ἐπίσης ἤρχισε νὰ εἰσάγη-
 ται ἡ μυστικὴ ἐξομολόγησις ἀντὶ τῆς δημοσίας ἐξομο-
 λογήσεως τῶν πρώτων χριστιανῶν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐλάτ-
 τωσις τοῦ θρησκευτικοῦ ζήλου εἶχε καταστήσει ἀχρησον
 ἐν τούτοις αὐτῇ ἐγένετο ἐκουσίως, ἀπέβη δὲ ὑποχρεωτικὴ
 μόλις τῷ 1215, ὅτε ἡ Δ' σύνοδος τοῦ Λατερανοῦ διέ-
 ταξε νὰ γίνηται τοῦλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους ὅπως χρη-
 σιμεύη εἰς τοὺς κατασκόπους πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν αἰ-
 ρετικῶν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἡ Ἁγία Ἐδρα προέβη εἰς θέσιν το-

σούτω λαμπράν, οἱ φιλόδοξοι οἱ μετιόντες αὐτὴν ἐπετύγχανον τὰς ψήφους τοῦ λαοῦ διὰ τῆς διαφθορᾶς, καθὼς σήμερον θηρεύονται αἱ ψῆφοι τῶν Καρδιναλίων διὰ τῆς ὑποσχέσεως τῶν ἐπικερδωστέρων θέσεων. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου κατεσπατάλουν τὰ πλοῦτη τῆς Ἐκκλησίας, ἐπώλουν τὰ ἱερά ποτήρια καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, ἐξεποιούν τὰ γήπεδα καὶ διέπραττον ἄλλας σπατάλας, πρὸς ἀναστολὴν τῶν ὁποίων, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Συμπλικίου καὶ πρὶν γείνη ἡ νέα ἐκλογή, ὁ Βασίλειος, ἑπαρχος τοῦ Πραιτωρίου, ἐπρότεινε νόμον ἐπιψηφισθέντα παρὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, ὅς τις ὠρίζεν ἅ) ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης ἔπρεπε νὰ γίνηται ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ ἐπάρχου, ὅπως προλαμβάνωνται αἱ ἐκ ταύτης προερχόμεναι ἀταξίαι· β') ὅτι εἰς τὸν ῥηθέντα ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης ἀπηγορεύετο ἡ ἐκπαίησις τῶν κτημάτων τῆς Ἐκκλησίας.

Φηλιξ Γ', Γελάσιος Α' καὶ Ἀθανάσιος Β' ἀνέβησαν τὴν ἁγίαν ἔδραν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὀδοάκρου καὶ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς τοῦ Θεοδορίου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 483 μέχρι τοῦ 498. Ὁ Γελάσιος, ἐκλεχθεὶς τῷ 492 καὶ ἀποθανὼν τῷ 498, ἐξήπλωσε μετρίως τὰ κράσπεδα τῆς παπικῆς ἐξουσίας. Πρῶτος οὗτος διέκρινε τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, ὅπως ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν ἕως τότε εἶχον ἐξασκήσει ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συγκεντρώσῃ αὐτὴν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐπισκόπων. Τούτου ἕνεκα δισχυρίσθη, κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου, ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν δύο ἐξουσιῶν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον εἶναι ἐπιπόνημα τοῦ διαβόλου, ἐναντίον εἰς τὴν ταπεινότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις διέταξε νὰ ἐξασκῶνται κατ' ἰδίαν αἱ δύο ἐξουσίαι, καὶ οἱ μὲν ἐπίσκοποι νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς αὐτοκράτορας περὶ τὰ κοσμικὰ, οἱ δὲ αὐτοκράτορες νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων περὶ τὰ πνευματικά. Νικόλαος Α' ἐπανέλαβε τὰ αὐτὰ, 460 ἔτη ὕστερον· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος πάντῃ ἄλλως ἔχει τὸ

πράγμα. Δὲν εἶναι πλέον ἐφεύρσεις τοῦ διαβόλου ὅτι ὁ Πάπας εἶναι συγχρόνως καὶ βασιλεύς· αὕτη δὲ ἡ ἐξασκήσις τῆς διπλῆς ἐξουσίας δὲν ἀντιφάσκει πλέον εἰς τὴν ταπεινότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι καὶ αὐτὸς συνεβίβασθη μὲ τοὺς καιροὺς· τῶρα δὲ φαίνεται ὅτι ὁ διάβολος διὰ τῶν ὑπαγορεύσεών του θέλει νὰ στερήσῃ τὸν Πάπαν τῆς κοσμικῆς του ἐξουσίας.

Ὁ Γελάσιος, μεθ' ὅλον τὸ ἀλάνθαστον τὸ ὁποῖον οἱ νεώτεροι ἀποδίδουσι πρὸς τὸν Πάπαν, ὑπεστήριξε δοξασίας, αἰτινες σήμερον εἶναι ἢ ἐσφαλμέναι ἢ αἰρετικαί. Π. χ. ὅτι τὰ ἀποθανόντα νήπια χωρὶς νὰ κοινωνήσωσι τῶν μυστηρίων εἶναι κολασμένα· ὅτι εἶναι ἱεροσυλία ἢ μετάδοσις τῶν μυστηρίων ὑπὸ ἓν μόνον εἶδος, αὕτη δὲ ἡ ἱεροσυλία ἀπέβη τῶρα ἐθιμοταξία τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἥτις κατὰ τὸν Πάπαν Γελάσιον θὰ ἦτο ἱερόσυλος· αὐτὸς ἠρνήθη ἐπίσης τὴν πραγματικὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἄζυμα (ostia), ἣν οἱ σχολαστικοὶ ἀνέδειξαν δόγμα· ἐπίσης δὲ ἐπεμφεν εἰς τὴν κόλασιν τὰ παιδία τὰ ἀποθανόντα ἄνευ βαπτίσματος. Τὰ αὐτὰ ἐφρόνει καὶ ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος, ὅστις ὅμως ἐπίστευεν ὅτι ἡ ποιητικὴν ἦτο μετριωτάτη, διότι οὐδὲν ἄλλο εἶχον ἁμάρτημα ἢ τὸ προπατορικόν, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησαν ἐν ἀγνοίᾳ. Διὰ τὰ παιδία ταῦτα οἱ Σχολαστικοὶ ἐπενόησαν ἕτερον εἶδος κολάσεως (Limbo). Ὁ Δάντης τούναντίον ἐστείλειν εἰς τὴν κόλασιν μεταξὺ τῶν αἰρετικῶν τὸν Πάπαν Ἀθανάσιον Β', τὸν διάδοχον τοῦ Γελασίου, ὅστις δὲν ἦτο διόλου ἄξιος τοιαύτης αὐστηρᾶς καταδίκης· ἐχρημάτισεν ἀγαθὸς ἐπίσκοπος, ἐπεθύμησε νὰ συνδιαλλάξῃ μετὰ τῆς Λατινικῆς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, προσβλήθεις ὅμως ὑπὸ ἀποπληξίας ἀπέθανεν. Οἱ φανατικοὶ ἐν τούτῳ τῷ συμβάντι διείδον τὸν δάκτυλον τοῦ Θεοῦ.

Ἡ τοῦ Συμμάχου ἐκλογή (τῷ 498) παρήγαγε πολυχρόνιον σχίσμα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του Λαυρεντίου. Ὁ Σύμμαχος ἦτο Σάρδος καὶ ἡμιεθνικός, ἀλλ' ἀνὴρ εὐθυμῶς, φιλογύνης καὶ ἄσωτος. Οἱ θιασῶται

τῶν δύο ἀντιζήλων συχνάκις ἤλθον εἰς διαπληκτισμούς καὶ ἐκτυπήθησαν σφοδρῶς· ὁ Σύμμαχος διὰ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ ἔτη δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς Ῥώμης, ἀλλ' εἶχε τὴν ἑδραν του ἐν τῷ Ἁγίῳ Πέτρῳ. Ἐνεκα τῶν ἐρώτων του κατηγορήθη παρὰ τῆ αὐλῆ τῆς Ῥαβέννης, ὅπου διέμενεν ὁ βασιλεὺς Θεοδώριχος, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀρίμινον· κατέφυγεν ὁμως ἐκ νέου εἰς Ῥώμην, συνήργησε νὰ ἀπολυθῇ ὑπὸ μιᾶς συνόδου, ὁ δὲ Ἐννόδιος, διάκονος τῆς Παυίας, ἐξέφανε τὸν πανηγυρικὸν του λόγον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶπεν ὅτι ἅπαντες οἱ Πάπαι εἶναι ἅγιοι, ἀν οὐχὶ ἀφ' ἑαυτῶν, διὰ τινὰ τοῦλάχιστον ἀντανάκλασιν τῆς ἀγιότητος τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τὸ δόγμα εἶναι λίαν εὐμαρές, καὶ ἔχει μάλιστα πολλοὺς ὑποστηρικτάς. Ὁ Σύμμαχος ἀρχιεράτευσε 16 ἔτη, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἡμίση διήλθε μεταξύ ταραχῶν, τὰ δὲ ἄλλα ἐν ἡσυχίᾳ.

Οἱ διάδοχοί του Ὁρμίζας, Ἰωάννης Α', Φήλιξ Δ', Βο-
νιφάτιος Β' καὶ Ἀγαπητὸς Α', ἐχρημάτισαν ποντίφηκες ἀπὸ τοῦ 512 μέχρι τοῦ 536, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεο-
δώριχου καὶ τῆς Ἀμαλασβίντης θυγατρὸς του, καὶ μέχρι
τῆς ἀρχῆς τοῦ Γοθικοῦ πολέμου. Ὁ Ὁρμίζας ἔλαβε καὶ
σύζυγον ἐξ ἧς ἔσχε τέκνα, ἐντὸς δὲ ὀλίγου θὰ ἴδωμεν
ἓνα του υἱὸν ἀναγορευόμενον Πάπαν· ὑπεστήριξε μετὰ
θάρρους τοὺς ἰσχυρισμούς του κατὰ τοῦ Πατριάρχου τῆς
Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐθριάμβευσεν. Ὁ Ἰωάννης ὑ-
πῆρξεν ἀνὴρ ἀδύνατος· ὁ Θεοδώριχος τὸν ἀπέστειλεν εἰς
Κωνσταντινούπολιν ὅπως συμβιάσῃ τὰς μετὰ τούτου
καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου ψυχρότητας· ἐπειδὴ δὲ
ἀπέτυχεν, ὁ βασιλεὺς τῶν Γόθων διέταξε νὰ τὸν φυλα-
κίσωσιν ἐπανερχόμενον καὶ νὰ τὸν ἀφήσωσι ν' ἀποθάνῃ
ἐν τῇ φυλακῇ.

Ἐπεκράτει τότε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὁ αὐτὸς ἀναβρασμὸς
περὶ ἐθνικότητος οἷος καὶ σήμερον· ἐξουσίαζον οἱ Γόθθοι
τὸ γένος Γερμανοί· οἱ Ἰταλοὶ τοὺς ἀπεσρέφοντο καὶ συ-
νωμότουν κατ' αὐτῶν. Ὁ Πῖας Θ' προδίδει τὸν ἐθνικὸν
ἀγῶνα καὶ ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῶν Αὐστριακῶν· ἀλλ' αὐ-

τὸς, ἕνεκα τῆς ἀνωτέρω ρηθείσης ἐφευρέσεως τοῦ διαβόλου, εἶναι Πάπας καὶ βασιλεὺς, καὶ ἵνα μένη βασιλεὺς, μισθόνει τὸν συρφετώδη ὄχλον, καὶ εἶναι αἴτιος νὰ φονεύωνται οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οἱ Πάπαι ἦσαν ἀπλῶς Πάπαι, καὶ ἡγάπων τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας των. Ἰωάννης Α' ὑπῆρξε θῦμα τοῦ εὐγενοῦς τούτου ἀγῶνος, καθὼς ἄλλα θύματα ὑπῆρξαν, ὁ περιβόητος φιλόσοφος Βοήθιος καὶ ὁ Σύμμαχος ὁ πενθερὸς αὐτοῦ, οἱ πλουσιώτεροι πατρίκιοι τῆς Ῥώμης. Ὁ Θεοδώριχος, θέλων νὰ ἔχη Πάπαν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, τὸν ἐξέλεξεν αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ἵνα μὴ γείνωσιν ἀντιστάσεις, ἐξέλεξεν ὑποκείμενον σεβαστὸν, Φήλικα τὸν Δ', ἀλλὰ οἱ Ῥωμαῖοι διεμαρτυρήθησαν καὶ ἠρνήθησαν νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν, οὐχὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ προσώπου, ἀλλὰ διότι δὲν ἐξελέχθη ὑπ' αὐτῶν. Ἐπὶ τέλους ἀφοῦ ἀνεγνωρίσθη τὸ δικαίωμά των, ἠὲ χαριστήθησαν καὶ εἰς τοῦτον. Ὁ Θεοδώριχος ἀπέθανεν ὀλίγον μετὰ ταῦτα, Φήλιξ Δ' δὲ ἐπωφελήθη τῆς ἀδυναμίας τῆς Γοτθικῆς κυβερνήσεως, περιελθούσης εἰς τὰς χεῖρας μιᾶς γυναικὸς, ὅπως ἐπεκτείνῃ τὴν ἐξουσίαν του, καὶ ἀπήλαυσε παρὰ τῆς Ἀμαλασβίντης τὸ προνόμιον νὰ δύναται νὰ δικάζη ἐν πρωτοδικεῖῳ τὰς πολιτικὰς δίκας μεταξὺ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

Βονιφάτιος ὁ Β' ἦτο Γότθος πατρόθεν. Αὕτη ἡ μίξις ξένου αἵματος ἐφάνη τόσῳ ὀλίγον κανονικὴ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὥστε ἡ ἐκλογή του ἐγέννησε σχίσμα, τὸ ὁποῖον διήρκεσε πέντε ἔτη· καθότι τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ κλήρου τῆς Ῥώμης καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐπισκόπων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπισκοπῆς, δὲν ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ τοῦτον τὸν ἡμιβάρβαρον Πάπαν. Εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀνήκει τὸ τελευταῖον τῆς Γερουσίας προβούλευμα, διότι εἰς τὸν ὀλίγον ὕστερον ἐπελθόντα Γοτθικὸν πόλεμον, τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ πενία τῶν πατρικίων οἰκογενειῶν, ὥστε ἡ Ῥωμαϊκὴ γερουσία ἀφ' ἑαυτῆς διελύθη. Ὁ Πάπας Σύμμαχος, ὅπως νομιμοποιήσῃ τὴν ἑαυτοῦ σπατάλην, κατήρ-

γησεν ἰδία δυνάμει τὸν ὀργανισμόν τοῦ βασιλείου· ὁ Θεοδώραχος ἀντικατέστησεν ἄλλον ὅπως προφυλάξῃ τὴν περιουσίαν τῆς Ἐκκλησίας· ἐπειδὴ ὅμως ἡ σπατάλη ἐξηκολούθει, ἡ γερουσία ἐδημοσίευσεν ἕτερον νέον ὀργανισμόν, ὅστις ἠύκρονε πάντα τὰ συναλλάγματα τῶν ραδιουργούντων πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀγίας ἔδρας· ἐσυγχώρησε τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καθυπέβαλεν ὑπὸ ποινὴν ἱεροσυλίας τοὺς μέλλοντας ἐνόχους, διατάξας νὰ δικάζωνται ὑπὸ τῶν τακτικῶν ἀρχῶν. Οὕτως ὁ κληρὸς τῆς Ῥώμης, ἡ περιουσία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Ποντίφηξ, ὑπέκειντο μὲν εἰς τὴν λαϊκὴν ἐξουσίαν, ἦσαν δὲ πάντῃ ἐλεύθεροί περὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς πνευματικῆς.

Βονιφάτιος ὁ Β' ἐδοκίμασε νὰ εἰσάξῃ ἄλλην τινὰ καινοτομίαν, νὰ ἐκλέγῃ δηλ. αὐτὸς τὸν διάδοχόν του, καὶ τῷ ὄντι ἐξέλεξε τὸν διάκονον Βιγίλιον, ἀνήκοντα εἰς μίαν τῶν διασημοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ῥώμης. Ἀλλ' ἡ γερουσία, ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς, οἵτινες ἀντιπροσωπεύουσιν τὰς τρεῖς τάξεις ἐν Ῥώμῃ, συνεκρότησαν συνέλευσιν, προσεκάλεσαν τὸν Ποντίφηκα νὰ ἀπολογηθῇ, καὶ τὸν κατεδίκανον νὰ ρίψῃ ὁ ἴδιος εἰς τὸ πῦρ τὸ ψήφισμά του.

Ἡ παπικὴ ἀξία του διήρκεσε δύο μόνον ἔτη, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ Ἑρμῆς (Mercurio)· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο τὸ ὄνομα δὲν ἤχει καλῶς εἰς τὰ ὦτα τῶν εὐσεβῶν, μετωνομάσθη Ἰωάννης Β', καὶ διὰ τοῦτο ἤλλαξε πρῶτος αὐτὸς ὁ Πάπας τὸ ὄνομά του. Οὗτος ἐπίσης ἐξηγόρασε τὴν παπικὴν ἀξίαν διὰ ραδιουργιῶν καὶ διὰ χρημάτων, τοῦτο δὲ προεκάλεσε νέον τινὰ νόμον τοῦ Ἀταλαρίχου, τοῦ τότε βασιλεύοντος ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς του Ἀμαλασθίντης, ἵνα ἀναστείλῃ τὴν σπατάλην ἐκκλησιαστικῶν ἀγαθῶν καὶ προσδιορίσῃ τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον οἱ ἐπίσκοποι ἠδύναντο νὰ θαπανάσωσιν ἐν τῇ ἐκλογῇ αὐτῶν. Ἀλλ' ἐκ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων τῶν εἰς διαφθορὰν ὑποκειμένων, οἱ ἱερεῖς εἶναι οἱ πλέον ἀδιόρθωτοι, ἐπομένως αἱ καταχρήσεις δὲν ἔπαυσαν. Τὸ σχίσμα ἐξηκολούθησεν ἐπὶ Ἰωάννου Ἑρμοῦ, ὅστις, καθὼς ὁ προκατόχος του,

δὲν ἀνεγνωρίσθη ὑφ' ἑνὸς σημαντικοῦ μέρους τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κλήρου, οὕτω δὲ ἀρχιεράτεον συγχρόνως δύο Ποντίφηκες, ὄντες Πάπαι κατὰ τὸ ἥμισυ.

Τὸν Ἰωάννην Β' διεδέχθη ὁ Ἀγροτικός (Rustico), ὅστις μὴ κρίνων τὸ ὄνομα τοῦτο κατάλληλον, τὸ μετέβαλεν εἰς τὸ τοῦ Ἀγαπητοῦ. Οὗτος κατέπαυσε τὸ σχίσμα, συμφιλιωθείς μετὰ τοῦ διαφωνοῦντος κλήρου.

Ἐν τούτοις τὰ τῶν Γότθων ἐν Ἰταλία ἔβαινον ἐπὶ τὸ χεῖρον. Ὁ νέος βασιλεὺς Ἀταλάρχος ἀπέθανεν, ἡ δ' ἀντ' αὐτοῦ βασιλεύουσα Ἀμαλασβίντα ἔλαβε συνάρχοντα τὸν ἐξαδελφὸν τῆς Θεοδάτου, ὅστις εἰς τεκμήριον εὐγνωμοσύνης τὴν ἐξέθρόνισεν. Ἦτο οὗτος ὀκνηρὸς καὶ ἀνίκανος νὰ φέρῃ τὸ βάρος ἐνὸς ἀσταθοῦς κράτους, ἐν τῷ μέσῳ λαῶν ἀσπρηστημένων καὶ ἐτοιμῶν νὰ ἐπανασταθῶσι, καὶ ἐναντίον ἐνὸς αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιχειρηματίου καὶ εὐτυχοῦς. Οὗτος ἦτο Ἰουστινιανὸς Α', ἐμμανὴς θεολόγος καὶ περίφημος νομοθέτης, ὅστις, ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου ὑποστηριζόμενος, εἶχε νικήσει τοὺς Πέρσας, μετὰ ταῦτα ἀρπάσει ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Βανδάλων τὴν Ἀφρικήν, ἀνοίξας οὕτω δρόμον διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ἰταλίας. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἦλθεν εἰς διενέξεις μετὰ τοῦ Θεοδάτου, ὅστις ἐπέμφεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς εἰρηνοποιὸν τὸν Πάπαν Ἀγαπητὸν, ἐκεῖ ἀποθανόντα (τῷ 536) μετὰ ἓν καὶ ἐπέκεινα ἔτος παπικῆς ἀξίας. Ὀλίγον ὕστερον ἤρχισεν ὁ πόλεμος, ὁ Βελισάριος ἀπεβιβάσθη εἰς Σικελίαν, ἐκυρίευσε τὴν Νεάπολιν καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην. Ὁ δὲ Θεοδάτος ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Γότθων, οἵτινες ἐξέλεξαν βασιλέα τὸν Βιτίγην.

Ἐφ' ὅσον οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης ἦσαν πτωχοί, ἡ ἔδρα αὐτῶν δὲν ἐζητεῖτο ὑπ' οὐδενός· ὁ λαὸς λοιπὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐναπέκειτο ἡ ἐκλογὴ, ἐξέλεξε τοὺς καλητέρους. Ἀφοῦ ὁμως ἐπλούτησαν καὶ κατείχον παλάτια, ἀμάξας καὶ ὑπέρογκα εἰσοδήματα, καὶ ἡ ἀξία των ἀνεδείχθη πρωτίστη ἐν Ῥώμῃ καὶ ἰσχύουσα παρὰ τῷ Κράτει καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπολλαπλασιάσθησαν οἱ φιλόδοξοι, οἵτινες μετε-

χειρίσθησαν τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν σιμωνίαν ὅπως ἀποκτήσωσι τὴν ἔξοχον ἐκείνην θέσιν. Εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν οἱ νόμοι τοῦ Βασιλείου, ἐπάρχου ἐν τῷ Πραιτωρίῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς Γερουσίας, καὶ τῶν Γότθων βασιλέων Θεοδώριχου καὶ Ἀταλαρίχου· ἡ κατάχρησις ἐξηκολούθησε, καὶ θέλομεν τὴν ἰδεῖ ἀκολούθως ἀναφυσμένην, ρίζουμένην βαθέως καὶ ἀποβαίνουσαν ἀνίατον.

Ὅτε ἐχῆρυσεν ἡ ἔδρα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγαπητοῦ, παρουσιάσθησαν δύο ὑποψήφιοι· ὁ μὲν ἦτο ὁ ὑποδιάκονος Σιλβέριος, υἱὸς τοῦ Πάπα Ὀρμίτζου, ὅστις διατρίβων ἐν Ῥώμῃ ἠγόρασε τὴν παπικὴν ἀξίαν παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Γότθων Θεοδάτου· ὁ δὲ ἕτερος ἦτο ὁ διάκονος Βιγίλιος, αὐτὸς ἐκείνος τὸν ὁποῖον Βονιφάτιος ὁ Β' εἶχεν ἀναγορεύσει διάδοχόν του, καὶ ὁ ὁποῖος συνοδεύσας τὸν Ἀγαπητὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατώρθωσε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν παπικὴν του ἀξίαν ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ εἰς τὰς θεολογικὰς τῆς διενέξεις. Ἡ Θεοδώρα ἦτο κατ' ἀρχὰς γυνὴ τις τοῦ θεάτρου, περίφημος διὰ τὸ κάλλος, τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν εὐφυίαν τῆς, τὴν ὁποῖαν νυμφευθεὶς ὁ Ἰουστινιανὸς ἐτίμησε διὰ τῆς βασιλικῆς πορφύρας.

Ἡ Ἀνατολὴ τότε, καθὼς πάντοτε, κατεπονεῖτο ὑπὸ διενέξεων θεολογικο-μεταφυσικῶν, μεταξύ τῶν ἀκεφάλων, οἵτινες ἀνεγνώριζον ἐν τῷ Χριστῷ μίαν μόνην φύσιν, καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, οἵτινες ἀνεγνώριζον δύο· μετὰ τῶν πρώτων ἠνώθησαν οἱ Εὐτυχιανοὶ, μετὰ τῶν δευτέρων οἱ Νεστοριανοὶ, ἤτοι αἱ δύο κυριώτεραι θεολογικαὶ αἵρέσεις τοῦ τότε καιροῦ· ὅσω δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ὑπεστήριζε τοὺς δευτέρους, τοσοῦτ' ἡ προσφιλέτης του σύζυγος ἐβοήθει τοὺς πρώτους. Ὁ Βιγίλιος λοιπὸν ἐδέχετο τὴν παπικὴν ἀξίαν ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ τῶν αἰρετικῶν, οἵτινες κατεπολέμουσαν τὴν σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος καὶ τὴν δογματικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ Μεγάλου. Ὁ Βιγίλιος, ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βελισαρίου

καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀντωνίνας, ἄλλης περιφήμου ἑταίρας, κατώρθωσε τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Σιλβερίου, κατηγορηθέντος ἐπὶ συνεννοήσει μετὰ τῶν Γόθων, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐκλογὴν. Ὁ Σιλβέριος ἐξορισθεὶς ἐπέστρεψε κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλὰ συλληφθεὶς διὰ τῶν ραδιουργιῶν τοῦ Βιγίλιου, μετεκομίσθη εἰς τὴν νῆσον Πόνταν καὶ ἐκεῖ ἐθανατώθη. Οὕτω τὸ ἔγκλημα ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν Βιγίλιον ὡς ἡ κλίμαξ, δι' ἧς ἀνέβη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ νόμος κερσῆ

Ἡ δεκαοκταετής παπικὴ του ἀξία (ἀπὸ τοῦ 536 μέχρι τοῦ 554) παριστάνει σειρὰν ἀντιφάσεων. Ἔιχεν ὑψηλὸν καὶ εὐρωσον ἀνάστημα, νοῦν δὲ ἀδύνατον· ἦτο ὀρμητικὸς καὶ ὀργίλος ἐν τῇ ἰδιωτικῇ βίῳ, ὥστε διένεός μόνου ραπίσματος ἐθανάτωσε τὸν οἰκέτην του· ἦτο ἀσαθὴς καὶ ἀβουλος ἐν τῇ δημοσίῳ βίῳ· ἀνευ σταθερότητος εἰς τὰς βουλὰς του· ἀνάξιός να διατηρήσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν, ἀνίκανος ν' ἀνθίσταται ἐπὶ μακρὸν χρόνον, πάντοτε δὲ ὑποχωρῶν εἰς τὸν φόβον. Ὁ Βιγίλιος μᾶς παρουσιάζει τὴν ἀντίθεσιν τοῦ δισχυριζομένου παπικοῦ ἀλανθάστου, καὶ ἐκείνου τὸ ὅποσον ὤφειλε να ᾗναι ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν οἱ Πάπαι δὲν ᾗσαν εἰσέτι οὔτε ἀλάνθαστοι, οὔτε τοποτηρηταὶ τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ῥωμαῖοι μισοῦντες αὐτὸν τὸν κατηράσθησαν ὅτε κατὰ διαταγὴν τῆς Θεοδώρας, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν ἐτήρησε τὸν λόγον του, ἀπεσπᾶσθη βιαίως ἀπὸ τῆς Ῥώμης καὶ μετηνέχθη εἰς Σικελίαν. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὅπως παρευρεθῇ ἐν τῇ συνόδῳ ἣν ἐσχόπευε να συγκαλέσῃ, καὶ ἥτις ἐμελλε να ἀποδοκιμάσῃ τὰ οὕτω λεγόμενα *Τρία Κεφάλαια*, ἐν ἄλλαις λέξεσι, να καταδικάσῃ τὴν σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος.

Κατὰ τὰς ἐξαετείς διενέξεις του ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Βιγίλιος δὲν ἔδειξεν οὔτε σταθερότητα, οὔδὲ ἀξιοπρέπειαν. Ὁ γέρον προκάτοχός του Ἀγαπητὸς, εὐρισκόμενος ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπειλοῦντος αὐτὸν διὰ τῆς ἐξορίας ἐὰν μὴ ἔπραττε τὸ θέλημά του, τῷ ἔδωκε

τοιαύτην ἀπάντησιν, ὥστε ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω. Ὁ Βιγίλιος τοῦναντίον ἔδωκε δείγματα ἀδυναμίας καὶ ἀνανδρίας· καὶ αὐτὴ δὲ ἢ πρὸς τὸν δεσποτισμὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἀντίστασις τοῦ προήρχετο οὐχὶ ἀπὸ καρτεροφροσύνης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀδρανείας καὶ ἀπὸ ἐλλείψεως πάσης ἐσκεμμένης ἀποφάσεως. Ἄλλοτε μὲν ἐθωπεύθη, ἄλλοτε δὲ ἠπειλήθη καὶ ἐβιάσθη· ἐτηρήθη ὡς ἐν φυλακῇ ἐν τῷ παλατίῳ· ἔφυγεν, ἐζήτησεν ἱερὸν ἄσυλον, μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν δελεασθεὶς ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων. Ἐπτάκις ἤλλαξε τὰς δογματικὰς τοῦ δοξασίας, καὶ τοσάκις παρέβιασε τοὺς δροκούς του· πρῶτον ἐπεδοκίμασεν, εἶτα ἀπεδοκίμασε τὴν σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐξορισθεὶς, ὅπως ἀπαλλαγθῆ ἀπὸ τῶν βασάνων, τὴν ἐπεδοκίμασε καὶ πάλιν, ἀναδειχθεὶς διηνεκὲς ἔρμαιον τῆς ἀδυναμίας του καὶ τῆς ξένης ὑπεροχῆς. Δὲν εἶδε πλέον τὴν Ῥώμην, ἀλλ' εἶς τὴν ἐπάνοδόν του ἀπέθανεν ἐν Συρακούσαις, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ στίγμα τῆς αἰρέσεως, τὸ ὁποῖον οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μεταγενέστεροι τῷ προσήψαν.

Τῷ ὄντι, ἡ δευτέρα σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐπεδοκίμασε, καὶ ἣτις ἀριθμεῖται ὡς ἡ πέμπτη τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, κατεπράχθη ὑπὸ αἰρετικῶν ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταδικάσῃ τὴν προηγουμένην σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος· ἀναγνωρισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν, ἀπερρίφθη ὑπὸ τῶν Δυτικῶν, ἰδίως δὲ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Μεδιολάνων καὶ Ἀκυλητίας, αἵτινες εἶχον τὸ μέγιστον ἀξίωμα, καὶ ἦγον δὲ καὶ ἔφερον τὰς ἄλλας· ἀπερρίφθη ἐπίσης καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς βορείου καὶ κεντρικῆς Ἰταλίας, τῆς Ἀφρικῆς, τῶν Γαλιλιῶν, τῆς Ἰρλανδίας, τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Ἰστρίας· ἐγέννησε δὲ σχίσμα διαρκέσαν ἐπὶ ἓνα καὶ ἥμισυ αἰῶνα, μέχρις οὗ ἡ ἐπιμονὴ τῶν Παπῶν καὶ ὁ χρόνος ἐπέτυχον νὰ κηρυχθῆ ἡ αἰρετικὴ αὕτη σύνοδος ὡς ὀρθόδοξος, καὶ ἐπισφραγισθῆ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἄλπεων, οἵτινες μετὰ ταῦτα ἐθανατώθησαν πάντες ἀπὸ τοῦ κλίματος, τῶν ἀταξιῶν καὶ τοῦ ξίφους. Ἀκολούθως ἐπῆλθεν ἡ βουβωνικὴ πανώλης, ἣτις διεδόθη πανταχοῦ καὶ κατηρήμωσε τὴν χώραν, τέλος δὲ οἱ Λογγοβάρδοι, οἵτινες καταβάντες ἐκ τῆς Παννονίας (Οὐγγαρίας) τῷ 568, εὔρον ἔρημον τὴν Ἰταλίαν.

Τὸν Βιγίλιον, ἀποθανόντα ἐν Συρακούσαις τῷ 554 κατὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπάνοδόν του, διεδέχθη Πελάγιος ὁ Α΄, ὅστις εἶχεν ἰκετεύσει τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν νὰ τῷ ἐξασφαλίσῃ τὴν παπικὴν ἀξίαν, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ πείσῃ τοὺς Δυτικούς ὅπως παραδεχθῶσι τὴν σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἣν οὗτοι ἐκάλουν αἰρετικὴν· ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι δὲν παρεδέχθησαν, οὐδὲ εὐρέθησαν ἐπίσκοποι νὰ τὸν κυρώσωσιν, ὥστε ὁ διορισμὸς του ἔγεινε παρανόμως. Κατηγορούμενος δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὅτι εἶχεν ἐπιταχύνει τὸν θάνατον τοῦ Βιγιλίου, ὁ Πελάγιος ἠθωώθη, καὶ οὕτω τὸ πρᾶγμα συνεβίβασθη.

Τὴν ἰδίαν ὁμως εὐκολίαν δὲν εὔρε παρά τοις ἐπισκόποις τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν πέραν τῶν Ἄλπεων ὡς πρὸς τὴν σύνοδον· οἱ ἐπίσκοποι τῆς Τοσκάνης δὲν ἐκοινωνοῦν μετ' αὐτοῦ· οἱ ἱεράρχαι τῶν Μεδιολάνων καὶ τῆς Ἀκυληίας τὸν καθήρεσαν, πρὸς δὲ τοὺς ἐπισκόπους τῶν Γαλιῶν ἔγραψεν ὁ Πελάγιος ἐπιστολὰς, εἰς ἃς ἀνεφαίνετο ἄλλο τι παρά ἡ ἀλήθεια. Μὴ δυνάμενος νὰ καταπέισῃ τοὺς στασιώτας διὰ τῶν καλῶν τρόπων, ἀσμένως ἤθελε μεταχειρισθῆ τὴν βίαν, ἀλλὰ τῷ ἔλειπον αἱ δυνάμεις, ὁ δὲ Ναρσῆς δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ. Ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔπραξε πολλὰ ἀγαθὰ, καὶ ἀπέθανε μετὰ πενταετῆ ἱεραρχίαν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του συνέβη περίεργον γεγονός. Οἱ Συρακούσιοι ἐξέλεξαν ἐπίσκοπον ἄνδρα ἔγγαμον καὶ ἔχοντα τέκνα· ὁ μὲν Πάπας, εἰς τὸν ὅποιον ὑπέκειτο ἡ τῶν Συρακουσῶν ἐκκλησία, ἠρνήθη νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ· οἱ δὲ Συρακούσιοι ἀμοιβαίως ἠρνήθησαν νὰ τὸν ἀλλάξωσι. Μετὰ ἐν ἔτος ὁ Πάπας ὑπεχώρησεν, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὁμως νὰ μὴ διαθήσῃ ὁ ἔγγαμος ἐπίσκοπος περὶ τῆς πε-

ριουσίας τῆς ἐκκλησίας του οὐδὲν ὑπὲρ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

Τοιοῦτος εἶναι δὰ ὁ σκοπὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀγαμίας. Οὐδεμία δαγματικὴ ἀρχὴ διέταξεν αὐτήν· ἡ σύνοδος τῆς Νικαίας ἀπεδοκίμασε νὰ τὴν ἐπιβάλη τις, οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας κανόνες πολὺ διέφερον ἀλλήλων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐκκλησία ἐπεδοκίμασε τὸν γάμον τῶν ἱερέων, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως νὰ μὴ ᾖ οὗτος δεῦτερος γάμος, καὶ ἀφώρισε πάντας τοὺς ἀποποιουμένους νὰ κοινωνήσωσι τῶν μυστηρίων ἀπὸ χειρὸς ἐγγάμων ἱερέων· ἐπειτα ἀπὸ φιλαργυρίας ἀγομένη ἐπέβαλε περιορισμούς τινας. Ἀφοῦ τέλος ἡ ἐκκλησία ἐπλούτησεν, ἐσπούδασε νὰ διατηρήσῃ τὸν ἑαυτῆς πλοῦτον, καὶ ἐφοβήθη μήπως τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, μετὰ τῶν πρὸς ταῦτα προσηρτημένων ἀγαθῶν, γείνωσι κληρονομικὰ ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, ἢ μήπως οἱ ἱερεῖς, ἐπὶ πᾶσι δὲ οἱ ἐγγαμοὶ ἐπίσκοποι, διαθέσωσιν ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας των τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας. Ὅθεν ἐτέθη ὡς κανὼν νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ὁ γάμος εἰς ἄλλους ἢ εἰς τοὺς κληρικούς τῶν κατωτέρων βαθμῶν, οἱ δὲ λοιποὶ ν' ἀφήσωσιν ἢ τὴν σύζυγον ἢ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς μισθοὺς αὐτῆς. Ἀκολούθως δὲ ἀπηγορεύθη αὐτοῖς ἐξ ἅπαντος ὁ γάμος, ὥστε ὁ ἱερεὺς σήμερον δὲν δύναται πλέον νὰ γείνη λαϊκὸς ἐπὶ σκοπῷ ὅπως νυμφευθῇ, ὡς τῷ ἐπετρέπετο ἀρχαίῳθεν νὰ πράττῃ, ἄλλως δὲ, θεωρεῖται τὸ τοιοῦτον, μάλιστα ἐν τῷ κράτει τοῦ Πάπα, ἔγκλημα θανάσιμον. Τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐν Βοωνία ἀπηγγονίσθη ἱερεὺς τις διότι εἶχε νυμφευθῇ· ἀγνοῶ ἂν τὸ αὐτὸ θὰ ἐγένετο τώρα· ἀλλὰ εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἐφυλακίζετο καὶ θὰ ἔμενεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ εἰρκτῇ.

Καὶ ὅμως ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία, πρὶν σερεῶση ταύτην τὴν κακοήθη θεσμοθεσίαν, ἠναγκάσθη νὰ παλαίσῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Τὸν μεσαιῶνα σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἱερεῖς, καὶ πολλοὶ ἐπίσκοποι ἐνυμφεύοντο τακτικῶς· τοιαύτη δὲ συνήθεια ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Μεδιολάνων ἐτηρήθη ἀπα-

ραβίαστος μέχρι τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Τοῦτο συνέβαινε ἐν ὅλῃ σχεδὸν τῇ Ἰταλίᾳ, ἐξαιρουμένης τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπισκοπῆς, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀλλαχοῦ παρελάμβανον νομίμους παλλακίδας, κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ ῥωμαϊκοῦ νόμου, δηλ. γυναῖκας ἀντικαθιστώσας τὰς νομίμους συζύγους καὶ ἀπολαούσας τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὁποίων χρείας τυχοῦσης ἠδύναντο οἱ ἱερεῖς ν' ἀποχωρισθῶσιν, ἢ δὲ παλλακίς ἐσυγχωρεῖτο τότε νὰ συνέλθῃ εἰς γάμον μετ' ἄλλου τινός. Αὕτη ἡ συνήθεια ἐπεκράτησεν ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως εἶχε κῶρος καὶ ἐν τῷ ΙΕ' αἰῶνι. Τῶν προνομίων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ἀπῆλθε καὶ αὐτὴ τῶν ἱερέων ἢ παλλακίς. Ὁ Πάπας Πίος Β' συνείθιζε νὰ λέγῃ, ὅτι ὁ γάμος ἀπηγορεύθη τοῖς ἱερεῦσι δι' εὐλογοφανεῖς αἰτίας, καὶ ὅτι δι' αἰτίας ἐτι εὐλογοφανεστέρας θὰ ἦτο πρέπον πάλιν νὰ συγχωρηθῇ. Σήμερον ἐκ δέκα ἱερέων οἱ ἐννέα τοῦλάχιστον ἔχουσι τὴν ἐρωμένην των, ἐκτός ἐὰν μὴ ἔχωσι δύο ἢ καὶ πλειοτέρας.

Εἶναι μὲν ἀγαμοὶ, οὐχὶ δὲ καὶ σῶφρονες. Τὸν Πελάγιον Α' διεδέχθησαν Ἰωάννης Γ', Βενέδικτος Α' καὶ Πελάγιος Β'. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἠσχολήθη πολὺ ὑπερασπιζόμενος κατὰ τῶν εἰσβολῶν τῶν Λογγοβάρδων οἵτινες ἠρήμονον τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν· ἀπέθανε δὲ ὑπὸ τῆς πανώλους τῷ 590.

Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς ἓνα Πάπαν, ὅστις χωρὶς νὰ ἦναι βασιλεὺς ἢ πολιτικῶς ἀνεξάρτητος, ἔπραξεν ἔργα τοσοῦτω ἐνδοξα, ὅσα οὐδεὶς ἄλλος Ποντίφηξ, καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων πόρρω ἀπέχει Πίος ὁ Θ'. Οὗτος ἦτο Γρηγόριος Α', ἢ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἐπονομασθεὶς Μέγας.

Κατήγετο ἀπὸ γερουσιαστικῆς βαθυπλοῦτου οἰκογενείας· ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Παλατινὸς ἦτο ἐπαρχὸς τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Γρηγόριος πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν κατέσχε τὴν θέσιν τοῦ Πραιτόρος· ἔπειτα, εὐλαβείᾳ ἀγόμενος, ἰδρυσεν ἰδίαις δαπάναις ἐν μοναστήριον, καὶ ἐκεῖ ἀπεσύρθη, ὅχι ὡς ἡγούμενος, ἀλλ' ὡς ἀπλοῦς μοναχός.

Πελάγιος ὁ Β' τὸν ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν, καὶ χειροτονήσας αὐτὸν διάκονον τὸν ἔστειλεν ἀποκρισάριον, ἦτοι πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετὰ ταῦτα τὸν ἔλαβε παρ' ἑαυτῷ ὡς γραμματεά του. Ὁ Γρηγόριος δὲν εἶχεν εὐφυίαν μεγάλην· εἶχε μὲν διανύσει τὴν σειρὰν τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν, ἔγραφε καλῶς, ἀλλ' ὀλίγον ἐγνώριζε τὴν ἱστορίαν, λίαν ἀμοιρος πολυμαθείας· καίτοι δὲ διατρίψας πέντη ἔτη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἠγνόει παντάπασι τὴν Ἑλληνικὴν· εἶχεν ὅμως καρδίαν ἀπλήν, ψυχὴν εὐθυφρονοῦσαν, ἦτο φίλος τῆς τάξεως, καὶ τὰ μάλιστα ἐνεργητικὸς.

Ἀποθανόντος τοῦ Πελαγίου, ἡ Ῥώμη προσεβλήθη ὑπὸ τοσοῦτων συμφορῶν, ὅσαι δύνανται νὰ μαστίσωσι τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ Λογγοβάρδοι, νέοι ἐν Ἰταλίᾳ, πένητες καὶ λιμοκτονοῦντες, δὲν εἶχον οὐδεμίαν στερεὰν ἔδραν, ἀλλὰ περιεπλανῶντο τῆδε κάκεισε, κλέπτοντες, λεηλατοῦντες, φονεύοντες, ἕως οὗ εὗρωσιν εἰς πόλιν τινα καταφύγιον καὶ πόρον ζωῆς. Στίφη τινα ἐξ αὐτῶν ἠρήμονον τὰ περίχωρα τῆς Ῥώμης, ἐφόρευον ἢ ἤρπαζον τοὺς κατοίκους ὅπως πωλήσωσιν αὐτοὺς ἀλλαχού· ἡ πανώλης ἐμαίνετο δεινῶς, ὁ λιμὸς ἦτο φρικαλέος, αἱ ἀκατάπαυστοι βροχαὶ καὶ αἱ πλημμύραι συνεπλήρουν τὴν εἰκόνα τῆς συμφορᾶς. Ὁ λαὸς λοιπὸν ἐπεθύμει Ποντίφηκα ἱκανὸν νὰ τὸν παρηγορήσῃ ἀπὸ τοσοῦτων δεινῶν, ὁ κληρὸς δὲ ἐπέσεν ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ Γρηγόριον. Οὗτος ἠρνήθη τοῦτο τὸ ἀξίωμα, ἐπροφασίσθη τὴν ἀνικανότητά του, τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν μοναξίαν, τὴν ὀλίγην του τριβὴν εἰς τὰς ὑποθέσεις, τὴν ἀκροσφαλῆ του ὑγείαν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ ἐκλογή του ἐγνωστοποιήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκυρώθη ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος· ὁ δὲ Γρηγόριος ἀνηγορεύθη Ποντίφηξ τῆ 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 590.

Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἰταλίας ἦτο ἡ ἀκόλουθος. Τὸ ἀνώτερον μέρος κατέλαβον οἱ Λογγοβάρδοι, οἵτινες δὲν ἐβράδυναν νὰ προβῶσι μέχρι τῆς Αἰμιλίας, τῆς

Τοσκάνης, καὶ νὰ ιδρύσῃσι τὰ δύο δουκάτα τοῦ Σπολη-
τίου καὶ τοῦ Βενεουέντου. Μετὰ τὰς κατακτήσεις τοῦ
Ναρσῆ, τὸ ἐπίλοιπον μέρος κατείχετο ὑπὸ τῆς Ἑλληνι-
κῆς αὐτοκρατορίας, ἥτις, ὅπως διοικήσῃ αὐτὸ, ἐπεμπεν
ἀντιβασιλέα ἐπονομαζόμενον Ἐξάρχον, διαμένοντα ἐν
Ῥαβέννῃ, ἥτις πρὸ πολλοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ αὐτοκρο-
ρικὴ ἔδρα. Ἐν τούτοις αἱ πόλεις ἐκυβερνῶντο διὰ τῶν
ιδίῳν νόμων καὶ ἀρχῶν. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ ἐν Ῥώμῃ.
Οἱ πολῖται διηραῦντο εἰς τρεῖς τάξεις· εἰς κληρῶν, εἰς εὐ-
πατρίδας καὶ εἰς λαόν· ὁ λαὸς ὑποδιηρεῖτο κατὰ φατρίας
ἢ τάγματα ἢ σωματεῖα, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶχε τὰς
σημαίας του καὶ τοὺς δικαστὰς ἢ ἀρχηγούς του· ὁμοῦ δὲ
συνεκρότουν τὸν στρατὸν, ἢ μᾶλλον ἔθνοφυλακὴν πρὸς
ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως. Ὁ κληρὸς ἀπεκλείετο ἀπὸ τῶν
πολιτικῶν ὑποθέσεων· οἱ εὐπατρίδαι καὶ ὁ λαὸς συνεκρό-
τουν τὰς συνελεύσεις των ἔνθα συνεζητοῦντο τὰ δημόσια
πράγματα· ὁ Δούξ, ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγόμενος, ἦτο ἡ
πρῶτη ἀρχὴ τῆς πόλεως, καθὼς ὁ δήμαρχος, ἐπιτελῶν
καθήκοντα πολιτικὰ ἅμα καὶ στρατιωτικά· συνεκάλει τὰς
συνελεύσεις, προήδρευεν αὐτῶν καὶ ἐστρατήγει. Τὸ δί-
καιον τῆς Ῥωμαίας (jus gladii) ἢ ἡ ποινικὴ δικονομία, ἐ-
ξεσχεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως, τοῦ παριστάνον-
τος τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν. Οὗτος διωρίζετο πραγ-
ματικῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἢ, ἀντὶ τούτου, ὑπὸ τοῦ
Ἐξάρχου.

Κατὰ τὰς διατάξεις, ὁ Πάπας ἦτο ἀπλοῦς ἐπίσκοπος·
τὰ καθήκοντά του δὲν ἐξήρχοντο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ
πνευματικοῦ κύκλου· μάλιστα δὲ ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ
πραγμάτων δογματικῶν ἢ ἀφορώντων τὸ γενικὸν συμ-
φέρον, οὐδὲν οὗτος ἠδύνατο νὰ ἀποφασίσῃ χωρὶς πρό-
τερον ν' ἀκούσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἔγκρισιν τῆς Βουλῆς
τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Ὁ Ποντίφηξ ἐξελέγετο
ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Πάντες συνήρχοντο εἰς μίαν ἐκκλησίαν·
ἐνίστε τὸν ἐξέλεγον μιᾷ τῇ φωνῇ, συνήθως ὅμως ὁ
κληρὸς εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς πρωτοβουλίας, προέτεινε

δηλ. τὸν ὑποψήφιον, καὶ οἱ ἄλλοι τὸν ἐπεκύρονον ἢ τὸν ἀπέρριπτον. Ἀφοῦ ἐγένετο ἡ ἐκλογή, ἐπορεύοντο νὰ εὕρωσι τὸν ἐκλεγθέντα Ποντίφηκα, καὶ ἀναβιβάζοντες αὐτὸν ἐφ' ἵππου, τὸν ἔφερον ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ Λατερανὸν, ὅπου τὸν παρουσίαζον πρὸς τὸν λαὸν ὅστις τὸν ἐπευφήμει, γράφων ἕκαστος τὴν ψῆφόν του ἐν μιᾷ βίβλῳ.

Πρὶν οἱ Ἕλληνες κατακτήσωσι τὴν Ἰταλίαν, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ῥώμης ἐξελέγετο ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ λαοῦ· ἐπειδὴ ὁμως συνέβαινον ἀταξίαι, διωρίσθη ἐπὶ Ὀδοάκρου ν' ἀναγορεύηται ὁ Πάπας ἐνώπιον τοῦ Ἐπάρχου ἐν τῷ Πραιτωρίῳ. Ὁ Θεοδώριχος ἐπροσπάθησε νὰ ἰδιοποιηθῇ τὴν ἐκλογὴν ταύτην, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Ἰουστινιανός, ἀλλ' εὗρον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σφοδροτάτην ἀντίδρασιν. Ἐθεσπίσθη λοιπὸν ἡ ἐκλογή τοῦ Ῥωμαικοῦ ἐπισκόπου νὰ γίνηται ἐπίσης ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ πρὸ τῆς καθιερώσεως αὐτοῦ νὰ λαμβάνηται ἔγκρισις παρὰ τῆς Αὐλῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τοῦτο ἐπέφερε βραδύτητα τινα μᾶλλον ἢ ἤττον πολυχρόνιον, οὐδέποτε δὲ διαρχοῦσαν πλέον τινῶν μηνῶν. Παρεκτός τῆς δαπάνης, ὤφειλον νὰ προσφέρωσι δῶρα πρὸς τὸν ἔξαρχον, τὸν αὐτοκράτορα, πρὸς τοὺς αὐλικούς καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν γραμματείαν. Τοῦτο τὸ δικαίωμα ἐσφετερίσθησαν ὕστερον οἱ ἔξαρχοι· ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐπροσπάθησαν πολλάκις νὰ ἀποτινάξωσι τὴν βαρεῖαν ταύτην διατύπωσιν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσάν ποτε ν' ἀπαλλαγῶσιν ἐξ αὐτῆς.

Ἐφ' ὅσον περιεμένετο ἡ τῆς ἐκλογῆς ἐπικύρωσις, ὁ ψηφισθεὶς ἐπίσκοπος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ οὐδὲν καθήκον, ἢ δὲ ἐκκλησία ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τριῶν καλουμένων τοποτηρητῶν τῆς ἀγίας ἑδρας, δηλ. ὑπὸ ταῦ ἀρχιεπισβυτέρου, τοῦ ἀρχidiaκόνου καὶ τοῦ πρώτου τῶν συμβολαιογράφων ὅστις ἦτο λαϊκός τις. Ἐὰν ὁ ἐκλεγθεὶς κατεῖχεν ἐν ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἀξιωμάτων, προσετίθετο τότε ἐν τῇ τριανδρίᾳ ὁ σύμβουλος τῆς ἀγίας ἑδρας, δηλ. νομομαθής τις λαϊκός, τὸν ὁποῖον οἱ Πάπαι εἶχον παρ' ἑαυ-

τοῖς, καὶ ὅστις ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει ἤρχετο ἀμέσως μετὰ τὸν πρῶτον τῶν συμβολαιογράφων.

Ἀφοῦ ἐφθάνεν ἡ ἐγκρισίς, ὠρίζετο διὰ τὴν χειροτονίαν μία Κυριακὴ, ὅπως λάβωσι καιρὸν οἱ ἐπαρχιακοὶ ἐπίσκοποι καὶ οἱ λαοὶ νὰ συρρέουσιν εἰς τὴν ἑορτὴν. Ὁ ψηφισθεὶς ἐπίσκοπος ἐξήγετο ἀπὸ τοῦ Λατερανοῦ, καὶ παρκαλουθούμενος ὑπὸ πολυαριθμοῦ συνοδίας ἐφ' ἵππων καὶ ὑφ' ὅλης τῆς ἐθνοφυλακῆς, ἐπορεύετο εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον, ὅπου ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ὠστίας, βοηθούμενος ὑπὸ δύο ἄλλων, τὸν ἐχειροτόνει. Ἡ τελετὴ ἦτο ἀπλῆ· οὐδεμία εἰσέτι ἐγένετο χρῆσις οὔτε τριπλοῦ στέμματος (triregno) οὔτε μίτρας. Τὸ φελόνιον καὶ ἐπιτραχήλιον ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ σύμβολα τῆς ποντιφικῆς ἀξίας. Ἐκεῖ ὁ Ποντίφηξ ἱερούργει, καὶ ὕστερον ἐπέστρεφε μετὰ τῆς αὐτῆς συνοδίας, εἶδεν γεῦμα πρὸς τὰ σημαντικὰ ὑποκείμενα καὶ διένεμε χρήματα τῷ λαῷ.

Καθὼς εἶπον, ἐν Ῥώμῃ ἦσαν κατὰ τὰ καθεστῶτα οἱ Πάπαι μηδὲν δὲν ἐνείχοντο παντάπασι ἐν τῇ πολιτικῇ κυβερνήσει καὶ ἐν τῇ διαχειρίσει, ὑπέκειντο εἰς τοὺς νόμους καθὼς πάντες οἱ ἄλλοι, καὶ ἦσαν μάλιστα οἱ πρῶτοι νὰ τοὺς τηρῶσι μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ· ἀλλ' ἡ ἠθικὴ ἐπιβρόχῃ τῶν ἦτο ἄπειρος, διὰ δὲ ταύτης ἠδύναντο τὸ πᾶν. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος τοσοῦτω ἐμεγάλυνε ταύτην τὴν ἐπιβρόχῃν, ὥστε ἐπὶ 150 ἔτη οἱ Ποντίφηκες ἐχρημάτισαν οἱ ἀληθεῖς ἀρχηγοὶ τῆς Ἁγίας Δημοκρατίας, καθὼς ὠνόμαζον αὐτήν· ταύτην δὲ τὴν ἐξουσίαν τῶν ὑπεστήριξαν μόνον διὰ τῆς προσωπικῆς τῶν ὑπολήψεως, διὰ τοῦ σεβασμοῦ τῶν πρὸς τοὺς νόμους καὶ πρὸς τὰς δημοσίας ἐλευθερίας, διὰ τοῦ ἐνεργητικοῦ τῶν χαρακτήρος καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τῶν πρὸς τὸν κοινὸν καλόν.

Ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία κατεῖχε μεγάλα κληρονομικὰ ἀγαθὰ σχεδὸν ἐν ὅλῃ τῇ Ἰταλίᾳ, ἰδίως δὲ ἐν τῇ μεσημβρινῇ καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ, εἰς ταῦτα δὲ ἦτο προσηρημένη πολιτικὴ τις δικαιοδοσία, καὶ ἄλλη τις σωφρονιστικὴ ἐπὶ

τῶν ἀνθρώπων. Τὰ μὲν σημαντικὰ εἰσοδήματα οἱ Ποντίφηκες ἐπωφελούντο νομίμως· δὲν τὰ μετεχειρίζοντο ὅπως πλουτίσωσι τοὺς συγγενεῖς των ἢ χάριν ἀνωφελούς πολυτελείας, ἀλλὰ τὰ ἐδαπάνων εἰς τήρησιν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὸ δημόσιον καλὸν καὶ διὰ ἔξοχα εὐσεβῆ ἔργα.

Πρώτη τοῦ Γρηγορίου φροντίς ὑπῆρξε νὰ ἐλαττώσῃ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ λοιμοῦ. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν ἐπέτυχε, διότι ἀκολουθῶν τὰς προλήψεις τῆς ἐποχῆς, ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὸν ἐξορκίσῃ διὰ τῶν λιτανειῶν, αἵτινες ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐχειροτέρευον τὸ νόσημα· πλειότερον ὠφέλησαν αἱ μεγαλοδωρίαι τοῦ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ τὰ νοσοκομεῖα. Περὶ δὲ τοῦ πολέμου, ἐπρομήθευσε στρατιώτας καὶ στρατηγούς, ἐφρόντισε περὶ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Ῥώμης, ἔπεμψε χρήματα πρὸς ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων, ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἀγιλούλφου βασιλέως τῶν Λογγοβάρδων, ἀπέκτησε τὴν εὐνοίαν τῆς βασιλίσσης Θεοδολύνης, περιῆλθεν εἰς ἔριδας πρὸς τοὺς ἐξάρχους, καὶ μάλιστα ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου· ἀλλὰ τοιαύτη ἦτο ἡ τιμιότης του, ὥστε οἱ Λογγοβάρδοι δὲν ἤθελον νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐὰν ὁ Πάπας δὲν ἐγίνετο ἐγγυητὴς αὐτῶν. Εἰς τὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀφορῶντα συνετέλεσε πολὺ ὅπως λάβῃ τέλος τὸ σχίσμα τὸ προελθὸν ἀπὸ τῆς ἐριδος τῶν Τριῶν Κεφαλαίων· εἴλκυσε εἰς τὸν καθολικὸν κόλπον τοὺς Δονατιστὰς τῆς Ἀφρικῆς, ἀνώρθωσε τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην τὴν πεσοῦσαν εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, ἔφερεν εἰς Θεογονσίαν ἀποικίαν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους οἱ Βανδῆλοι εἶχον μετακομίσει εἰς τὴν Σαρδῶν, καὶ οἵτινες εἶχον δοθῆ εἰς τὴν ληστείαν· εἰς πάντα δὲ ταῦτα ἡ γλυκύτης του καὶ ἡ γενναιότης του ὑπῆρξαν ἐπι μᾶλλον τελεσιουργοὶ παρ' ὅσον δὲν θὰ ἦτο ἡ βία. Ἐπραγματοποίησε ἰδέαν ἥτις πρὸ πολλοῦ τὸν ἐνησχόλει, δηλ. τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἀγγλῶν Σαξόνων, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἀποστολὴν ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος, ἔπεμψε τὸν μοναχὸν Αὐγουστῖνον μετὰ

τινῶν ἄλλων, οἵτινες διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς γλυκύ-
τητος ἀπέκτησαν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἀγρίων, ὁ δὲ
Γρηγόριος ἐχάρη ἰδὼν τὴν ἀπόπειράν του καθ' ὅλα ἐπι-
τυχοῦσαν.

Οὗτος διωργάνισε τὴν ἱεραρχίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκ-
κλησίας, τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς ἀπέκλεισεν ἀπὸ τῶν
κοσμικῶν φροντίδων τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἐνεπι-
στεύθη εἰς διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, τοὺς ὁποίους διέ-
νειμεν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ῥώμης. Τὸ δικανικὸν μέρος
ἐφύλαξε διὰ τοὺς συνηγόρους καὶ διὰ τὸ σῶμα τῶν συμ-
βολαιογράφων, οἵτινες ἦσαν λαϊκοί· ἐν τῇ διαχειρίσει
τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐκκλησίας εἰσήγαγε τάξιν θαυμαστὴν
πρὸς κυβέρνησιν τῶν μεγάλων κληρονομιῶν ἔπεμψε δια-
κόνους καὶ ὑποδιακόνους χρηστοτάτους, εἰς τοὺς ὁποίους
ἔδωκεν ἀκριβεῖς ὁδηγίας. Διέταξε νὰ συμπεριφέρωνται
πρὸς τοὺς γεωργοὺς φιλανθρωπῶς, προσδιώρισε τὸ ἀνά-
λογον τοῦ χρέους των, καὶ εἰς τινὰς λίαν ἀγγαρευθέντας
διέταξε νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ἀδίκως εἰσπραχθέντα. Παρέσχε
γενναίας συνδρομὰς εἰς μέγαν ἀριθμὸν Ῥωμαϊκῶν νοσο-
κομείων καὶ εἰς πολυαριθμοὺς ἀνθρώπους, ἰδίως εἰς ἐκ-
κλησιαστικοὺς, οἵτινες συνέβρεον ἐκεῖ ὅπως ζητήσωσιν
ἄσυλον. Παρεχώρησε συντάξεις εἰς πτωχοὺς ἐπισκόπους
καὶ εἰς εὐγενεῖς καταντήσαντας εἰς πενίαν καθ' ἑκάστην
διένεμε τροφὰς εἰς τὸν ἐνδεῆ ὄχλον, καὶ μετὰ τοιαύτης
τάξεως, ὥστε πάντες ἀπῆλαιον τῶν εὐεργεσιῶν του. Ἐ-
πεκύρωσε τὸ ἤδη εἰσαχθὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔθιμον νὰ
διαιρῶνται εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη τα εἰσοδήματα τῆς ἐκ-
κλησίας· τὸ μὲν εἰς τὸν ἐπίσκοπον, τὸ δὲ εἰς τὸν κληρον,
τὸ τρίτον εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐργασιῶν, τὸ
δὲ τέταρτον εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἐκανόνισε τὰ τῆς τελε-
τουργίας, ἐνώσας τὴν λαμπρότητα μετὰ τῆς αὐστηρό-
τητος· ἐτελειοποίησε τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψαλμωδίαν, καὶ
αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐν καιρῷ ἀνάσεως ἐδίδασκε τοὺς νέους ψάλ-
τας. Ἐνὶ λόγῳ, ἐσερέωσε καὶ ἐπεξέτεινε τὴν ἠθικὴν ἰσχὺν
τῶν Παπῶν. Τοσούτῳ δὲ ἀπέβη τὸ εἶδωλον τῶν Ῥω-

μαίων, ὥστε ἐπὶ 150 ἔτη ὁ μέγιστος ἔπαινος τὸν ὁποῖον Ποντίφηξ τις ἐπεθύμει, ἦτο νὰ εἰπῶσι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶχε μιμηθῆ τὸν Γρηγόριον.

Ὁ Πάπας οὗτος, καίτοι ὑπήκοος, διετέλεσεν ἀνεξάρτητος· καίτοι μὴ κυριάρχης, ἐξήσκησεν ἀληθῆ κυριαρχίαν, τοσοῦτῶ νομιμωτέραν καθ' ὅσον τὴν ἐπεθύμουν αὐτοὶ οἱ λαοί. Τὸν ἐσεβάσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸν ἐσεβάσθησαν οἱ ἑξαρχοὶ καίτοι ἐπιδιώκοντες αὐθάδη ὑπεροχὴν, ἐλατρεύθη ὑπὸ τῶν βαρβάρων βασιλέων, ὑπὸ τῶν λαῶν, καὶ παρεκτός μιᾶς διενέξεως ὀλίγον τι παιδαριώδους, τὴν ὁποίαν ἔλαβε μετὰ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ οἰκουμενικοῦ ἐπισκόπου, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἀπένεμεν εἰς ἑαυτὸν, ὁ δὲ Γρηγόριος ὠνόμαζεν ἐφεύρημα διαβολικὸν ὅπως θέλξει τοὺς ἐπισκόπους διὰ τῆς ὑπερφανίας, ἔζησε φιλικώτατα μεθ' ὄλων τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐκκλησίας.

Τίς ἤθελε πιστεύσει ὅτι ὁ Ποντίφηξ οὗτος, πολλὰ πλοῦτη καὶ πολυαριθμοὺς ἀγέλας ἵππων κεκτημένος, εἶχε σταῦλον κατώτερον ἀναμφιβόλως ἐκείνου τῶν ἐνοικιαστῶν του; Ὁ σταῦλος οὗτος συνίστατο ἐξ ἑνὸς ἵππου ἰσχυροῦ καὶ πέντε ὄνων διὰ μεταφοράν. Αὐτὴ καὶ ὄντως μοναχικὴ ἦτο ἡ τράπεζά του· ἡ ἐνδυμασία του δὲν διέφερε τῆς τῶν εὐγενῶν ῥωμαίων· τὸ φελόνιον ἢ τὸ ἐπιτραχήλιον ἦτο τὸ μόνον διακριτικὸν σημεῖον τοῦ ἀξιωματός του· οὐδὲν ἑδαπάνη δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθοποιῶν αὐτοῦ, παροιμιῶδες ἐν Ῥώμῃ, ἐξετείνεται εἰς τὰς ἀπωτάτω χώρας, καὶ ἦτο ταυτόχρονως γενναῖον καὶ φρόνιμον.

Ἦτο Ῥωμαῖος καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ λόγου, συνίστα εἰς τὸν κληρὸν νὰ φορῆ τὴν ἀξιοπρεπεῖ Ῥωμαϊκὴν ἐνδυμασίαν, δὲν ἀνείχετο τοὺς βαρβάρους, ἀπῆτει τὴν ἀκριβεστάτην καλοκάγαθίαν. « Οἱ κακοὶ ἱερεῖς (ἔλεγε) » εἶναι ἡ φθορὰ τοῦ λαοῦ, διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ διορθώσῃ τὰς τῶν ἄλλων ἀμαρτίας, ἀφοῦ ἐκεῖνοι πράττουσι βαρυτέρας καὶ σκανδαλίζουσι διὰ τοῦ παραδείγ-

» ματός των. » Ἦτο ἐχθρός τῆς σιμωνίας· καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μικρότερα πράγματα ἀπηγόρευσε τὰ δωρήματα, τὰ ὁποῖα ἀπῆτουν οἱ κληρικοί του διὰ τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, διὰ τὸ φελόνιον καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ταῦτα δὲ τὰ δωρήματα εἶναι σήμερον προσδιωρισμένα ὑπὸ διατιμῆσεως (tariffa) τὰ μέγιστα αἰσχροκερδοῦς καὶ φιλαργύρου. Ἦλεγξεν αὐστηρῶς τὸν Ἰανουάριον, ἐπίσκοπον τῆς Καλάριδος, διότι ἔλαβεν ἀργύριον εἰς μίαν ταφήν, καθῆρε διαφόρους ἄλλους, δημοσίως δὲ καὶ τὸν ἀρχιδιάκονον Λαυρέντιον, ἂν καὶ ἦτο πρῶτος ἀξιωματικὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας μετὰ τὸν Πάπαν. Καίτοι μοναχός, δὲν ἐπέτρεψε τοῖς μοναχοῖς νὰ ἀσχολῶνται εἰς ἄλλο ἢ εἰς τὴν ψαλμωδίαν. Ἦθελε νὰ ἦναι αὐτοὶ πτωχοὶ, καὶ ἠρνήθη τὴν ταφήν εἰς τινα, ὁ ὁποῖος εἶχεν οἰκονομήσει χρηματικόν τι ποσόν. Ἐν συντόμῳ, ὁ Γρηγόριος ἤθελε νὰ ἦναι ὁ κληρὸς χρηστοθήης, ἀφιλοκερδῆς, εὐσεβῆς καὶ ὑπογραμμὸς τοῖς ἄλλοις.

Τοσαῦται ὑψηλαί ἀρεταὶ μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ λησπονήσωμέν τινα ἐλαττώματά του. Ἦτο εὐπίστος μέχρι δεισιδαιμονίας· μεγάλως ἐσέβητο τὰ λείψανα καὶ τὰ φυλακτῆρια· αἱ θεολογικαὶ του ἰδέαι μετεῖχον ὀλίγον τι τῆς εἰδωλολατρίας, ἥτις ἐσώζετο ἀκόμη εἰς τὰ ἤθη τοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὰ μνημεῖα· ἐνόμιζε προσεγγίζον τὸ τέλος τοῦ κόσμου, καὶ πρῶτος οὗτος ἐλάλησε περὶ Καθαρηρίου, καὶ ὠμολόγησεν ὅτι πολλοὶ δὲν τὸ ἐπίστευον. Ἔθετε τὸν ἄδην ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς, λέγων ὅτι τὰ ἡφαίστια ὄρη εἶναι αἱ θύραι του, αἱ δὲ περὶ τῆς διαμονῆς τῶν κολαζομένων καὶ τοῦ Καθαρηρίου ἰδέαι του σχεδὸν εἶναι αὐτολεξεῖ ἀντιγεγραμμένα ἐκ τοῦ Βιργιλίου.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Ποντίφηξ οὗτος, ὅστις συγκατετάχθη μετὰ τῶν Ἀγίων. Λέων ὁ Α΄ ἐπέκτητο μεγάλην παιδείαν καὶ μεγάλας ἐκκλησιαστικὰς ἀρετάς· μεγαλήτερος ὅμως ὑπῆρξεν ὁ Γρηγόριος Α΄, διότι ἔδωκεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν παπικὴν ἀξίαν, ἐκείνον τὸν ἰσχυρὸν διοργανισμόν, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς βῆσις τῆς

καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς μεγαλείου, καὶ ὁ ὅποιος, ἂν μὴ ἐνοθεύετο, θὰ ἐτήρει εἰς τοὺς Ποντίφηκας τὴν ἀγιότητα καὶ ἀρετὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκοσμοῦντο διὰ πολλὸν καιρὸν καὶ τὴν ὁποίαν σήμερον ἀπώλεσαν, καθὼς συναπώλεσαν καὶ τὸ σέβας τῶν λαῶν.

Ο Ἅγιος Γρηγόριος ἀπέθανε τῇ 12 Μαρτίου τοῦ 604, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν καὶ μετὰ 13 ἔτη παπικῆς ἀξίας, τῆς ὁποίας ἐκάστη ἡμέρα ἐλαμπρύνθη ὑπὸ μιᾶς εὐεργεσίας. Οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐκλαυσαν εἰλικρινῶς καὶ τὸν ἐτίμησαν ὡς μέγαν Ἅγιον. Ἐφαντάσθησαν ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καθ' ἐκάστην συνδιελέγετο μετ' αὐτοῦ, καὶ τὰ πολλὰ εὐσεβῆ καὶ δημῶδη συναξάρια τὰ ἐπινοηθέντα περὶ αὐτοῦ, π. χ. ὅτι ἡ Θεοτόκος τὸν ἐσταμάτησεν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἵνα τὸν ὁμιλήσῃ, καὶ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν του ἔσωσε τὸν αὐτοκράτορα Γραϊανὸν ἀπὸ τοῦ ἄδου, ὅτι πολλάκις ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπὸ τὸ σχῆμα ἐπαίτου (καὶ οὐχὶ βασιλέως) ἐκάθητο εἰς τὰς τραπέζας, τὰς ὁποίας ὁ Γρηγόριος καθ' ἐκάστην ἔδιδε τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἀποδεικνύουσι τὴν μεγίστην ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν πολλοὺς αἰῶνας ὕψερον εἶχον πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἀξιόμνη-

μόνευτον Ποντίφηκα. Ἡ κεφαλὴ του, τῷ 989, ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΕ' τῷ Γεβιάρδῳ, ἐπισκόπῳ τῆς Κωνσταντίας. Ἐν τῷ συναλλάγματι δὲν εὐρίσκεται σημειωμένη ἡ τιμὴ, ἀλλὰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὰ ἅγια λείψανα ἐπωλοῦντο ἀντὶ μεγάλης ἀξίας. Σήμερον ἀγοράζονται εὐθηνότατα, τόσον ἐξέπεσε τῆς τιμῆς τὸ ἐμπόρευμα τοῦτο!

Διάδοχοι τοῦ Γρηγορίου ὑπῆρξαν ὁ Σαβιγιανός, Βονιφάτιος Γ', Βονιφάτιος Δ', Διοδάτος Α' καὶ Βονιφάτιος Ε'. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπέβίωσε τῷ 621. Ἄπαντες ἦσαν σεβάσμιοι γέροντες, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο γινώσκεται, εἰμὴ ὅτι ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη τῆς ἱεραρχίας των συνέβησαν συνεχεῖς συμφοραὶ, λιμοὶ, ἀνομβρία, βροχαί, ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ζάσεις στρατῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ τοσούτων δεινῶν, ἡ εὐσεβὴς γενναιότης τῶν Ποντιφίκων ποτὲ δὲν ἐξέλιπε· μόνον ὁ Σαβιγιανός ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς μεγαλοδωρίας τοῦ Γρηγορίου. Οὗτος ἦτο φειδωλός, παρεπονείτο ὅτι ὁ προκάτοχός του εἶχε παραλύσει τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἐκκλησίας· διότι ἐν καιρῷ μεγίστης ἀκρίβειας, ἀντὶ γὰρ διανείμῃ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς δωρεάν, καθὼς ἔπραττεν ὁ Γρηγόριος, τοὺς ἐπώλησεν ὅλους εἰς εὐθηνὴν τιμὴν, τοῦτο δὲ τὰ μέγιστα δυσήρесьησε τὸν λαόν· ἡ ὀργὴ του ἐκορυφώθη ὅτε ὁ Σαβιγιανός κατήγγησε τὰ καθημερινὰ φιλοδωρήματα τοῦ προκατόχου του. Ἀφοῦ ὀλίγον ὕστερον, προσβληθεὶς ὑπὸ ἐγκεφαλίτιδος, ἀπέθανεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ἐνόμισεν ὁ λαὸς ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ἀφοῦ εἰς μάτην ὠνείδισε τὸν Σαβιγιανόν διὰ τὴν φιλαργυρίαν του, τὸν ἐκτύπησε γρόνθον τόσον δυνατὸν εἰς τὴν κεφαλὴν, ὥστε τὸν ἐθανάτωσε. Μεταγενέστερον δὲ συναξάριον Ἀγγλικὸν διηγείται ὅτι, ὁ Ῥοβέρτος, ἐπίσκοπος τῆς Λιγκόλν, ὅς τις καθηρέθη μὲν ὑπὸ τοῦ Πάπα, ἐθεωρεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ὡς ἅγιος, ἐνεφανίσθη τῷ Πάπα Ἰννοκεντίῳ Δ' καὶ τὸν ἐκτύπησε τοσούτῳ σφοδρῶς εἰς τὸ πλευρὸν διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς βλάβου, ὥστε μετ' ὀλίγον ἀπέβίωσε.

Κατά τινας, εισήγαγεν ὁ Σαβινιανὸς καὶ ἐγενίκευσε τὴν χρῆσιν τῶν κωδῶνων. Βονιφάτιος ὁ Δ' κατώρθωσε νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Φωκά τὸ Πάνθειον, τὸ ἀνιδρυθὲν ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Αὐγούστου Ἀγριππα καὶ ἀφιερωθὲν εἰς τὴν Κυβέλην καὶ πάντας τοὺς ἄλλους θεοὺς. Ὁ Πάπας τὸ μετέβαλεν εἰς ἐκκλησίαν, διέταξε νὰ μεταχομισθῶσιν ἐκεῖ ἐπὶ 28 ἀμαξῶν τὰ ὄσα πραγματικῶν μαρτύρων ἢ νομισθέντων τοιούτων, τὴν δὲ μητέρα τῶν θεῶν Κυβέλην μετεμόρφωσεν εἰς μητέρα τοῦ Θεοῦ Μαρίαν, τοὺς θεοὺς τῆς εἰδωλολατρείας εἰς μάρτυρας χριστιανούς. Τούτου ἕνεκα τὸ Πάνθειον ἐπωνομάσθη *S. Maria ad martyres*· ἤλλαξαν τὰ ὀνόματα, ἔμεινεν ὅμως τὸ πρᾶγμα.

Εἰς τὸν Βονιφάτιον Δ' ἀποδίδεται ἐπίσης ἀπόφασίς τις κανονικῆ, διὰ τῆς ὁποίας ἀπονέμει εἰς τοὺς μοναχοὺς τὰ αὐτὰ δικαιώματα μὲ τοὺς ἱερεῖς. Ὁ ἰσχυρότερος λόγος τούτου εἶναι, ὅτι οἱ μοναχοὶ παριστάνουσιν ἐπὶ γῆς ὅ,τι τὰ Χερουβιμ ἐν οὐρανῷ, διότι οἱ ἄγγελοι ἔχουσιν ἕξ πτέρυγας, ἕξ δὲ ἔχουσιν ἐπίσης οἱ μοναχοί· τὰς δύο παριστάνει ἡ ἐφροσύνη, δύο αἱ χειρῖδες, καὶ δύο τὰ ἄκρα τοῦ βράσου. Μὴ γελάτε, ὧ ἀναγνώσαι, διότι τοῦτο εἶναι πρᾶγμα σπουδαῖον, ἐπεκυρώθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πέτρου Δαμιανοῦ, καὶ ἐπανελήφθη ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Νεμευσοῦ τῷ 1095. Ἐπίσης σπουδαία ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Γ', ὅτε, ἀνάγων εἰς τέσσαρας τοὺς βαθμοὺς τῆς συγγενείας τοὺς ἀπαγορευόντας τὸν γάμον, εἶπεν ὅτι ἔχει καλῶς οὕτω, διότι τέσσαρα εἶναι τὰ στοιχεῖα, τέσσαρα δὲ καὶ τὰ ὑγρά ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι. Οἱ χημικοὶ ἀναιροῦσι τὸν πρῶτον, οἱ δὲ ἱατροὶ τὸν δεύτερον λόγον, ἀλλ' ἡ θεολογικὴ ἀπόφασις τοῦ Ἰννοκεντίου Γ' δὲν ἤλλαξεν ἕνεκα τούτου· αὕτη εἶναι μία ἀλήθεια, κατὰ τῆς ὁποίας πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσι (*portae inferi non praevallebunt*). Ἀναγνώσατε τὸ κεφάλαιον *Non debet*, ἐν ταῖς Παπικαῖς διατάξεσι Γ, ηγγαρίου Θ', Βιβλ. Δ'. Ὁνόριος Α', ὁ διαδεχθεὶς τὸν Βονιφάτιον Ε' τῷ 625,

περιέπεσεν εἰς τὴν τότε ἀναφουομένην αἵρεσιν τῶν Μονοθελητῶν, οἵτινες ἀπέδιδον τῷ Χριστῷ μίαν μόνην θέλησιν, ἐνῶ οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι δισχυρίζοντο ὅτι εἶχε δύο· τούτου ἕνεκα κατεδικάσθη μετὰ θάνατον ὡς αἰρετικὸς ὑπὸ τῆς Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ὑπὸ τῶν Παπῶν Λέοντος Β' καὶ Ἀδριανοῦ Β'. Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν αἵρεσίν του ὑπῆρξεν ἄριστος Ποντίφηξ, εὐηργέτησε καὶ ἠγαπήθη. Παρακμαζούσης τῆς ἐξουσίας τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων ἕνεκα τοῦ ἀνταρτικοῦ πνεύματος τῶν ἐξάρχων καὶ τῆς κακίστης διαχειρίσεώς των, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης διεκρίνοντο ἐπὶ καλοκάγαθία, ἀγάπῃ, ὁμονοίᾳ, ἐν τῇ ὁποίᾳ διετήρουν τοὺς λαοὺς, δίδοντες ἐκ νέου κῦρος εἰς τοὺς νόμους, διατάττοντες νὰ τηρῶσιν αὐτοὺς, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠῤῥξανον τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς ἠθικῆς των ἐξουσίας. Ἐπὶ Ὀνωρίου ἤρχισε νὰ διαδίδηται ὁ νόμος τοῦ Μωάμεθ· ὁ Ἄραφ προφήτης ἀπέθανε τῷ 632, ὁ Πάπας τῷ 638, δηλ. τὸ αὐτὸ ἔτος κατ' ὃ οἱ Μωαμεθανοὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ κατέκτησαν σχεδὸν ὅλην τὴν Συρίαν. Δύο ἔτη ὕστερον ἐξουσίασαν τὴν Αἴγυπτον.

Ὀλίγον ἀξιοσημειώμενοι εἶναι αἱ ἱεραρχίαι τῶν διαδόχων τοῦ Ὀνωρίου, Σεβερίνου, Ἰωάννου Δ' καὶ Θεοδώρου, ἀπὸ τοῦ 638 μέχρι τοῦ 649. Ἐχρειάσθη καὶ οἱ τρεῖς νὰ παλαίωσι κατὰ τῆς κτηνωδίας καὶ τῶν ἀρπαγῶν τῶν ἐξάρχων, οἵτινες, ὅσω μισητότεροι ἐγίνοντο διὰ τῆς αὐθαδείας των, τοσοῦτω μᾶλλον ἠῤῥξανεν ἢ ὑπόληψις κατὰ τὸ σέβας πρὸς τοὺς Ποντίφηκας, οἵτινες εἰς τὴν τῶν ἄλλων θηριωδίαν ἀντιπαρέβαλλον τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀγιότητα, καὶ ἀπέκτησαν τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν αὐτοὺς ὡς ὑπερασπιστὰς των.

Ἐν μιᾷ στιγμῇ πολιτικοῦ θορύβου (τῷ 649), κατὰ τὸν ὁποῖον ἐδολοφονήθη ὁ ἐξάρχος, οἱ Ῥωμαῖοι ἀνηγόρευσαν ἐπίσκοπόν των Μαρτῖνον Α', καὶ τὸν ἐχειροτόνησαν χωρὶς νὰ περιμείνωσι τὴν ἀδειαν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τοῦτον τὸν Ποντίφηκα ἐφάνη ἡ στιγμὴ κατάλληλος

ὅπως τολμήσῃ ἄλλην τινὰ πράξιν ἐξουσίας. Οἱ αὐτοκράτορες εἶχον ἕως τότε τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλῶσιν οἰκουμηνικάς συνόδους καὶ νὰ διορίζωσι συζητήσεις περὶ κεφαλαίων ἀφορώντων τὰ τῆς πίστεως. Ἐπειδὴ ὁμως ἐν μὲν τῇ Ἰταλίᾳ δὲν εὕρισκετο οὐδεὶς ἔξαρχος, ἐν ἐκείναις δὲ ταῖς πολιτικαῖς ταραχαῖς ἢ παρεγνωρίζετο ἢ ὀλίγον ἐτιμᾶτο ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐξουσία, ὁ Μαρτῖνος συγκαλέσας σύνοδον, ἀπεφάσισε τὴν ἔριδα περὶ τῆς μιᾶς ἐν Χριστῷ θελήσεως, διέταξε νὰ μεταφρασθῶσι τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου Ἑλληνιστί, καὶ ἀπήτησε νὰ τὴν ἀναγνωρίσωσι καὶ οἱ Ἀνατολικοί· φαίνεται πρὸς τούτοις ὅτι ἐνείχεται εἰς τὴν ἀνταρσίαν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς ἀπόπειράν τινα ὅπως ἀποσπασθῇ ἡ Ἰταλία ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ὁ αὐτοκράτωρ Κώνστας ὠργίσθη ἐκ τούτου, καὶ ἐπεμφεν εἰς Ἰταλίαν τὸν ἔξαρχον Θεόδωρον Καλλιόπαν, ὅστις, παρουσιασθεὶς αἰφνιδίως εἰς τὸν Πάπαν, συνέλαβεν αὐτὸν καὶ τὸν ἔστειλεν αἰχμάλωτον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ 653, ἀναγκάσας ὕστερον τοὺς Ῥωμαίους νὰ ἐκλέξωσιν ἄλλον ἐπίσκοπον. Ὁ δυστυχῆς Μαρτῖνος, γέρον καὶ ἀσθενής, ὑπέστη πολλὰ δεινὰ καὶ ἀνάξια. Τὸν ἔρριψαν εἰς φυλακὴν μετὰ τῶν χαμερπεστέρων κακούργων, τὸν ἐδέσμευσαν, ἀνέκριναν, ἐξέθεσαν εἰς τοὺς χλευασμοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν ἐγκατέλιπον εἰς τὴν πείναν, εἰς τὴν γυμνότητα, εἰς τὴν ἐσχάτην ἐνδειαν. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀλυσόδετος μετὰ τοῦ δημίου καὶ περιμένων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν τὸν θάνατον, ἐξωρίσθη ἐπὶ τέλος εἰς μίαν ἄξενον γωνίαν τῆς Κριμαίας, ὅπου ἀπέθανεν ὑπὸ ἐνδείας τῇ 16 Σεπτεμβρίου 655. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του ἔγραφε τοὺς ἐπομένους συγκινητικoὺς λόγους: « Ὑπὸ τοῦ » Ἀγίου Πέτρου (ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας) τρέ- » φονται μετὰ τσαύτης γενναιότητος οἱ ξένοι, ἐγὼ δὲ, » δούλος αὐτοῦ, εἶμαι ἐγκαταλελειμμένος ἐν ἐξορίᾳ καὶ » ἐν θλίψεσι. Πολὺ μ' ἐκπλήττει ἡ σκληρότης καὶ ἀ- » σπλαγγνία ἐκείνων οἵτινες ἄλλοτε μὲ ὑπῆρέτουν, ἢ

» τῶν φίλων τε καὶ συγγενῶν, οἱ ὅποιοι ἐν τούτῳ τῷ βα-
 » ρύθρῳ τῆς δυστυχίας εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι, δὲν
 » καταδέχονται μηδὲ νὰ ἐρωτήσωσιν ἂν ἀκόμη ὑπάρχω.
 » Ἄλλὰ πολὺ περισσότερον μ' ἐκπλήττουσιν οἱ ἀνήκον-
 » τες εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου διὰ τὴν ἀ-
 » διαφορίαν τὴν ὁποίαν δεικνύουσι πρὸς ἐν μέλος τοῦ
 » τάγματός των, οὐχὶ ἐξάγοντές με ἀπὸ ἐδῶ, ἀλλὰ σέλ-
 » λοντές μοι τοῦλάχισον τροφήν καὶ ἱματισμόν. »

Ἐζῶν τότε συγχρόνως δύο Πάπαι· ὁ Μαρτίνος ὁ ἐξό-
 ριστος καὶ ὁ Εὐγένιος ὁ ἀντικαταστήσας αὐτὸν εὐθὺς με-
 τὰ τὴν φυλακισίαν του. Τοῦτο δὲ συνέβαινε δευτέραν ταύ-
 την φοράν· ἢ προτέρα ὑπῆρξεν ἐπὶ Λιβερίου καὶ Φήλικος,
 ἐξ ὧν ὁ εἰς ὤφειλε νὰ ἦναι ἀντίπαπας, ἀλλ' ἀμφοτέροι
 ἀπ' ἐναντίας ἐθεωρήθησαν νόμιμοι. Παρατηρεῖται ὀλίγη
 περιπλοκὴ ἐν τῷ συστήματι τοῦ ἀλαθάστου, ἀλλ' ὅθ
 θεολόγοι εὐρίσκουσιν εἰς πάντα τὴν λύσιν.

Διάδοχοι τοῦ Εὐγενίου Α' ἐχρημάτισαν ὁ Βιταλιανός,
 Διόδοτος Β' καὶ Δόνος Α', οἵτινες ἀρχιεράτευσαν ὁ μὲν
 πρῶτος πέντε, ὁ δὲ ἕτερος ἐξ ἔτη, καὶ ὁ τελευταῖος ὀλί-
 γους μῆνας (ἀπὸ τοῦ 657 μέχρι τοῦ 678). Ἐπὶ Βιτα-
 λιανοῦ, ὁ αὐτοκράτωρ Κώνστας ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου
 πρὸ διακοσίων ἐτῶν δὲν εἶχον φανῆ πλέον αὐτοκράτορες.
 Ἦττηθεὶς ὑπὸ τῶν Λογγοβάρδων, ἐπορεύθη εἰς τὴν Ῥώ-
 μην ὡς εὐλαβῆς, καὶ μετὰ ἡμέρας δεκαπέντε ἀνεχώρησε
 μισούμενος καὶ ἐδολοφονήθη ἐν Σικελίᾳ. Τῆς αὐτοκρατο-
 ρίας ἀντεποιοῦντο ἤδη Κωνσταντῖνος ὁ Δασυγένειος (Bar-
 bato) υἱὸς του, καὶ ὁ Μεζήτιος. Ὁ Πάπας ἐκηρύχθη ὑπὲρ
 τῆς νομιμότητος καὶ ἀντημείφθη. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ
 Ὠνορίου Αὐγούστου, ἡ Ῥαβένα ἦτο πάντοτε ἡ ἔδρα τῶν
 αὐτοκρατόρων, ἔπειτα δὲ τῶν Γόθων βασιλέων, καὶ τε-
 λευταῖον τῶν ἐξάρχων· διὸ οἱ τῆς Ῥαβένης ἐπίσκοποι,
 ἐπόμενοι εἰς τὸ ἔθιμον ὅτι ἡ ἀξία τῆς ἔδρας προέρχεται
 ἀπὸ τῆς ἀξίας τῆς μητροπόλεως, ἐπωνομάσθησαν ἀρχι-
 ἐπίσκοποι αὐτοκέφαλοι, καὶ ἠρνήθησαν νὰ ὑπόκεινται εἰς
 τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης, καὶ νὰ ἐρ-

χωνται πρὸς αὐτὸν ὅπως χειροτονηθῶσιν. Οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν ὑπεστηρίχθησαν ὑπὸ τῶν ἐξάρχων, καὶ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου. Ἄλλ' ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Δασυγένειος, θέλων νὰ ἀνταμείψῃ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Βιταλιανοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔχων συμφέρον νὰ ἀπολαύῃ τῆς εὐνοίας τῶν ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης, οἵτινες ἐξήσχον μεγίστην ἐν Ἰταλίᾳ ἐπιρροήν, ἀπεδοκίμασε τὴν ἀπόφασιν τῶν αὐτοκεφάλων· ἀλλ' ἡ ἔρις δὲν ἐτελείωσεν οὕτω ταχέως. Εἰς τὸν Βιταλιανὸν ἀποδίδεται ἡ εἰσαγωγή τῶν ὀργάνων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπως συμπαρακολουθῶσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψαλμωδίαν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, θέλων νὰ παύσῃ τέλος τὴν διένεξιν τὴν διεγερθεῖσαν ὑπὸ τῶν Μονοθελητῶν, οἱ ὅποιοι δισχυρίζοντο ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ Χριστῷ μία μόνη θέλησις, συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον τῷ 681. Ὁ Πάπας Ἀγάθων, ὁ διαδεξάμενος τὸν Δόνον Β', ἔστειλεν ἐκεῖ τοὺς πρέσβεις του· ἀλλ' εἶναι περίεργον ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος οὐχὶ μόνον συνεκαλέσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ καὶ διευθύνθη ὑπὸ λαϊκῶν, καὶ προεδρεύθη ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοπροσώπως, ἢ ὑπὸ τοῦ ἱερωτάτου θρονίου του. Ἐν θρονίον πρόεδρος μιᾶς οἰκουμενικῆς συνόδου! Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως. Ἐὰν δὲν πιστεύητε ἐμὲ, ἀναγνώσατε περὶ τούτου τὰ πρακτικὰ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Πανιερωτάτου Μόνση, τόμῳ ια'. Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ κατεδικάσθη ἐπίσης ὡς αἰρετικὸς Μονοθελητῆς ὁ Πάπας Ὠνόριος, ὁ ἀποθανὼν πρὸ 43 ἐτῶν. Ὁ πατὴρ Ναθαήλ Ἀλέξανδρος δισχυρίζεται ὅτι δὲν κατεδικάσθη ὡς αἰρετικὸς, ἀλλὰ μόνον ὡς θιασώτης αἰρετικῶν καὶ αἱρέσεων. Ἔστω ὅπως ἂν θέλωσι, τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς ἔκτης ἱεράς καὶ ἁγίας οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ὑπῆρξεν ἁλάνθαστος εἰς τὴν πίστιν.

Προσθέτω περιπλέον ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ συνόδῳ συνήλθον περὶ τοὺς ἑκατὸν ἐξήκοντα ἐπισκόπους, ὅτι οἱ αἰρετικοὶ ἐξεβλήθησαν διὰ λακτισμῶν καὶ γρονθοκοπημάτων

ἡ ἐσύρθησαν ἀπὸ τῶν τριγῶν τῆς κεφαλῆς, ὅτι οἱ στασιάζοντες ἐπίσκοποι ἔρριψαν ἔξω τῶν παραθύρων καθίσματα, βιβλία καὶ μελανοδοχεῖα, καὶ ὅτι εἰς φανατικὸς ὅπως ἀποδείξῃ τὴν μίαν μόνην θέλησιν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐπρότεινε νὰ ἀναστήσῃ νεκρὸν τινα. Τὸ πείραμα ἐγένετο ἐν τῇ πλατείᾳ, παρόντων τῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, μοναχῶν καὶ ἀρχῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νεκρὸς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναζήσῃ, ἐσυμπέραναν ἐκ τούτου ὅτι ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ ὑπάρχει μὲν ἐν μόνον πρόσωπον, ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ μόνῳ προσώπῳ ὑπάρχουσι δύο φύσεις καὶ δύο θελήσεις. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ὀλίγον τι δυσνόητον, ἀλλὰ κατὰ τῶν θεολόγων δὲν πρέπει τις νὰ λεπτολογῇ τοσοῦτον.

Τὸν Ἀγάθωνα, ἀποθανόντα τῷ 682, διεδέχθησαν μέχρι τοῦ 815 ὀκτὼ Ποντίφηκες, πάντες ὑπήκοοι, καὶ πάντες διάσημοι ἐπὶ ἀγιότητι τοῦ βίου, καὶ ἕνεκα τούτου σεβαστοὶ παρὰ τοῖς λαοῖς. Ὁ τελευταῖος τούτων, Κωνσταντῖνος ὁ Α', προσεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Β', τοῦ ἐπονομασθέντος Ῥινομητοῦ. Οὗτος ἦτο τύραννος εὐήθης καὶ θηριώδης, καὶ τούτου ἕνεκεν ἐξεθρονίσθη, τῷ ἐκόπη ἡ ρίς καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κριμαίαν, ἣτις ἦτο ἡ Σιβηρία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Βοηθούμενος ὑπὸ βαρβάρων ἀνέβη πάλιν εἰς τὸν θρόνον χωρὶς ὅμως νὰ βελτιωθῇ· τοῦτο δὲ καλῶς ἐγνώρισαν οἱ Ῥαβένιοι, οἱ ὁποῖοι ἀπέτισαν διὰ χειμάρρων αἵματος τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειάν των. Καθὼς ἅπαντες οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορες, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς κατείχετο ὑπὸ μανίας τοῦ θεολογεῖν· συνεκρότησε λοιπὸν σύνοδον, καὶ ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι ἠρνοῦντο νὰ τὴν ἀναγνωρίσωσιν, ἐπέμψεν ἀνθρώπους νὰ συλλάβωσι τὸν Πάπαν Σέργιον Α'. Ἄλλ' οἱ Ἴταλοὶ τῆς Ῥαβέννης καὶ τῶν Μαρκεσιῶν δράξαντες ὄπλα ἔδραμον εἰς τὴν Ῥώμην πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Ποντίφηκος, καθὼς σήμερον ἠθέλον δράμει εἰς Ῥώμην διὰ νὰ τὸν στείλωσιν εἰς τὸν διάβολον. Οἱ Ῥωμαῖοι ἠγώθησαν μετ' αὐτῶν, οἱ δὲ αὐτοκρατορικαὶ δορυφόροι ἔπρεπε νὰ ὀφείλωσι χάριτας εἰς τὴν ἐπιείκειαν

τοῦ Πάπα δι. δὲν κατεσπαράχθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ Σέργιος Α΄ ὅπως καθησυχάσῃ ἐκείνην τὴν ταραχὴν, δὲν ἐχρειάσθη οὔτε Ἑλβετοῦς, οὔτε Αὐστριακοῦς, οὔτε Γάλλους, ἀλλὰ παρουσιάσθη μόνον εἰς τὸ δημόσιον, ἐξέφρασε λόγους ἐπιεικεῖς, καὶ ἀμέσως χιλιάδες μαινομένων στρατιωτῶν καθησύχασαν ἅμα ἀκούσαντες τὴν φιλόστοργον φωνὴν τοῦ σεβασμίου γέροντος.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων, ἡ πρόσκλησις νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας ἀπίστου καὶ αἰμοβόρου ἄρχοντος δὲν ἦτο λίαν κολακευτική· ὅμως ὁ Κωνσταντῖνος ἔσχε τὸ θάρρος νὰ τὴν δεχθῇ. Ἐπορεύθη, ἀπήλαυσε ἐντιμοῦ δεξιώσεως, εἰσήλασε θριαμβευτικῶς, φορῶν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ μικρὸν κάλυμμα τὸ σκεπάζον τὰ ὦτα, τὸ ὁποῖον ἦτο τότε τὸ διακριτικὸν γνῶρισμα τῆς ἀξίας του, τὴν σήμερον δὲ φορεῖται ὑπ' αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἀνευ διακρίσεως. Εἰσήλασε θριαμβευτικῶς, ἐπορεύθη εἰς Νικομήδειαν ὅπου διέμενεν ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις ἦλθεν εἰς προῦπάντησίν του προσκυνῶν αὐτὸν μέχρις ἐδάφους. Ὁ Πάπας, ὅπως τὸν εὐχαριστήσῃ, παρεδέχθη τοὺς κανόνας τῆς συνόδου του, καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἀπουσίας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια ὕγιης καὶ σῶος.

Τρεῖς μῆνας μετὰ ταῦτα ὁ Ἰουστινιανὸς ἐξεθρονίσθη ἐκ δευτέρου ἔνεκα μιᾶς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τίνος, τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀτιμάσει τὴν σύζυγον. Ταῦτα συνέβησαν τῷ 711. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ Ἀραβες κατέκτησαν τὴν Ἰσπανίαν, ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῆς Εἰρράς ἐθάνατῶσαν τὸν βασιλέα Ροδρίγον, καὶ κατέλυσαν τὸ βασίλειον τῶν δυτικῶν Γότθων. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Μωαμεθανοὶ, ἐντὸς 80 ἐτῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ, κατέκτησαν τὴν Συρίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Ἰσπανίαν. Πολλάκις οἱ Ἀραβες ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἐφάνησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπηπείλουν καὶ τὴν Δύσιν.

Ἡ ῥομφαία εἶχε κατορθώσει πολλὰ, ἀλλ' αἱ θρησκευ-

τικαὶ διχόνοιαι, οἱ καταστρεπτικοὶ πόλεμοι μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν καὶ αἱ χάρισται κυβερνήσεις τῇ εἶχον ἐξομαλύνει τὴν ὁδόν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πάπα Κωνσταντίνου Α', τῷ 715, ἡ πολιτικὴ ἱστορία τῆς παπικῆς ἀξίας μεταβαίνει εἰς τὴν τελευταίαν καὶ λαμπροτέραν φάσιν τῆς ἀληθοῦς δόξης τῆς. Περὶ ταύτης δὲ θέλω πραγματευθῆ ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ.

Ε'.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η' αἰῶνος ἡ Ἰταλία ἦτο διηρημένη εἰς Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ εἰς Λογγοβάρδους· οἱ τελευταῖοι οὗτοι κατεῖχον ὅλην τὴν Ἄνω Ἰταλίαν, ἢ, ἐν ἄλλοις ὄροις, τὸ Λογγοβαρδικὸν βασίλειον ἢ τὸ τῆς Ἰταλίας. Περιεῖχε δὲ τοῦτο τὸ Σαρδηνικὸν κράτος τῆς ἠπείρου (ἐκτὸς τῆς Σαβοΐας καὶ τῆς κοιλάδος Αὐγούσης Πραϊτωρίας), τὴν νῦν Λογγοβαρδίαν, ἢ ὁποία ἦδη ἐπωνομάζετο οὕτω, τὸ Ἐνετικὸν (ἐκτὸς τῶν νήσων), τὴν κοιλάδα τοῦ Τριδέντου, τὴν Πάρμαν, Πλακεντιαν, Μοδένην, Ρήγιον. Ὁ Λουίτπράνδος προσέθηκεν εἰς ταῦτα τὴν Βονωνίαν καὶ τὴν ἀγορὰν Κορνηλίου (Ἴμολα) τελευταίαν πρόσκοπον φρουρὰν τῶν Λογγοβάρδων ἐν τῇ Αἰμιλίᾳ, περιπλέον τὴν Τοσκάνην. Καθὼς ὅλαι αἱ Γερμανικαὶ φυλαὶ, διήρουν καὶ οἱ Λογγοβάρδοι τὸ βασίλειόν των εἰς

Αυστρίαν, ἢ μέρος ἀνατολικόν (τὸ Ἑνετικόν)· εἰς Νευστρίαν, ἢ δυτικόν, καὶ εἰς Τούσκίαν ἢ Τοσκάνην, τούτεστι μέρος μεσημβρινόν. Παραρτήματα ἢ τιμάρια τοῦ βασιλείου ἦσαν τὰ δουκάτα τοῦ Σπολητίου καὶ τοῦ Βενεουέντου, τὸ τῆς Ὀμβρικῆς καὶ τὸ τῆς Καμπανίας. Ὅλον τὸ ὑπόλοιπον ἐξήρτητο ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἀπετέλει τὴν ἐξαρχίαν, ἂν καὶ ἡ τελευταία αὕτη γεωγραφικὴ ὀνομασία περιωρίσθη ἔπειτα εἰς τὴν σειρὰν τῶν κατὰ μῆκος τοῦ Ἀδριατικοῦ χωρῶν μεταξὺ τῆς Ἰμόλας καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Κομάκλου, μέχρι τοῦ σημερινοῦ συνόρου τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, μετὰ τινῶν πόλεων τῆς Σαβηνίας περιψάουσα τὸ Λογγοβαρδικόν δουκάτον τοῦ Σπολητίου μέχρι τῶν περιχώρων τῆς Ῥώμης.

Αὕτη ἡ πόλις, ἰδίαν ἔχουσα περιφέρειαν, καίτοι ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ ἐξάρχου, ὡς τοποτηρητοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, εἶχε κυβέρνησιν δημοτικὴν, πολιτο-θεοκρατικὴν, τὸν ἑαυτῆς δοῦκα, καὶ τὰς συνελεύσεις τῆς ἐξ εὐγενῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Ἐπίσης ἡ Νεάπολις καὶ ἡ Καπύη ἐκυβερνῶντο ὑπὸ τῶν δουκῶν τῶν αἰ παραθαλάσσιοι πόλεις τῆς Ἀπουλίας καὶ Καλαβρίας ἀπήλαυον πολλῶν ἀτελειῶν. Ἡ Σικελία εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Δασιγενείου ἰδιαίτερον διοικητὴν, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ ἐξάρχου. Ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας ἦτο εἰσέτι ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ μόλις ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν τεναγῶν.

Ἡ ἐξουσία τῶν ἐξάρχων εἶχεν ἐκπέσει πολύ. Ἡ Ἑλληνικὴ κατάκτησις διήρκει ἀπὸ 150 ἐτῶν χωρὶς ποτὲ νὰ πράξῃ ἄλλο τι ἢ νὰ σπαταλᾷ χρήματα· πάντες οἱ ἐξάρχοι σχεδὸν ὑπῆρξαν βίαιοι καὶ ἄρπαγες· σπανίως διέμενον ἐν τῇ θέσει ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι τινὲς ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῆς πρωτεύουσης τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐδοκίμασαν νὰ ἐπαναστατήσωσι, καὶ διὰ τῶν ἀνταρσιῶν τῶν ἐγύμνασαν τοὺς Ἰταλοὺς νὰ ἦναι πολεμικοί· ἡ διαδοχὴ αὐτῶν δὲν ἐγένετο ἀμέσως, ἀλλὰ παρήρχοντο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου χρονικὰ διαλείμ-

ματα μᾶλλον ἢ ἤττον μεγάλα, τοῦτο δὲ συνείθιζε τοὺς λαοὺς εἰς ἀνεξαρτησίαν. Ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν διετέλουν ἐν πάλῃ μετὰ τῶν λαῶν, οἵτινες τοὺς ἐμίσουν ἕνεκα τῆς αὐθαδεΐας τῶν καὶ τῶν βιαίων φορολογιῶν τῶν. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων πλείστοι ἐφρονεύθησαν εἰς τὰς εἰσαίσεις τὰς ὁποίας διήγειραν αὐτοὶ οὗτοι. Ἐν τῷ διαλείμματι 150 ἐτῶν εἰς μόνον αὐτοκράτωρ, ὁ Κώνστας, ἦλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἡ διαγωγὴ του ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε οἱ Ἰταλοὶ δὲν ἐπεθύμησαν δευτέραν ἐπίσκεψιν· ἔπειτα αἱ ὠμότητες αἱ διαπραχθεῖσαι ἐν Ῥαβένῃ, Ῥώμῃ καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ διαταγὴν Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινομήτου, εἶχον κορυφῶσει τὸ μῖσος τῶν Ἰταλῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τοσοῦτῳ ἐπαναστατικῷ ἀναβρασμῷ, οἱ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοποι, πάντοτε ἀγαθοὶ, πάντοτε ἐλεήμονες, θεωροῦντο ὑπὸ τῶν λαῶν ὡς οἱ κοινοὶ πατέρες· πάντες προσεῖχον εἰς τὰ νεύματά των, καὶ ἐδεικνύοντο ἔτοιμοι εἰς τὰς θελήσεις των. Οἱ Ποντίφηκες μόνοι καθησύχασον τὰ πάθη, ἐτήρουν τοὺς νόμους καὶ ὑπεστήριζον τὴν παρακμάζουσαν ἐξουσίαν τῶν πολὺ ἀπεχόντων αὐτοκρατόρων, ἐνταφιασμένων εἰς τὰ ἀνάκτορά των, περικυκλωμένων ὑπὸ εὐνούχων καὶ θεολόγων, ἔρμαιον ὄντων αὐλικῆς βραδουργίας, οὐδόλως φροντιζόντων περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους, καὶ τοὺς ὁποίους ἀνεβίβαζεν ἢ κατεβίβαζεν ἀπὸ τοῦ θρόνου μία ἐπανάστασις τῶν ἀνακτόρων ἢ τοῦ στρατῶνος.

Αὕτη ἡ στιγμή ἦτο καταλληλοτάτη εἰς τοὺς Λογγοβάρδους ὅπως ἐνώσωσιν ὅλην τὴν Ἰταλίαν· ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ πολίτευμά των ἦτο ἀτελέστατον. Ὁ βασιλεὺς ἦτο αἰρετὸς, εἶχε δὲ ἐξουσίαν λίαν περιωρισμένην· οἱ δοῦκες σχεδὸν ἀνεξάρτητοι, καὶ μόνον τὰ προσωπικὰ προτερήματα ἰσχυροῦ ἡγεμόνος ἠδύναντο νὰ τοὺς τηρῶσιν ἐν ὑποταγῇ. Πρὸς τούτοις ἡ ἀληθὴς Λογγοβαρδικὴ φυλὴ, ὀλιγάριθμος ἀνέκαθεν οὔσα, διαμείνασα δὲ ἓνα καὶ ἡμισιν αἰῶνα ἐν Ἰταλίᾳ, ἐξιταλίσθη ὀλοτελῶς καὶ κατήνησεν εἰς ὀλίγας εὐγενεῖς οἰκογενεῖας· μετὰξὺ δὲ τούτων

καὶ τῶν Βαυαρο-Λογγοβάρδων, οἵτινες ἠκολούθησαν καὶ μετὰ τὴν βασιλίσαν Θεοδολίνδην νὰ καταβαίνωσιν εἰς Ἰταλίαν, δὲν ὑπῆρχε καλὴ ἄρμονία, ὁ δὲ θρόνος διεφιλονεικήθη μεταξὺ τῶν δύο φατριῶν.

Τῷ 715 ἀνηγορεύθησαν ὁ μὲν Γρηγόριος Β΄ Πάπας, ὁ δὲ Βαυαρὸς Λουίτπράνδος βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων, ὁ μεγαλύτερος τούτων βασιλεὺς καὶ ὁ μακροχρονιώτερον βασιλεύσας. Ἄν οἱ διάδοχοί του τὸν ὁμοιάζον κατὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα, ἢ ἔνωσις τῆς Ἰταλίας ἦτο βεβαία. Τῷ 717 ὁ αὐτοκρατορικὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τινὰς ἐπαναστάσεις, κατελήφθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ποταπὴν ἔχοντος καταγωγὴν, μεγαλοφυοῦς, γενναίου στρατηγοῦ, ἀξίου διαχειριστοῦ, ἀλλ' ὅστις εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὰς τολμηρὰς καὶ δεσποτικὰς ἐξεῖς γενικοῦ ἀρχιστρατήγου.

Τὰ πρῶτα δώδεκα ἔτη τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Γρηγορίου Β΄ παρῆλθον ἐν ἡσυχίᾳ. Ἐκαστος νέος αὐτοκράτωρ ἔπεμπε κατὰ συνήθειαν εἰς Ῥώμην τὴν εἰκόνα του, τὴν ὁποῖαν ἐδέχετο μετὰ μεγίστης πομπῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐναπέθετεν εἰς τὸ Λατερανόν, ὡς δεῖγμα ὅτι ἐπεδοκίμαζε τὴν ἐκλογὴν του. Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Λέοντος ἀπεδόθησαν μεγάλαι τιμαὶ, αἱ δὲ μεταξὺ τοῦ Πάπα καὶ αὐτοκράτορος σχέσεις ἦσαν εἰρηνικώταται. Ἀλλὰ τῷ 726 διηγήθη ἡ πολυθρύλητος διένεξις περὶ τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων, ἣτις εἶχε μεγάλας πολιτικὰς συνεπείας. Ἡ τότε ἠθικὴ κατάστασις τῆς Ἰταλίας ὁμοιάζε πολὺ πρὸς τὴν παροῦσαν, μόνη δὲ διαφορὰ εἶναι αὕτη, ὅτι οἱ Πάπαι, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Η΄ αἰῶνος, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς θρησκείας, προήγαγον τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, σήμερον ὅμως ὁ Πάπας, ὑπὸ τὸ αὐτὸ πρόσχημα, καθυποβάλλει ἑαυτὸν εἰς ξένους στρατιώτας καὶ περιθάλλει τὴν δουλείαν τῆς Ἰταλίας.

Οἱ μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας δεσμοὶ τῆς ὑποταγῆς εἶχον χαλαρωθῆ λίαν· τὸ

ἐθνικὸν αἶσθημα εἶχεν ἀναρρίπισθῆ, εἰς διάφορα μέρη οἱ κάτοικοι ἦσαν διωργανισμένοι στρατιωτικῶς, ἡ δὲ συχνὴ πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀντίστασις των καὶ αἱ κατὰ τούτων νίκαι εἶχον ἐμπνεύσει πεποίθησιν καὶ θάρσος εἰς αὐτούς. Πρὸς τούτοις ἦτο καὶ ἡ δυσαρέσκεια κατὰ κυβερνήσεως ἀπερισκέπτου καὶ βιαίας, ἣτις ἤθελε νὰ παραβιάζῃ καὶ αὐτὴν τῆς συνειδήσεως τὴν ἐλευθερίαν. Τὰ σπέρματα τῆς ἐπαναστάσεως ἐλάνθανον, ἀπλοῦν δὲ σπινθήρα ἐχρειάζοντο ἵνα ἐκραγῶσιν.

Ἡ λατρεία τῶν εἰκόνων, διαταχθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, εἰσῆχθη βαθμηδὸν καὶ ἐστερεώθη ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς εἰδωλολατρείας, ἡ ὁποία εἰσέτι ἐσώζετο εἰς τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ, καὶ ἣτις ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατήντησεν εἰς τὸ ἔσχατον τῆς γελοιωδεστάτης δεισιδαιμονίας. (!) τοῦτο δὲ παρεῖχεν εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ Μωαμεθανοὺς νὰ μέμφωνται ἀκαταπαύστως τοὺς χριστιανούς ὡς εἰδωλολάτρας, χωρὶς νὰ δύνανται οὗτοι τοσοῦτω εὐκόλως νὰ ὑπερασπισθῶσιν. Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων διενεόθη νὰ καταργήσῃ ταύτην τὴν δεισιδαιμονίαν· ἀλλ' ἀντὶ νὰ προσφύγῃ εἰς μέσα ἤπια καὶ νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μᾶλλον πεφωτισμένου μέρους τοῦ κλήρου, προστίμησε νὰ μεταχειρισθῇ ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἐξουσίας του καὶ αὐτὴν πρὸς τούτοις τὴν βίαν. Ἐν τῇ Δύσει αἱ ἐκκλησίαι ἐκοσμοῦντο ὑπὸ τῶν εἰκόνων, εἰς αὐτὰς ὅμως δὲν ἀπενέμετο οὔτε λατρεία οὔτε καμμία προσκύνησις· ἂν λοιπὸν ὁ αὐτοκράτωρ συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ Ῥωμαίου ἐπισκόπου καὶ τὸν ἐλάμβανεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ μέρος, ἡ ἐπιχείρησις του θὰ ἐγίνετο λίαν εὐκολωτέρα. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀπερίσκεπτος ἐξείλε βητήσ διαταγὰς νὰ ἐκβληθῶσιν αἱ εἰκόνες ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Τοῦτο δὲ ἤρκεσεν ὅπως ὁ Πάπας βουλευθῇ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἐναντίαν γνώμην.

Τὸ θέσπισμα τοῦ Λέοντος διήγειρε πολλὰς ἀνταρσίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐτάραξεν ἐπίσης τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν πεισματώδους πολεμικῆς μεταξὺ αὐτοκρά-

τορος καὶ Πάπα. Ἀνακαλυφθείσης ὕστερον συνωμοσίας κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Γρηγορίου Β', ὁ ἐρεθισμὸς ἀπέβη γενικὸς ἐν Ῥώμῃ. Οἱ καιροὶ τοσοῦτω διέφερον τῶν ἡμετέρων, διότι διαφορετικοὶ ἦσαν καὶ οἱ Πάπαι, ὥστε ἡ ἀγανάκτησις διεδόθη εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἰταλίαν πάντες ἔλαβον τὰ ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ σεβασμίου Ποντίφικος, ἐξεργάγη ἐπανάστασις φανερά, οἱ δὲ Ἰταλοὶ τότε πρῶτον συνεμάχησαν πρὸς ἀλλήλους ὅπως ὑπερασπίσωσι τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ὁ Λουίτπράνδος, βασιλεὺς τῶν Λογγοβάρδων, ἐπωφελήθη ἐκείνων τῶν ταραχῶν ὅπως ἐπεκτείνῃ ἐν τῇ κεντρικῇ Ἰταλίᾳ τὴν ἐξουσίαν του, καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Βονωνίαν καὶ αὐτὴν τὴν Ῥαβέννην. Φαίνεται τῷ ὄντι παράδοξος ἀντίφασις, ὅτι ὁ Πάπας, καίτοι ἀποστατήσας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀντεστάθη ὅμως εἰς τὰς κατακτήσεις τῶν Λογγοβάρδων, ἀγνοοῦμεν ἂν ἀγόμενος ἀπὸ δεισιδαίμονος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εὐλαβείας, ἢ διότι προετίμα κύριον πολὺ ἀπέχοντα καὶ ἀνίσχυρον, ἢ κύριον γείτονα καὶ δυνάμενον νὰ τῷ δίδῃ διαταγὰς. Ἴσως συνετέλεσαν ἀμφότερα ταῦτα τὰ αἴτια, ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀνακτήσῃ παρὰ τοῦ Λουίτπράνδου τὴν Ῥαβέννην, προσέδραμεν εἰς τὸν Ὀρσον, δούκα τῆς Βενετίας, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ὁποίου ἐκείνη ἡ πόλις ἀπεδόθη τῇ Ἁγίᾳ Δημοκρατίᾳ καὶ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν τέκνων μας (τοῦ Πάπα) καὶ τῶν μεγάλων αὐτοκρατόρων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, εἰς τοὺς ὁποίους Γρηγόριος ὁ Β' ὑπέσχετο ὅτι ἔμελλεν νὰ μὲνῃ πιστός.

Ἐκ τούτου προέκυψαν ἔχθραι καὶ μίση μεταξὺ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Λογγοβάρδων· ὁ τελευταῖος δὲ οὗτος συμμαχήσας μετὰ τοῦ ἐξάρχου Εὐτυχίου, ἐλθόντος ἀρτίως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπολιόρησεν τὴν Ῥώμην· ἀλλ' ὁ Γρηγόριος ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντησίν του μεθ' ὅλης τῆς παπικῆς πομπῆς, ἐνέπνευσεν σέβας πρὸς τὸν βάρβαρον, ὅς τις ἐταπεινώθη καὶ ἐφιλιώθη μετ' αὐτοῦ, ἠνάγκασε δὲ καὶ τὸν ἐξάρχον νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Ὀλίγον

ὑστερον ἀπέθανεν ὁ Γρηγόριος Β' τῷ 731 καὶ τὸν διεδέχθη ἄλλος τις τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος.

Ἡ σκληρὰ φιλονεικία διήρκεσεν ἐπὶ τῆς δεκαετοῦς ἀρχιερωσύνης Γρηγορίου τοῦ Γ', ὁ δὲ Λέων, βλέπων ὅτι παρεγνωνρίζετο ἡ ἐξουσία του ἐν Ῥώμῃ, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ῥωμαίου ἐπισκόπου τὴν ἐκτεταμένην ἐπαρχίαν τῆς δυτικῆς Ἰλλυρίας, τὴν ὁποίαν οἱ Πάπαι ἀπὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα αἰῶνων καὶ μετὰ πολλῶν μόχθων εἶχον τηρήσει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, ἐδήμευσεν τὰ σημαντικὰ κληροδοτήματα, τὰ ὁποῖα ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία κατεῖχεν ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Καλαβρίᾳ, στερεὰν δὲ ἀπόφασιν ἔχων νὰ δώσῃ ἐφ' ἅπαξ πέρασ εἰς τὴν διαφορὰν διὰ τῆς βίας, ἀπέστειλεν εἰς Ἰταλίαν ἰσχυρὸν στρατόν· ἀλλὰ μέρος τούτου διεσκορπίσθη ὑπὸ τρικυμίας, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀποβίβασθὲν πλησίον τῆς Ῥαβένης ἠναγκάσθη νὰ συγκροτήσῃ κατὰ τῶν Ῥαβεναίων μάχην πεισματωδεστάτην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξώλοθρεύθησαν σχεδὸν πάντες οἱ Ἕλληνες. Ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἔπαυσεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐξουσία ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ.

Τὸ στασιαστικὸν πνεῦμα εἶχε καταλάβει καὶ τοὺς δούκας τοῦ Σπολητίου καὶ τοῦ Βενεουέντου, οἵτινες συνεμάχισαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τοῦ Λουιτπράνδου· οὗτος λοιπὸν ἐκστρατεύσας ἐκ νέου κατὰ τῆς Ῥώμης, κατήρμησε τὰ περὶ χώρα· ὁ δὲ Γρηγόριος Γ', θέλων ν' ἀντισταθῇ πρὸς τὸν ὀχληρὸν τοῦτον γείτονα, ἐξητήσατο βοήθειαν παρὰ τοῦ Καρόλου Μαρτέλλου, ὅστις ὡς αὐλάρχης ἐκυβέρνα τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Φράγκων. Ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ φαύλη διάθεσις τῶν Παπῶν νὰ καλῶσι τοὺς ξένους εἰς Ἰταλίαν, ἥτις μετὰ ταῦτα ἐγένεον ἕξις καὶ παρήγαγε τόσα κακὰ εἰς τὴν χώραν ἡμῶν. Μέγα ἦτο τότε τὸ ἐθνικὸν κίνημα, καὶ ἔλειπε μόνον ὁ ἀρχηγός· ἀλλ' οἱ Πάπαι, ἱερεῖς ὄντες καὶ οὐχὶ στρατιῶται, δὲν ἦσαν ἐπιδέξιοι νὰ λάβωσι τὰς ἡνίας καὶ νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτὸ, ἐπομένως ἀνεπιτήδειοι νὰ ἀναστείλωσι τοὺς Λογγοβάρδους, καὶ ἀνεπιτήδειοι ἐπίσης νὰ τοὺς παραλάβωσι μεθ'

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000087226

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΟΥΝΑΝ

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Τῆς παρούσης Ἱστορίας διαιρουμένης εἰς δύο, ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται ἀντὶ γρ. 40 ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἀλλοχόθι ἀντὶ γρ. 12. Πωλεῖται δέ:

Ἐν ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρὰ τῷ ἐκδότῃ, ἐν τῇ ἐπιστάσει τῆς *Κλειοῦς*.

Ἐν ΣΜΥΡΝῃ, εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς *Ἀμαθσίας*.

Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ, εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ *Φωτός*.

Ἐν ΠΡΟΤΥΣΣῃ, παρὰ τῷ Κ. Πολυχρόνῃ Κατσίτζα.

Ἐν ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς *Αἰγύπτου*.

Ἐν ΣΥΡῳ, παρὰ τῷ Κ. Νικ. Στούπη.

Ἐν ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ, παρὰ τῷ Κ. Ἀναστ. Σακελλαρίῳ.

Ἐν ΒΑΡΝῃ, παρὰ τῷ Κ. Δ. Παρουσιᾶδῃ.

Ἐν ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΑΙΟΙΣ, παρὰ τῷ Κ. Π. Δ. Πρωτόπαππα.

Ἐν ΧΑΝΙΟΙΣ, παρὰ τῷ Κ. Π. Δ. Τσέπη.

Ἐν ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ, παρὰ τῷ Κ. Κωνστ. Χρονίδῃ,

Καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ τοῖς Κυρίοις ἐπιστάταις τῆς *Κλειοῦς*.
